

คำชี้แจง

เอกสารนี้เป็นรายงานวิเคราะห์ สังเคราะห์และประมวลสรุปเหตุการณ์และแนวโน้มด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และในต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อไทย จัดทำทุก 3 เดือน เผยแพร่ทั้งในรูปแบบเอกสาร และทางโฮมเพจของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทั้งนี้เป็นการดำเนินงานตามโครงการข่าวสารทิศทางประเทศไทย (Thailand Trends Monitoring Project – TTMP) ที่ได้รับทุนอุดหนุนจาก สกว. ตามหนังสือสัญญา เลขที่ RDG 01/0004/2543

รายงานฉบับนี้เป็นรายงานฉบับที่ 6 ประจำปีไตรมาสที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2543) ประกอบด้วย รายงาน 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นรายงานการวิเคราะห์ในหัวข้อเรื่อง “ท่วงทำนองดำเนินชีวิต: วัฒนธรรมแห่งสันติภาพหรือวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง” (*Our Way of Life: A Culture of Peace or a Culture of Violence*) ส่วนที่ 2 เป็นรายงานประมวลวิเคราะห์สังเคราะห์ สถานการณ์และแนวโน้มด้านต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (เม.ย. – มิ.ย. 2543) ทั้งนี้โดยทำการประมวล สังเคราะห์ ตามกรอบการประมวล ข้อมูลที่กำหนดไว้ 7 หัวข้อ รายงานมีความหนาทั้งสิ้นประมาณ 200 หน้า กระดาษ เอ-4

สำหรับผู้สนใจดูรายงานทุกฉบับของโครงการฯ ทางอินเทอร์เน็ต โปรดดูได้ที่ทางเว็บไซต์ของ สกว. ที่ชื่อ www.trf.or.th/ttmp/index.htm

คณะผู้ดำเนินงานหวังว่า ท่านจะได้รับประโยชน์จากรายงานฉบับนี้ตามควร

นายอนุช อภาภิรม
หัวหน้าโครงการข่าวสารทิศทางประเทศไทย (TTMP)

บทคัดย่อ

รายงานสถานการณ์และแนวโน้มประเทศไทยฉบับที่ 6 ของโครงการข่าวสารศึกษาทางประเทศไทย (TTMP) ประกอบด้วยงาน 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นบทวิเคราะห์เรื่อง ท่วงทำนองดำเนินชีวิต: วัฒนธรรมแห่งสันติภาพหรือวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง ส่วนที่สองเป็นภาคการประมวล วิเคราะห์และสังเคราะห์ เหตุการณ์และแนวโน้มสังคมไทย ระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน 2543 จากสื่อสิ่งพิมพ์ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หนังสือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายการโทรทัศน์ โดยมีผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. ท่วงทำนองดำเนินชีวิตซึ่งหมายถึงวิถีดำเนินชีวิตที่สะท้อนถึงทัศนคติและค่านิยมของบุคคล กลุ่มหรือสังคมหนึ่งได้ดำเนินไปท่ามกลางวัฒนธรรมแห่งสันติภาพและวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง เราจะสามารถสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพตามเจตนารมณ์ของปีศาจกล่าวด้วยวัฒนธรรมแห่งสันติภาพที่ประกาศโดยองค์การสหประชาชาติได้ด้วยวิธีใด

2. ความก้าวร้าวของมนุษย์อันเป็นพื้นฐานของความรุนแรงเกิดขึ้นในกระบวนการวิวัฒนาการอันยาวนานยากที่จะลดล้าง

3. ความรุนแรงมี 2 อย่างได้แก่ความรุนแรงแบบแฝงเร้นหรือแบบไม่กระทำ ซึ่งมหาดมะ คานธีผู้นำแนวคิดอหิงสาเห็นว่ามี 7 ประการด้วยกัน และความรุนแรงทางกายภาพหรือแบบลงมือกระทำ

4. ความรุนแรงทางกายภาพที่สำคัญได้แก่ ความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงในชุมชน ซึ่งรวมทั้งความรุนแรงในโรงเรียน ท้องถนน และที่ทำงาน ความรุนแรงจากองค์กรอาชญากรรม ความรุนแรงจากองค์กรธุรกิจเอกชน ความรุนแรงจากรัฐ และความรุนแรงจากสงครามและอาวุธ ความรุนแรงดังกล่าวจึงเป็นทั้งความรุนแรงแบบส่วนบุคคลและความรุนแรงแบบมีการจัดตั้ง

5. สันติภาพก่อนอื่นเป็นการวิพากษ์หรือต่อต้านความรุนแรง วัฒนธรรมแห่งสันติภาพหมายถึงชุดของค่านิยม ทัศนคติ ประเพณี แบบของพฤติกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเคารพในชีวิตและบุคคลอื่น การแก้ไขหรือลดทอนความเป็นปรปักษ์อย่างสันติ การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการมีใจกว้าง

6. ประวัติศาสตร์แห่งสันติภาพเริ่มต้นด้วยจริยธรรม การยอมรับในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การรู้จักเจรจาเพื่อสงบศึก การลดทอนความรุนแรงของสงครามและป้องกันพลเรือน การสร้างสันติภาพและกฎหมายระหว่างประเทศ การตั้งองค์กรเพื่อรักษาสันติภาพโลก และขบวนการประชาสังคม

7. คานธีผู้ประกาศแนวคิดความไม่รุนแรงที่สำคัญได้เสนอศาสตร์แห่งความไม่รุนแรงประกอบด้วย 3 หลัก ได้แก่หลักอหิงสา หรือการดำเนินชีวิตและการลดทอนความเป็นปรปักษ์อย่างสันติ หลักสัตยาเคราะห์หรือการต่อสู้กับความอยุติธรรมด้วยการดิ้นรนหรือดิ้นอย่างสุภาพและการไม่ร่วมมือ และหลักแห่งสวราชหรือเอกราชซึ่งมีสาระสำคัญที่การปกครองตนเองของประชาชน

8. หลักแห่งสันติภาพสำหรับสังคมไทยอาจพิจารณาได้จากศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงและหลัก 6 ประการของคณะราษฎร

9. การสร้างสันติภาพมีอยู่ 5 กลุ่มใหญ่ได้แก่ ก) การต่อต้านคัดค้านสงครามและความรุนแรง ข) การรณรงค์เสริมสร้างประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรมในสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ค) การศึกษาวิจัยและศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับสันติภาพ ง) การศึกษาปฏิบัติ เพื่อพัฒนาบุคคลและจิตใจที่รักสันติภาพ จ) การสร้างชุมชนและโลกแห่งสันติภาพ

10. สันติอโศกเป็นแบบฉบับหนึ่งของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและชุมชนสันติภาพของประเทศไทย

11. มนุษย์หมดโอกาสในการทำสงครามใหญ่ ถ้าไม่สร้างสันติภาพก็มีแนวโน้มประสพหายนะในอนาคตอันไม่นานนัก เราควรสวดมนต์เพื่อขอให้สันติภาพมีชัยในโลกนี้

12. เหตุการณ์และแนวโน้มสถานการณ์ในรอบเดือนเมษายน-มิถุนายน 2543 นั้น สถานการณ์เศรษฐกิจอยู่ในภาวะทรงตัว ด้านสังคมหลุดตัว ด้านการเมืองมีความเข้มข้น สงสัยญาณการมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น

ABSTRACT

Our way of life: A culture of peace or a culture of violence?

This is the 6th Volumn or the 2nd quarterly report (april-June 2000) of Thailand Trend Monitoring Project (TTMP), implemented by TRF contract RDG 01/0004/2543. The report consists of: Part One - an analysis on general situations and trends entitled: *Our Way of Life: A Culture of Peace or a Culture of Violence*. And Part Two – presentation of selected news and movements gathered from mass media including books and electronic media. The followings are some important findings, which TTMP would like to suggest as topics for discussion and seeking for solutions:

1. Our way of life which refers to our lifestyle and reflects the philosophical outlook and values of a group of people or a society goes on amidst a culture of peace as well as a culture of violence. How can we create a culture of peace in accordance with the year for international culture of peace as announced by the United Nations?

2. Aggression, which is the basis for violence, is a product of our lengthy evolution and will be difficult to eradicate.

3. There are 2 kinds of violence: passive violence, of which there are 7 types according to the leader of the non-violence movement Mahatma Gandhi, and physical or active violence.

4. The main forms of physical violence are: family violence; community violence which includes violence in schools, on the streets, and in the workplace; violence due to criminal organizations; violence due to the private commercial sector; violence due to the state; and violence due to warfare and arms. Such violence is both personal and organized.

5. Peace is foremost the criticism of or resistance to violence. A culture of peace refers to a set of values, philosophical outlook, traditions, and behavioural patterns founded on a respect for life and others, the resolution or de-escalation of conflicts peacefully, sustainable developments, and broadmindedness.

6. The history of peace begins with ethics, rights and freedom of individuals, cessation of conflict through discussions, de-escalation of violence from warfare and protection of civilians, creation of international peace and laws, establishment of a global peacekeeping organization, and civil society movement.

7. Gandhi was the chief proponent of the science of non-violence comprised of 3 principles: the principle of non-violence, or living and de-escalating conflicts peacefully; the principle of satya garh, or battling injustice through civil resistance and non-cooperation; and the principle of savaraj, or autonomy through self-governance.

8. The granite tablet of King Ramkamhaeng and the 6 principles of the People's Council should be considered as the principles for peace in Thai society.

9. There are 5 main courses of action in creating peace: a) resisting and opposing war and violence; b) campaigning for and promoting democracy, human rights, social justice, and sustainable developments; c) studying, researching, and establishing an information centre for peace; d) developing a peace-loving mind and character through studies and practices, and e) creating a community and a world of peace.

10. The Santi Asoke is an example of an economically sufficient and peaceful community for Thailand.

11. Humankind can no longer afford to wage large-scale wars. Failure to create peace will possibly lead to calamity in the not too distant future. We should pray that peace prevail.

12. The events and trends in the months of April through June of 2000 reveal a stabling economy, a degenerating society, and a heated political scene, signaling the advent of something new.

รายงานย่อ

เหตุการณ์และแนวโน้มประเทศไทยสำหรับผู้บริหาร

เมษายน-มิถุนายน 2543

ท่วงทำนองดำเนินชีวิต:

วัฒนธรรมแห่งสันติภาพหรือวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง

บทที่ 1 บทเกริ่นนำ : ท่วงทำนองดำเนินชีวิตแบบใดกันแน่

ท่วงทำนองดำเนินชีวิตหรือไลฟ์สไตล์หมายถึงวิถีดำเนินชีวิตที่สะท้อนทัศนคติและค่านิยมของบุคคล กลุ่มหรือสังคมหนึ่ง มีองค์ประกอบ 3 อย่างได้แก่ 1) กลุ่มของพฤติกรรมที่ดำเนินอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอในชีวิตประจำวัน 2) ชุดของทัศนคติ และ 3) ชุดของค่านิยม ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกับวัฒนธรรม โดยมีความต่างอยู่บ้างที่คำว่าวัฒนธรรมให้ความรู้สึกร่วมกันของเก๋อันดีงามสืบทอดมาและมักไม่เปลี่ยนแปลง

ท่วงทำนองดำเนินชีวิตอาจแบ่งเป็น 5 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่มว่าด้วยการกินอยู่หรือการจับจ่ายใช้สอย 2) กลุ่มว่าด้วยชีวิตทางครอบครัว ความรัก ชีวิตทางเพศและชีวิตทางสังคม 3) กลุ่มว่าด้วยชีวิตทางการงานและการศึกษา 4) กลุ่มว่าด้วยการพักผ่อนบันเทิง และ 5) ชีวิตทางวัฒนธรรม

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ปี ค.ศ.2000 เป็นปีสากลเพื่อวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ ในท่ามกลางบรรยากาศสงครามกลางเมือง ช่องว่างทางความมั่งคั่ง ความยากจน และความพิวาศเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม สมควรที่จะตรวจสอบว่าท่วงทำนองดำเนินชีวิตของเราในปัจจุบันเป็นไปเพื่อวัฒนธรรมแห่งสันติภาพหรือวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง เราจะเข้าใจวัฒนธรรมแห่งความรุนแรงและวัฒนธรรมแห่งสันติภาพอย่างไร และเราจะสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพด้วยวิธีใด

บทที่ 2 วัฒนธรรมแห่งความรุนแรง: พฤติกรรมเบื้องต้นที่อยากจะแก้ไข

จากการศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวของสัตว์และมนุษย์พบว่าพฤติกรรมนี้ก่อเกิดขึ้นในกระบวนการวิวัฒนาการอันยาวนานของมนุษย์ ไม่อาจลบเลือนไปง่าย ๆ แม้ว่าจะกระทำถึงขั้นล้มเลิกกระบวนการสมมติเอ็อกชนไปก็ก็ตาม

ความรุนแรงอาจแบ่งได้เป็น 2 อย่างคือความรุนแรงที่แฝงเร้นหรือแบบไม่ลงมือและความรุนแรงทางกายภาพหรือแบบลงมือ คานธีผู้เผยแพร่ความไม่รุนแรงที่เด่นที่สุดในศตวรรษที่ 20 ชี้ว่า มีความรุนแรงที่แฝงเร้นหรือความรุนแรงแบบไม่ลงมือ (Passive Violence) ซึ่งนักวิชาการบางคนเรียกว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) ความรุนแรงที่แฝงเร้นหรือแบบไม่ลงมือตามข้อเสนอของคานธีนั้นมีอยู่ 7 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1) ความมั่งคั่งโดยไม่ทำงาน 2) ความเพลิดเพลิดโดยขาดความสำนึกผิดชอบ 3) ความรู้ที่ขาดหลักความประพฤติ 4) การพาณิชย์ที่ขาดศีลธรรม 5) วิทยาศาสตร์ที่ปราศจากความเป็นมนุษย์ 6) การสักการะที่ปราศจากการเสียสละ และ 7) การเมืองที่ปราศจากหลักการ เช่นการเล่นเกมส์แห่งอำนาจ การละเลยหลักการปกครองตนเองของประชาชน

นักวิชาการบางคนเสนอความรุนแรงเชิงโครงสร้าง 7 อย่างว่า ได้แก่ 1) ลัทธิถือเพศ 2) ลัทธิเชื้อชาติ 3) ลัทธิจักรวรรดินิยม 4) ลัทธิทหาร 5) ลัทธิวัตถุนิยม 6) ลัทธิคัมภีร์ และ 7) ลัทธิอดตัว

ความรุนแรงแบบแฝงเร้นหรือแบบไม่ลงมือนี้เป็นพื้นฐานและสนับสนุนความรุนแรงทางกายภาพหรือแบบลงไม้ลงมือ ทำให้ปัญหาความรุนแรงทางกายภาพแก้ไขได้ยาก

ในด้านความรุนแรงทางกายภาพหรือแบบลงไม้ลงมือ นั้น อาจแบ่งได้เป็น 1) ความรุนแรงในครอบครัว 2) ความรุนแรงในชุมชน 3) ความรุนแรงจากองค์การอาชญากรรม 4) ความรุนแรงจากองค์การธุรกิจเอกชน 5) ความรุนแรงจากรัฐ 6) สงครามและอาวุธสงคราม

1. **ความรุนแรงในครอบครัว** เป็นสิ่งที่แพร่หลายที่สุด ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงนี้เกือบทั้งหมดเป็นสตรีและเด็ก เหตุผลสำคัญเนื่องจากลัทธิการถือเพศและโครงสร้างสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ความรุนแรงที่กระทำต่อสตรีมีตั้งแต่ก่อนเกิด เช่นถูกบังคับให้ทำแท้งไปจนถึงยามชราเป็นมาย สตรีที่ถูกทำร้ายนี้ไม่เลือกผิว เชื้อชาติ การศึกษา และฐานะทางสังคม ประเทศแคนาดาซึ่งได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความมั่นคงสูงที่สุดประเทศหนึ่งของโลก พบว่าร้อยละ 29 ของสตรีที่เคยแต่งงานหรือกำลังแต่งงานแจ้งว่าถูกคู่ครองหรืออดีตคู่ครองทำร้ายร่างกายตั้งแต่อายุ 16 ปี

2. **ความรุนแรงในชุมชน** เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียน ที่ถนน และที่ทำงานมีพื้นฐานจากความรุนแรงในครอบครัว ช่องว่างทางสังคม และความยากจน ความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นเรื่องลักทรัพย์ แต่ในระยะหลังที่เกิดการระบาดของยาเสพติดและอาวุธได้ทำให้ความรุนแรงในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างมาก การต่อสู้กันเองและการออกอาวุธवादของแก๊งค์วัยรุ่นเหล่านี้เป็นสิ่งคุกคามความสงบมั่นคงในชุมชนของสหรัฐฯค่อนข้างสูง ประเทศสหรัฐฯซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพการผลิตสูงสุดของโลกก็มีความรุนแรงในที่ทำงานในอัตราสูงมาก ก่อความเสียหายมากกว่าปีละ 3.6 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ความรุนแรงในที่ทำงานนี้ปรากฏชัดในทศวรรษ 1970

3. **ความรุนแรงจากองค์การอาชญากรรม** มีที่สำคัญคือ 1) การค้ายาเสพติด 2) การค้าคน 3) การพนัน 4) การค้าอาวุธ และ 5) อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ มีการประเมินว่าปีหนึ่งๆ ธุรกิจจากอาชญากรรมมีมูลค่าถึงราว 1.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สามารถขึ้นมาแข่งอำนาจทางเศรษฐกิจกับบรรษัทข้ามชาติได้ทีเดียว

การค้ายาเสพติด จำนวนผู้ติดยาเสพติดมีไม่มากเมื่อคิดเป็นสัดส่วนของประชากรทั้งหมด แต่ก็มากพอที่จะเป็นตลาดทำกำไรมหาศาลได้ ยาเสพติดเป็นสินค้าเพียงไม่กี่ชนิดที่ไหลจากประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศที่ผลิตยาเสพติดมีไม่มาก ประเทศที่มีปัญหาเสพติดได้แก่ในอเมริกาเหนือ ยุโรป เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัญหาเสพติดในประเทศไทยซึ่งปัจจุบันได้แก่ยาบ้า ร้ายแรงถึงขั้นคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ ปัญหาเสพติดส่งผลกระทบต่อคนนอกจากผู้เสพซึ่งเสี่ยงต่อสุขภาพของตนแล้ว ยังก่อให้เกิดกลุ่มเจ้าพ่อที่อาศัยเงินจากการค้านี้เพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมือง ทำให้ระบบยุติธรรมทางอาชญากรรมมีปัญหาหนัก เนื่องจากจำนวนคดียาเสพติดสูงมาก ก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันกว้างขวางขึ้น และอาจก่อให้เกิดคดีฆาตกรรม และยังพบว่าหลังจากทุ่มเงินงบประมาณและกำลังคนเพื่อทำสงครามยาเสพติดแล้วมักลงเอยด้วยความพ่ายแพ้

การค้าคนเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรง บางคนถือว่าเป็นการค้าทาสยุคใหม่ ประมาณว่าทุกปีมีสตรีและเด็กราว 7 แสนถึง 1 ล้านคนถูกส่งข้ามพรมแดนและขายสู่ตลาดทาสสมัยใหม่ ในจำนวนนี้ราว 5-7 หมื่นคนถูกนำเข้าสหรัฐฯ เพื่อให้บริการทางเพศ บริการในครัวเรือน ทำงานในโรงงานนรก หรือทำงานอื่นตามพันธะของหนี้สิน การค้าคนก็เป็นอีกกรณีหนึ่งที่สินค้าไหลจากประเทศกำลังพัฒนาสู่ประเทศพัฒนาแล้วหรือที่มั่งคั่งกว่า

การพนันเป็นธุรกิจใต้ดินที่สำคัญยิ่งของไทย ประเมินว่าธุรกิจนี้มีมูลค่าอย่างน้อย 1 แสนหนึ่งหมื่นล้านบาทต่อปี และใช้กำลังงานนับจำนวนล้านคน รูปแบบการพนันที่สำคัญได้แก่หวยใต้ดิน หวยหุ้น บ่อน และการพนันฟุตบอลและมวย

การค้าอาวุธเถื่อน เกิดจากเหตุปัจจัย 3 ประการได้แก่ 1) สิ่งตกค้างจากสงครามเย็น ซึ่งทำให้อาวุธสงครามแพร่ไปทั่วโลก รวมทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นสมรภูมิสำคัญ 2) ความขัดแย้งทางการเมือง 3) ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ในภูมิภาค ประเทศไทยปรากฏเป็นข่าวว่าเป็นศูนย์การค้าอาวุธเถื่อนศูนย์หนึ่งของภูมิภาค รายงานสถานการณ์โลกอาชญากรรมขององค์การสหประชาชาติระบุว่าเกือบร้อยละ 40 ของอาวุธเล็กถูกลักลอบนำไปค้าอย่างผิดกฎหมาย และการซื้อขายอาวุธแบบผิดกฎหมายนี้ร้อยละ 70 เกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนา

อาชญากรรมคอมพิวเตอร์หรืออาชญากรรมในไซเบอร์สเปซ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและธุรกิจทางอินเทอร์เน็ต อาชญากรรมคอมพิวเตอร์แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มได้ 1) พวกเจาะข้อมูล 2) กลุ่มบ่อนทำลาย เพื่อโจมตีระบบปฏิบัติการหรือสร้างความเสียหายอื่นๆ โดยใช้หนอน (Worm) หรือไวรัส 3) กลุ่มติดตามเหยื่อ อาศัยช่องทางการติดต่อทางอินเทอร์เน็ตเพื่อทำร้ายหรือส่งข้อความคุกคาม 4) กลุ่มค้าของเถื่อนหรือสินค้าหลอกหลวง

4. ความรุนแรงจากองค์กรธุรกิจ เกิดจากทั้งพฤติกรรมส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่หรือเจ้าของบริษัท เข้าลักษณะยกยอกข้อโกง และที่ลึกกว่านั้นเกิดจากลักษณะทางโครงสร้าง เป็นการกระทำผิดเพื่อเพิ่มกำไรหรือการรวบเร็ว อาชญากรรมบรรษัทมีหลายชนิด เช่น การตั้งราคาสินค้าสูง การเลียงภาษี การติดสินบนเจ้าหน้าที่และนักการเมือง การกดขี่หรือไม่คำนึงถึงคนงาน การหลอกหลวงลูกค้า การผลิตสินค้าไม่ได้มาตรฐาน การฟอกเงิน เป็นต้น

5. ความรุนแรงจากรัฐ รูปแบบสำคัญได้แก่การละเมิดสิทธิมนุษยชน การทุจริตคอร์รัปชัน และการก่อหนี้(โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาซึ่งขาดระบบตรวจสอบควบคุมรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ

ปัญหาสิทธิมนุษยชนมีอยู่ 6 กลุ่มด้วยกันได้แก่ 1) การยอมรับบูรณาภาพแห่งบุคคลและเสรีภาพจากการสังหารทางการเมืองหรือโดยไม่ถูกกฎหมาย เป็นต้น 2) ปัญหาเสรีภาพพลเมือง มีเสรีภาพในการพูด การชุมนุมและเสรีภาพทางศาสนา เป็นต้น 3) สิทธิทางการเมืองซึ่งที่สำคัญคือสิทธิในการเปลี่ยนรัฐบาล 4) สิทธิขององค์การในการตรวจสอบรัฐบาลในเรื่องสิทธิมนุษยชน 5) ปัญหาการแบ่งแยกกีดกันด้านต่างๆ 6) สิทธิคนงาน

ในประเทศไทยปัญหาสิทธิมนุษยชนได้รับการแก้ไขไปจากการต่อสู้ของประชาชน แต่ยังมีปัญหาสำคัญได้แก่ 1) การใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่รัฐ 2) ความรุนแรงในครอบครัว โสเภณี และโสเภณีเด็ก 3) สิทธิคนงาน 4) สิทธิในสิ่งแวดล้อมของชุมชน 5) ปัญหาผู้อพยพลี้ภัยและชนชาติส่วนน้อยบริเวณชายแดน 6) สภาพที่แออัดตึงเครียดและการทารุณในที่คุมขัง

การทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการเป็นความรุนแรงจากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งผลกระทบสูงและลึกซึ้ง ก่อความไม่มั่นคงทุกด้านขึ้นในสังคมและแก่พลเมือง การคอร์รัปชันมีหลายรูปแบบเช่นการติดและรับสินบน การขโมย การยกยอก การขโมยทรัพย์สินทางราชการ ระบบอุปถัมภ์และพรรคพวก และการใช้อิทธิพล และการคอร์รัปชันมีหลายระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับระหว่างประเทศ เช่นใช้เงินกู้จากต่างประเทศโดยมิชอบ

6. สงครามและอาวุธสงคราม เป็นความรุนแรงสูงสุดที่อาจเกี่ยวข้องกับรัฐบาลมหาอำนาจของโลกทั้งหมดและรัฐบาลอื่นจำนวนมาก เช่นกรณีสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สอง หรืออาจเป็นสงครามภายในประเทศซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งในหลายแห่ง หลังสงครามเย็นยุติ

สงครามและอาวุธสงครามก่อปัญหาสำคัญได้แก่ 1) ค่าใช้จ่ายทางทหารที่สูง ทั่วโลกประมาณปีละ 780,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อสวัสดิภาพสวัสดิการทางสังคมและพัฒนาประเทศได้มาก 2) การค้าอาวุธซึ่งทำกำไรแก่บริษัทผู้ผลิตอาวุธ ขณะที่ประชาชนต้องเสียภาษีเพื่ออุดหนุนการค้านี้ 3) อันตรรกจากสงครามนิวเคลียร์ลดลงจากเมื่อ

ครั้งสงครามเย็น แต่โลกก็ยังถูกคุกคามด้วยสงครามนี้เมื่อมีประเทศทดลองอาวุธนิวเคลียร์เพิ่มขึ้น มีการพัฒนาและการแพร่กระจายจรวดนำวิถีพิสัยไกล การคิดสร้างระบบป้องกันขีปนาวุธแห่งชาติของสหรัฐฯ การวางแผนยุทธศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจยังคงรวมเอาอาวุธนิวเคลียร์ไว้ด้วย 4) อันตรรกะจากอาวุธชีวะและเคมีเพิ่มขึ้นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรม เป็นต้น 5) อาวุธเล็กและอาวุธเบาที่แพร่ระบาดมีส่วนให้เกิดสงครามกลางเมืองในประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก ซึ่งในที่สุดก็นำไปสู่ความไม่มั่นคงระหว่างประเทศ 6) สงครามปัจจุบันผู้ที่ต้องบาดเจ็บล้มตายเป็นพลเรือนไม่ใช่ทหาร พุนระเบิดจำนวนกว่า 100 ล้านลูกยังนำความตายบาดเจ็บทุพพลภาพมาสู่พลเรือนทุกวัน

บทที่ 3 วัฒนธรรมแห่งสันติภาพ: ความหวังที่ปลายสายรุ้ง

3.1 ความหมายและหลักการแห่งสันติภาพ สันติภาพก่อนอื่นเป็นการวิพากษ์หรือต่อต้านความรุนแรง ตามประกาศว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ กล่าวว่า วัฒนธรรมแห่งสันติภาพหมายถึงชุดของค่านิยม ทศนคติ ประเพณี และแบบของพฤติกรรมและวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน 9 ประการได้แก่ 1) ความเคารพในชีวิต 2) การเคารพในหลักการแห่งอำนาจอธิปไตย 3) การเคารพและสนับสนุนสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐาน 4) พันธกิจในการแก้ไขความเป็นปรปักษ์อย่างสันติ 5) การเพียรพยายามเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับอนุชนปัจจุบันและในอนาคต 6) เคารพและสนับสนุนสิทธิในการพัฒนา 7) เคารพและสนับสนุนสิทธิเท่าเทียมกันและความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย 8) เคารพและสนับสนุนสิทธิในการแสดงออกและการได้รับข้อมูลข่าวสาร 9) ยึดมั่นในหลักการแห่งเสรีภาพและความยุติธรรม

คานธีได้เสนอแนวคิดเรื่องความไม่รุนแรง ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นศาสตร์แห่งความไม่รุนแรงหรือศาสตร์แห่งสันติภาพ ซึ่งพอสรุปได้ว่ามี 3 เรื่องด้วยกันได้แก่ 1) หลีกเลี่ยงหรือความไม่รุนแรงซึ่งใช้ในการดำเนินชีวิตทั่วไปทั้งในบ้าน ชุมชน โรงเรียน สถานที่ทำงาน สังคม ความสัมพันธ์ทางอำนาจและผลประโยชน์ เป็นหลักทั่วไปในการแก้ไขหรือลดทอนความเป็นปรปักษ์ระหว่างกัน 2) หลีกแห่งสัตยาเคราะห์ ซึ่งเป็นอหิงสาอย่างหนึ่งที่ประชาชนใช้ต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมทั้งปวงที่กระทำต่อตน สัตยาเคราะห์มีรูปแบบต่อสู้ที่สำคัญ 2 อย่างได้แก่ การดื้อแพ่งหรือการดื้ออย่างสุภาพ ได้แก่การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและพร้อมที่จะเข้าคุก และการไม่ร่วมมือ เช่นการนัดหยุดงาน การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ และการไม่ยอมเสียภาษี ซึ่งทั้งสองรูปแบบนี้เหลือ่มซ้อนกัน 3) สวราชหรือความเป็นเอกราช ซึ่งที่สำคัญหมายถึงการปกครองตนเองของประชาชน ซึ่งการปกครองตนเองของประชาชนหมายถึงความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะให้พ้นจากการควบคุมของรัฐบาลทั้งของต่างชาติและภายในชาติ ดังนั้นเสรีภาพและความมั่นคงของหมู่บ้านชุมชนจึงมีความสำคัญยิ่ง

สำหรับหลักแห่งสันติภาพในสังคมไทย อาจดูได้จาก 1) ศิลajarีกรพอขุนรามคำแหงซึ่งเห็นว่าการอยู่เย็นเป็นสุขจะต้องประกอบด้วย การมีท้องอิ่ม รัฐบาลเปิดการค้าเสรีไม่เก็บภาษี รัฐบาลให้ความยุติธรรมอย่างเสมอหน้า มีระบบสังคมสงเคราะห์ และการมีจริยธรรม 2) หลัก 6 ประการของคณะราษฎร ได้แก่ หลีกแห่งเอกราช หลีกแห่งการลดการประทุษร้ายในสังคม หลีกแห่งความสุขสมบูรณ์ของราษฎรทางเศรษฐกิจ หลีกแห่งความเสมอภาค หลีกแห่งเสรีภาพ และหลีกแห่งการศึกษา

3.2 ประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อสันติภาพ ในทุกที่ซึ่งมีสงคราม การกดขี่ และความอยุติธรรม ที่นั่นมีการต่อสู้เพื่อสันติภาพ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มและเรียงลำดับได้ดังนี้ 1) การสร้างจริยธรรม ซึ่งปรากฏในคำสอนทางศาสนาเป็นเวลานานนับพันปีมาแล้ว 2) การออกกฎหมายเพื่อประกันสิทธิบางประการของประชาชนและจำกัดอำนาจของกษัตริย์ ที่สำคัญได้แก่แมกนาคาร์ตา ใน พ.ศ.2201 3) สนธิสัญญาสันติภาพเวสฟาเลีย พ.ศ.2191 ระบับความขัดแย้งทางศาสนา และประสบการณ์ในการเจรจาสงบศึกระหว่างประเทศ 4) การประกาศอิสรภาพของสหรัฐฯ (พ.ศ.2310) ซึ่งมีการใช้หลักอหิงสาในการต่อสู้ด้วย

เป็นการก้าวสู่ยุคอุตสาหกรรมและประชาธิปไตยแบบทุนนิยม 5) การต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน เช่นต่อต้านการค้าทาส (พ.ศ.2297-2319) เรียกร้องสิทธิสตรี (พ.ศ.2335) การต่อสู้ของคองงาน (พ.ศ.2410) 6) อนุสัญญาเจนีวา ลดทอนความทารุณโหดร้ายของสงครามและป้องกันพลเรือน 7) การประชุมกรุงเฮก (พ.ศ.2442) เพื่อสร้างสันติภาพและกฎหมายระหว่างประเทศ 8) สันติบาติชาติ (พ.ศ.2463) เพื่อสร้างสันติภาพระหว่างประเทศ 9) การพัฒนาหลักอหิงสาและสัตยาเคราะห์ของคานธี (พ.ศ.2451-2490) 10) การเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทย พ.ศ.2475 11) การจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ (พ.ศ.2488) เพื่อรักษาสันติภาพ เป็นผู้นำและเปิดทางให้แก่ขบวนการสันติภาพ 12) ขบวนการประชาสังคมหรือเอ็นจีโอ ซึ่งมีบทบาทเด่นเป็นที่ยอมรับมากขึ้นใน พ.ศ.2535 และได้กลายเป็นกองหน้าของขบวนการสันติภาพในปัจจุบัน

บทที่ 4 จะสร้างสันติภาพได้อย่างไร: ความหวังของมนุษยชาติ

การต่อสู้เพื่อสร้างสันติภาพมีอยู่ 5 กลุ่มใหญ่ได้แก่ 1) การต่อต้านคัดค้านสงครามและความรุนแรง 2) การรณรงค์ส่งเสริมประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรมในสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) การศึกษาวิจัยและศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับสันติภาพ 4) การศึกษาปฏิบัติ การพัฒนาบุคลิกและจิตใจที่รักสันติภาพ 5) การสร้างชุมชนและโลกแห่งสันติภาพ ในนี้ 2 กลุ่มแรกสำคัญที่สุด

1. การต่อต้านสงครามและความรุนแรง 1) ช่วงสงครามเย็น ที่สำคัญเน้นการต่อต้านสงครามนิวเคลียร์ การทดลองอาวุธนิวเคลียร์และการลดอาวุธ และการต่อต้านการทำสงครามอินโดจีนของสหรัฐฯ มีผลสำเร็จหลายประการ แต่อันตรายจากสงครามนิวเคลียร์ยังไม่หมดไป นอกจากนี้สหรัฐฯยังได้เข้าแทรกแซงในกิจการภายในประเทศอื่นหลายครั้ง ทำยที่สุดได้แก่สงครามโคโซโว 2) ช่วงหลังสงครามเย็น เน้นเรื่องการแพร่ขยายของอาวุธเบาซึ่งสังหารผู้คนส่วนใหญ่ในสงครามกลางเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนา การเรียกร้องให้ลดกำลังอาวุธโดยเฉพาะอาวุธนิวเคลียร์ และปัญหาการแทรกแซงในกิจการภายในประเทศอื่น เช่นกรณีสงครามโคโซโว

1.2 การต่อต้านความรุนแรงจากบริษัทข้ามชาติ มีทั้งด้านมาตรการทางกฎหมาย เช่นป้องกันการผูกขาด การฉ้อโกง การป้องกันสิทธิผู้บริโภค การลงโทษผู้บริหารผู้กระทำผิดเหมือนอาชญากรทั่วไป นอกจากนี้มีการทวงสิทธิของคองงาน การเรียกร้องธรรมาภิบาลในบริษัทหรือองค์การธุรกิจเอกชน สำหรับการต่อต้านบริษัทข้ามชาติมีแนวรบที่สำคัญอยู่ 2 ด้าน ด้านหนึ่งได้แก่การต่อสู้เพื่อการค้าที่เป็นธรรม และอีกด้านหนึ่งได้แก่การเรียกร้องให้บริษัทมีความสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่มุ่งเน้นแสวงหากำไรหรือเก็งกำไร เช่นการเก็งกำไรในตลาดหลักทรัพย์และการค้าเงิน การต่อสู้นี้มีผลให้มีการปรับปรุงอย่างน้อยทางภาพลักษณ์ของบริษัทอยู่บ้าง

1.3 การต่อต้านองค์การอาชญากรรมเช่น เรียกร้องปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ การสร้างความโปร่งใสตรวจสอบได้ในองค์การธุรกิจเอกชนโดยเฉพาะสถาบันการเงิน ป้องกันการฟอกเงิน

1.4 การต่อสู้กับความรุนแรงในสังคมได้แก่การพิทักษ์สิทธิสตรีและเด็ก การป้องกันไม่ให้อาชญากรรมแพร่เข้าไปในชุมชน การลดความรุนแรงในชุมชน การจัดกลุ่มอาสาสมัครหรือประชาสังคมเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากความรุนแรง

2. การเสริมสร้างประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรมในสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีเนื้อหาสำคัญได้แก่ 1) การปกครองโดยกฎหมายและประชาชนมีส่วนร่วมทุกชั้นตอนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม 2) การประกันเสรีภาพขั้นพื้นฐาน 3) การรักษาความมั่นคง ซึ่งในระยะหลังเห็นว่าความมั่นคงที่สำคัญอยู่ที่ประชากรและสิ่งแวดล้อม ไม่ได้อยู่ที่ดินแดนหรือทางทหาร ระบบป้องกันต่อไปควรจะเป็นระบบป้องกันตัวเอง ไม่ใช่เพื่อการรุกราน และเสริมระบบป้องกันแบบพลเรือนขึ้น สร้างกองทัพอหิงสาและนักรบแห่งสันติภาพ

3. การศึกษาวิจัยและศูนย์ข้อมูลสันติภาพ ซึ่งมีเนื้อหาที่สำคัญได้แก่ 1) สาเหตุแห่งความรุนแรง 2) ลักษณะและ การกระทำแห่งความรุนแรง 3) ผลกระทบของความรุนแรง 4) การติดตามสัญญาณความรุนแรง 5) การแก้ไขหรือลดทอน ความเป็นปรปักษ์ 6) การฟื้นฟูสภาพหลังเหตุรุนแรง 7) สันติภาพและเงื่อนไขแห่งสันติภาพ 8) ค่าใช้จ่ายในการสร้างและ รักษาสันติภาพ 9) ประวัติศาสตร์และการต่อสู้เพื่อสันติภาพ 10) การเคลื่อนไหวและองค์การสำคัญทางสันติภาพในปัจจุบัน 11) ทางเลือกใหม่เพื่อสันติภาพ

4. การศึกษาปฏิบัติและการพัฒนาบุคลิกภาพแห่งสันติภาพ ได้แก่การจัดสันติศึกษาแก่เด็กตั้งแต่ในระดับ ประถมเพื่อให้ 1) เรียนรู้ทักษะในการป้องกันและลดทอนความรุนแรงในชีวิตและในโลกของเรา 2) สร้างความเคารพและยอมรับ ความหลากหลายในโลกที่มีวัฒนธรรมผิดแผกกัน 3) สร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย 4) ร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เผชิญหน้าครอบครัว อย่างสันติ 5) สร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ได้แก่เข้าร่วมการประชุมสัมมนา ฝึกอบรม เช่นเพื่อการสื่อสารแบบอหิงสา การฝึกฝนตนเอง ไม่ทำความ ผิดพลาดใหญ่ 7 ประการ การทำสมาธิ การสวดมนต์แผ่เมตตาทุกวัน ตลอดจนการเข้าร่วมต่อสู้ในขบวนการสันติภาพ ก็สามารถ พัฒนาบุคลิกผู้รักสันติภาพขึ้นได้

ท้ายสุดได้แก่การต่อสู้ลดทอนความรุนแรงในสื่อมวลชนและสื่ออินเทอร์เน็ต ตลอดจนเกมคอมพิวเตอร์

5. การสร้างชุมชนและโลกแห่งสันติภาพ ซึ่งต้องอาศัยพลังขับเคลื่อนจากประชาสังคม ตัวอย่างชุมชนสันติภาพ ที่น่าสนใจ 2 แห่ง ได้แก่ 1) ชุมชนผู้ถืออิกายอามิชในสหรัฐฯ ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ทำการเกษตรดั้งเดิม มีทัศนคติของตนเอง และปลีกจากสังคมใหญ่ 2) ชุมชนสันติโคกในประเทศไทยซึ่งเป็นแบบฉบับหนึ่งของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและชุมชน สันติภาพ และมีเจตนาที่จะให้เป็นแบบวิถีชีวิตหรือท่วงทำนองดำเนินชีวิตของผู้คนทั่วไปในสังคมใหญ่ด้วย

การสร้างชุมชนแห่งสันติภาพและผู้นำเดินทางสันติภาพนั้นต่างอาศัยคำสอนทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและ การสร้างความหมาย ดังนั้นการสร้างสันติภาพจึงอาจต้องพึ่งพลังจากคำสอนและการปฏิบัติทางศาสนามาค่อนข้างสูง

การสร้างโลกแห่งสันติภาพ ที่สำคัญได้แก่การเสริมความเข้มแข็งแก่องค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้มีหลายบุคคลและ หน่วยงานร่วมทำ มีข้อเสนอที่น่าสนใจในการปรับปรุงโครงสร้าง การบริหาร วิธีการเก็บค่าสมาชิกเป็นต้น นอกเหนือจากการ เข้าร่วมในกิจกรรมที่องค์การสหประชาชาติจัดขึ้น

บทที่ 5 บทลงท้าย : ขอให้สันติภาพมีชัยในโลกนี้

การรักษาอนาคตอันยั่งยืนของมนุษยย์เป็นภารกิจสำคัญของทุกคน แต่หากไม่มีความยุติธรรมก็ไม่อาจมีสันติภาพ หากไม่มีสันติภาพก็ไม่อาจมีอนาคตที่ยั่งยืนของมนุษยย์ ในเวลาอีกราว 30 ปีข้างหน้าจะเป็นช่วงวิกฤติวาระหว่างสงคราม และความรุนแรงกับสันติภาพฝ่ายใดจะชนะ เป็นเวลานับพันปีมาแล้วที่สันติภาพเดินตามหลังสงครามและความรุนแรง แต่ใน ปัจจุบันที่ประชากรอยู่เต็มโลก มีเมืองใหญ่อันตระการตาศูนย์กลางแห่งความมั่งคั่งท่ามกลางความยากจนและความพินาศ เสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม อาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงอยู่ในคลังแสงแสดงทั่วโลก มนุษย์หมดโอกาสที่จะทำสงครามใหญ่อีก แล้ว ต้องมีสันติภาพหรือไม่ก็หายหน้า ถึงเวลาที่จะต้องเปลี่ยนท่วงทำนองดำเนินชีวิต สร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ นักรบแห่ง อหิงสา คนงานแห่งความไม่รุนแรง เพื่อว่าสันติภาพจะได้มีชัยในโลกนี้

สารบัญ

คำชี้แจง.....	2
บทคัดย่อ.....	3
ABSTRACT	4
เหตุการณ์และแนวโน้มประเทศไทยสำหรับผู้บริหาร	5
สารบัญ.....	11
รายงานสถานการณ์และแนวโน้มประเทศไทย.....	13
บทเกริ่นนำ :.....	14
ท่วงทำนองดำเนินชีวิตแบบใดกันแน่.....	14
วัฒนธรรมแห่งความรุนแรง: พฤติกรรมเบี่ยงลึกลับที่ยากจะแก้ไข.....	17
ความรุนแรงแบบไม่ลงมือ (Passive Violence).....	18
ความรุนแรงทางกายภาพ (Physical Violence).....	21
วัฒนธรรมแห่งสันติภาพ: ความหวังที่ปลายสายรุ้ง	41
ความหมายและหลักการของสันติภาพ.....	41
ประวัติศาสตร์แห่งสันติภาพ	45
องค์การพัฒนาเอกชนที่เคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพ.....	52
จะสร้างสันติภาพได้อย่างไร: ความหวังของมนุษยชาติ	54
การต่อต้านสงคราม และความรุนแรง	54
การเสริมสร้างประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรมในสังคม	59
และการพัฒนาอย่างยั่งยืน	59
การศึกษาวิจัยและศูนย์ข้อมูลสันติภาพ	61
การศึกษาปฏิบัติและการพัฒนานุคลิกแห่งสันติภาพ.....	62
การสร้างชุมชนและโลกแห่งสันติภาพ	64
บทลงท้าย:.....	65
ขอให้สันติภาพมีชัยในโลกนี้.....	65
บรรณานุกรม.....	66

รายงานประมวลวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มประเทศไทย.....	71
ความเคลื่อนไหวด้านการผลิตและการค้า.....	71
1.ความเคลื่อนไหวภาครัฐ.....	72
2.ความเคลื่อนไหวภาคเอกชนและหน่วยงานด้านเศรษฐกิจต่างๆ.....	90
3.ความเคลื่อนไหวเศรษฐกิจในต่างประเทศ.....	99
4.ประมวลทัศนภาคประชาชนนักวิชาการนักธุรกิจและองค์กรทางเศรษฐกิจต่างๆ.....	101
ความเคลื่อนไหวด้านประชากรสิ่งแวดล้อมและพลังงาน.....	105
1.ความเคลื่อนไหวด้านประชากร.....	106
2.ความเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม.....	111
3.ความเคลื่อนไหวพลังงาน.....	122
ความเคลื่อนไหวด้านการเมืองการปกครอง.....	126
1.ความเคลื่อนไหวด้านการเมืองการปกครองแบบอนุรักษ.....	128
2.ความเคลื่อนไหวด้านการเมืองการปกครองแบบปฏิรูป.....	132
3.ความเคลื่อนไหวด้านการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	135
4.ความเคลื่อนไหวภาคประชาชน.....	139
5.ความเคลื่อนไหวด้านการเมืองการปกครองในต่างประเทศ.....	141
ความเคลื่อนไหวด้านการศึกษา.....	146
1.ความเคลื่อนไหวด้านการปฏิรูปการศึกษา.....	147
2.ความเคลื่อนไหวด้านการบริหารการศึกษา.....	149
3.ความเคลื่อนไหวด้านคุณภาพการศึกษา.....	151
4.ความเคลื่อนไหวด้านโอกาสทางการศึกษา.....	153
5.ความเคลื่อนไหวด้านการศึกษาทางเลือก.....	155
6.ความเคลื่อนไหวด้านการศึกษาในต่างประเทศ.....	156
ความเคลื่อนไหวด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.....	158
1.ความเคลื่อนไหวด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศ.....	159
2.ความเคลื่อนไหวด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในต่างประเทศ.....	162
ความเคลื่อนไหวด้านอาหารและสาธารณสุข.....	166
1.ความเคลื่อนไหวด้านอาหาร.....	166
2.ความเคลื่อนไหวด้านสาธารณสุข.....	175
ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับหน่วยงานการดำเนินชีวิต.....	188
1.พฤติกรรมกรบริโภค.....	189
2.ศาสนา ความเชื่อและค่านิยมในสังคม.....	194
3.ปัญหาอาชญากรรม สิทธิมนุษยชนและการทุจริตประพฤติมิชอบ.....	195
4.ปัญหายาเสพติด บ่อนพนันและการค้าของเถื่อน.....	200
ภาคผนวก.....	203

รายงานฉบับที่ 6

รายงานสถานการณ์และแนวโน้มประเทศไทย

(เม.ย.-มิ.ย. 2543)

ว่าด้วยเรื่อง

ท่ามกลางองค์ดำเนินชีวิต:

วัฒนธรรมแห่งสันติภาพหรือวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง

จัดทำโดย

โครงการข่าวสารทิศทางการประเทศไทย (TTMP)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

บทที่ 1

บทเกริ่นนำ :

ท่วงทำนองดำเนินชีวิตแบบใดกันแน่

ท่วงทำนองดำเนินชีวิตหรือไลฟ์สไตล์ (Lifestyle) หมายถึงวิถีชีวิตหรือท่วงทำนองดำเนินชีวิตที่สะท้อนทัศนคติและค่านิยมของบุคคลหรือกลุ่มและสังคมหนึ่ง คำว่าไลฟ์สไตล์นี้เริ่มใช้กันเมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 และถูกวิจารณ์ว่าเป็นคำที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนหรือสร้างนิสัยการบริโภค การแต่งตัว และการพักผ่อน ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์เบื้องต้นในการจัดชั้นทางสังคม อย่างไรก็ตาม คำนี้ก็อยู่รอดและเป็นที่ยอมรับใช้จนถึงปัจจุบันรวมทั้งในประเทศไทย ซึ่งสามารถพบได้ทั่วไปในสื่อสิ่งพิมพ์

เป็นที่สังเกตว่า ปัจจุบันคำวิจารณ์เก่าที่ว่า ไลฟ์สไตล์สนับสนุนการสร้างนิสัยการบริโภคเพื่อจัดชั้นทางสังคมก็ยังคงเป็นจริง นั่นคือ ข้อแรกการเสนอข่าวหรือเรื่องราวท่วงทำนองดำเนินชีวิตหรือไลฟ์สไตล์นั้นมักเป็นเรื่องของคนรวยหรือมีชื่อเสียง เช่นดาราดาราภาพยนตร์และนักร้อง เป็นต้น ที่มีการบริโภค การแต่งกาย และการพักผ่อนอย่างหรูหรา ข้อที่สองการก่อบรรยายกาศว่าไลฟ์สไตล์ของคนรวยหรือมีชื่อเสียงนั้นเป็นสิ่งสมัยใหม่และน่าพึงพอใจ ดังที่มีการวิจัยในสหรัฐพบว่าคนทั่วไปเพียงร้อยละ 15 เท่านั้นที่พอใจในชีวิตตน อีกร้อยละ 35 ต้องการอยากจะมีรายได้ (และการบริโภค) เหมือนกับคนร่ำรวย ข้อที่สามมีการแปรไลฟ์สไตล์ ได้แก่การบริโภค การแต่งกายและการพักผ่อนให้กลายเป็นสินค้า โดยการโฆษณาและอื่น ๆ จนกระทั่งกลายเป็นความจำเป็นที่จะต้องซื้อหามา เช่นของใช้แบรนด์เนม การท่องเที่ยวต่างประเทศหรือล่องเรือสำราญ

ท่วงทำนองดำเนินชีวิตมีองค์ประกอบอยู่ 3 อย่างได้แก่ 1) กลุ่มของพฤติกรรมที่ดำเนินอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอในชีวิตประจำวัน 2) ชุดของทัศนคติ และ 3) ชุดของค่านิยม ของบุคคล กลุ่ม และสังคม ตามความหมายนี้ท่วงทำนองดำเนินชีวิตหรือไลฟ์สไตล์มีความหมายคล้ายคลึงกับวัฒนธรรม แต่มีการใช้ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมอยู่ 3 ประการ ซึ่งทำให้สะดวกแก่การศึกษาวิเคราะห์แบบวิถีชีวิตในสมัยปัจจุบันได้ดีกว่า ความแตกต่างในการใช้คำดังกล่าวได้แก่ 1) คำว่าวัฒนธรรมมีแนวโน้มสร้างความรู้สึกว่าเป็นของเก่าสืบทอดมาและไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง ขณะที่ท่วงทำนองดำเนินชีวิตมีลักษณะเป็นปัจจุบันหรือมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงสูงกว่า 2) คำว่าวัฒนธรรมโดยเฉพาะในภาษาไทยมีแนวโน้มที่จะมองเห็นแต่ด้านดีหรือน่าพึงใจควรหวงแหน โดยสิ่งที่ไม่ดีหรือไม่น่าพึงใจเป็นสิ่งที่ไม่มีวัฒนธรรม แต่ท่วงทำนองดำเนินชีวิต มีทั้งด้านที่บางคนพอใจ และบางคนไม่พอใจก็ได้ 3) คำว่าวัฒนธรรมมักหมายถึงสิ่งที่เป็นของส่วนรวมหรือของสังคม แต่ท่วงทำนองดำเนินชีวิตเป็นได้ตั้งแต่ของตัวบุคคลจนถึงสังคมชาติจนถึงสังคมโลก สะดวกแก่การประมวลและวิเคราะห์จากข่าวสาร

หากจำแนกท่วงทำนองดำเนินชีวิตก็อาจแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มว่าด้วยการกินอยู่หรือการใช้จ่ายใช้สอย มีตั้งแต่บ้านเรือนและเฟอร์นิเจอร์ ยานพาหนะและประดับยนต์ เครื่องแต่งกายและเครื่องสำอางไปจนถึงอาหารการกิน 2) กลุ่มว่าด้วยชีวิตทางครอบครัว ความรัก ชีวิตทางเพศและชีวิตทางสังคม เช่นการออกงานหรือการจัดงานต่างๆ 3) กลุ่มว่าด้วยชีวิตทางการงานและการศึกษา ซึ่งมีทั้งด้านที่เป็นแบบแผน เช่นการทำงานตามสำนักงาน ไปจนถึงที่ไม่เป็นแบบแผน เช่น ธุรกิจใต้ดิน การทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งไม่ได้เป็นเรื่องของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น หากกำลังกลายเป็นวัฒนธรรม โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ ยังมีกิจการงานในยามสันติและกิจการงานที่เกี่ยวข้องกับสงครามและความรุนแรง สำหรับการศึกษาก็มีทั้งในระบบและนอกระบบ เนื่องจากความสำคัญของความรู้มีมากขึ้น จึงเกิดภาวะการเรียนรู้ตลอดชีพเป็นท่วงทำนองดำเนินชีวิตสมัยใหม่อีกอย่างหนึ่ง 4) กลุ่มว่าด้วยการพักผ่อนบันเทิง ได้แก่ กีฬา การท่องเที่ยว ภาพยนตร์

ดนตรี เพลง และงานอดิเรกต่างๆ เป็นต้น 5) กลุ่มว่าด้วยชีวิตทางวัฒนธรรม มีเรื่องศิลปะและวรรณกรรมพวกหนึ่ง ความคิด ศาสนาความเชื่ออีกพวกหนึ่ง

เนื่องจากท่วงทำนองดำเนินชีวิตหรือไลฟ์สไตล์ครอบคลุมกิจกรรมกว้างขวางดังกล่าว เราจะศึกษาและวาดภาพเชิงกว้างของท่วงทำนองชีวิตในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ต่อต้นศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างไร มีการเสนอชื่อยุคสมัยปัจจุบันหลายชื่อ ซึ่งมีประโยชน์ในการศึกษาวาดภาพเชิงกว้างดังกล่าว เป็นต้นว่าการกล่าวถึงยุคปัจจุบันว่าเป็นยุคแห่งลัทธิผู้บริโภคหรือบางคนเสนออีกลงไปว่าเป็นยุคแห่งลัทธิผู้บริโภคใหม่ ยุคแห่งข่าวสารและการเรียนรู้ ยุคของโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจใหม่ ยุคการปฏิบัติประชาสังคม และอื่นๆ แต่ดูเหมือนว่าชื่อของยุคที่ตั้งขึ้นเหล่านี้ยังไม่พอเพียงในการวาดภาพรวมของท่วงทำนองดำเนินชีวิต

เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2542 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศ “คำประกาศและกำหนดการการปฏิบัติว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ”(Declaration and Programme of Action on a Culture of Peace) ก่อนหน้านั้นใน พ.ศ.2540 องค์การสหประชาชาติได้เสนอให้ปี ค.ศ.2000 เป็น “ปีสากลเพื่อวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ” (International Year for the Culture of Peace) และใน พ.ศ. 2541 ได้ประกาศให้ห้วงเวลาระหว่าง ค.ศ.2001-2010 เป็น “ทศวรรษสากลเพื่อวัฒนธรรมแห่งสันติภาพและอิทธิพลสำหรับเด็กของโลก” (International Decade of Peace and Non-Violence for the Children of the World) นอกจากนี้องค์การสหประชาชาติ ยังได้ดำเนินการรณรงค์สร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ โดยจัดทำ “คำประกาศ 2000 เพื่อวัฒนธรรมแห่งสันติภาพและอิทธิพล” (Manifesto 2000 for a Culture of Peace and Non-Violence) ให้ผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพร่วมกันร่างคำประกาศ แล้วให้ประชาชนทั่วโลกร่วมลงนามโดยคาดหวังจะได้ยอดรวมผู้ลงนามทั้งหมด 100 ล้านคนภายในสิ้นปี 2543 นี้

ความเอาใจจริงเอาใจขององค์การสหประชาชาติที่จะทำให้ทั้งโลกหันมาสนใจวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ และให้ทั้งโลกก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 ด้วยวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ เป็นสิ่งที่ท้าทายให้สนใจศึกษาติดตามว่าวิถีชีวิตหรือท่วงทำนองดำเนินชีวิตของคนเราในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 สู่ต้นศตวรรษที่ 21 จะเป็นวัฒนธรรมแห่งสันติภาพหรือวัฒนธรรมแห่งความรุนแรงกันแน่ เพราะเราสามารถหาหลักฐานข้อมูลมายืนยันให้เห็นแนวโน้มของทั้งสองวัฒนธรรมที่กำลังยื่นเผชิญหน้ากันนี้อย่างแหลมคมขึ้น

หากมองย้อนไป ก็เห็นว่าปัญหาสำคัญเกี่ยวกับวิถีชีวิตหรือท่วงทำนองดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มสร้างชาติบ้านเมืองขึ้น คือการเหวี่ยงไปมาระหว่างสันติภาพกับความรุนแรงหรือสงคราม เราจะสามารถสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพขึ้นจนมีพลังเหนือวัฒนธรรมแห่งความรุนแรงได้หรือไม่ และเหตุใดปัญหาสันติภาพและความรุนแรงจึงทวีความสำคัญขึ้นในปัจจุบัน

กล่าวตามทัศนะขององค์การสหประชาชาติ บุคคล ตลอดจนองค์การผู้ใฝ่สันติทั้งหลาย เห็นว่าการสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพขึ้นเป็นหลักในสังคมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ดังที่มีรายงานข่าวว่าประเทศทั่วโลกต้อนรับปีสากลเพื่อวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ เช่นการเฉลิมฉลองที่หอไอเฟล กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ที่ประเทศนามิเบีย บรรดารัฐมนตรีรวมทั้งผู้นำพรรคฝ่ายค้านได้ร่วมกันจัดพิธีที่สภาผู้แทนฯ มีเด็กนักเรียนเข้าร่วม นอกจากนี้ยังมีการเดินทางของเด็กนักเรียนในเมืองต่างๆ มีการจัดอภิปรายว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งสันติภาพโดยมีการถ่ายทอดทางโทรทัศน์

ในประเทศแอลจีเรียมีการจัดเฉลิมฉลองปีสากลเพื่อวัฒนธรรมแห่งสันติภาพโดยองค์การประชาชนรากหญ้า 48 แห่งเข้าร่วม พร้อมกับมีกิจกรรมทางวัฒนธรรม มีการแจกคำประกาศสันติภาพ 2000 อย่างกว้างขวาง สภาสูงแห่งอิสลามได้

เทศนาว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งสันติภาพตามสุเหว่าทั่วประเทศ ที่มีสโกมีการจัด “สัปดาห์เพื่อวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ” ขึ้นในโรงเรียนกว่า 1,400 แห่ง ในบราซิล ชิลี อาร์เจนตินา คอสตาริกา คิวบา อุรุกวัย และปารากวัย ก็มีการจัดงานเฉลิมฉลอง ทั้งในด้านการประชุมสัมมนา กิจกรรมทางวัฒนธรรมเช่นงานแสดงหนังสือเพื่อสันติภาพ การร่วมลงนามในคำประกาศสันติภาพ 2000 และการเข้าร่วมของเด็กนักเรียน ซึ่งบางแห่งเช่นในอาร์เจนตินาได้ให้โรงเรียนทั่วประเทศจัดทำ

ในประเทศศรีลังกา ซึ่งกำลังรื้อระอุด้วยสงครามกลางเมือง มีการประกาศให้เมืองตรินโคมลีย์ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือและมีการต่อสู้อย่างรุนแรงให้เป็นเมืองแห่งสันติภาพ

คำประกาศว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ (Declaration on Culture of Peace) เห็นว่าวัฒนธรรมหมายถึงชุดของค่านิยม ทศนคติ ประเพณีและแบบพฤติกรรมและวิถีชีวิต ส่วนสันติภาพนั้นเริ่มต้นด้วยความนับถือในชีวิต การยุติความรุนแรง และการส่งเสริมหลักการแห่งองหิงสาโดยผ่านการศึกษา การสนทนา และการร่วมมือกัน อย่างไรก็ตาม ในท่ามกลางบรรยากาศแห่งสันติภาพก็ปรากฏบรรยากาศแห่งความรุนแรงปรากฏอยู่ทั่วไป ในรูปของสงคราม การรบพุ่ง การปะทะ การก่อการร้าย อาชญากรรม เป็นต้น และตามที่เป็นจริงนั้นเหตุการณ์แห่งความรุนแรงดูจะเป็นข่าวเด่นเหนือกว่าเหตุการณ์แห่งสันติภาพ นอกจากนั้นยังมีภาพที่ตัดกันระหว่างความยากจนคนแค่นของคนจำนวนมากกับความร่ำรวยล้นฟ้าของคนจำนวนน้อย เป็นต้น ซึ่งภาพทำนองนี้สามารถเข้าใจได้โดยไม่ยากว่าอาจก่อความไม่มั่นคงและความไม่สงบในสังคมได้

บรรยากาศและเหตุการณ์แห่งความรุนแรงนี้มีลักษณะคงทน ไม่ยอมจางหายไปได้ง่ายๆ ความหวังในคำประกาศสันติภาพ 2000 ที่ต้องการจะเปลี่ยนวัฒนธรรมแห่งสงครามและความรุนแรง เป็นวัฒนธรรมแห่งสันติภาพและองหิงสา จะสามารถเป็นจริงได้เพียงใด และถ้าหากเรามุ่งหวังเช่นนั้น เราควรจะทำอะไร

แม้ว่าวิถีชีวิตหรือท่วงทำนองดำเนินชีวิตแบบรุนแรงทั้งในเชิงปฏิบัติและในเชิงโครงสร้างจะมีลักษณะคงทนและยากที่จะลดหรือเลิกไปง่ายๆ ก็ตาม แต่ห้วงเวลานี้ก็ดูเหมือนว่าเหมาะสมที่จะสร้างวิถีชีวิตหรือท่วงทำนองดำเนินชีวิตแบบสันติขึ้นมา เพราะว่า*ประการแรก*โลกปัจจุบันอยู่ช่วงหลังสงครามเย็น จึงน่าจะเป็นโอกาสเหมาะที่จะช่วยลดการแข่งขันทางอาวุธ ลดการใช้จ่ายทางทหาร สร้างความมั่นคงทางพลเรือนขึ้นมาแทนที่ *ประการที่สอง*โลกนี้มีการติดต่อพึ่งพากันมากขึ้น ต่างกับสมัยก่อนที่เหมือนต่างคนต่างอยู่ แม้ว่าการพึ่งพากันในปัจจุบันยังมีปัญหาการขาดความสมดุล แต่มันก็คือการพึ่งพา และการพึ่งพากันนี้ย่อมทำให้เกิดขึ้นในที่หนึ่งส่งผลกระทบต่ออีกที่หนึ่งได้ด้วยความรุนแรงอย่างคาดไม่ถึง เช่นกรณีวิกฤติเศรษฐกิจเอเชียที่เริ่มจากการลดค่าเงินบาทของประเทศไทย ดังนั้นความไม่สงบในที่หนึ่งอาจนำไปสู่ความไม่สงบในที่อื่นที่หนึ่ง หรือการลุกลามขยายตัวไปทั่วโลกได้ เราจึงควรหาทางแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติมากกว่าด้วยความรุนแรง *ประการที่สาม*ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้มนุษย์สามารถปฏิบัติกรต่างๆ ด้วยความเร็วและแรง สงครามโลกครั้งใหม่อาจเป็นการต่อสู้ใหญ่ครั้งสุดท้ายของมนุษย์ อำนาจการสร้างและการทำลายอันมหาศาลอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนของมนุษย์ทำให้มนุษย์ต้องหาทางอยู่ร่วมกันอย่างสันติทั้งระหว่างมนุษย์ด้วยกันและระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติมากขึ้น

เราจะเข้าใจวัฒนธรรมแห่งความรุนแรงและวัฒนธรรมแห่งสันติภาพอย่างไร และเราจะสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพด้วยวิถีใด เป็นเรื่องที่จะทำความเข้าใจกันต่อไป

บทที่ 2

วัฒนธรรมแห่งความรุนแรง: พฤติกรรมเบี่ยงลึกลับที่ยากจะแก้ไข

ตามคำประกาศวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ เห็นว่าวัฒนธรรมแห่งความรุนแรงเป็นสิ่งที่เรียนรู้ขึ้นภายหลังจากสังคมซึ่งมีรูปแบบเศรษฐกิจ-การเมือง เป็นต้น ที่เอื้อต่อความรุนแรง แต่มีนักวิชาการหลายท่านรวมทั้งผู้คนจำนวนมากมีความรู้สึกว่ารากเหง้าความรุนแรงของมนุษย์อยู่ลึกซึ้งกว่านั้น ชาร์ลส์ ดาร์วิน นักธรรมชาติวิทยาชาวอังกฤษ หลังจากได้เดินทางใน พ.ศ.2374 เพื่อสำรวจทางธรรมชาติตามหมู่เกาะและพบกับชาวพื้นเมืองจำนวนมาก ได้ตั้งข้อสังเกตว่าชาวพื้นเมืองเหล่านี้มักเอือมเพื่อเกือกลกันตีภายในหมู่ชนของตน แต่มักแสดงการเป็นออริอย่างสูงกับคนนอกหมู่หรือคนนอกเผ่า ชิกมันด์ ฟรอยด์ (1856-1939) นักจิตวิเคราะห์ชาวออสเตรียผู้เริ่มต้นศึกษาเรื่องจิตใต้สำนึก การเก็บกด ในบั้นปลายชีวิตหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง จนใกล้เกิดสงครามโลกครั้งที่สองได้หันไปสนใจเรื่องปัญหาทางวัฒนธรรม เช่น งานเขียนเรื่องอารยธรรมและความไม่พอใจ (Civilization and Its Discontents 1929) ซึ่งให้เห็นว่า ชะตากรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับว่ากระบวนการทางวัฒนธรรมจะประสบความสำเร็จในการควบคุมสัญชาตญาณแห่งความรุนแรงและการทำลายตัวเองของมนุษย์ได้ดีเพียงใด คอนราด ลอเรนซ์ (Konrad Lorenz 1903-1989) นักพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งสนใจศึกษาเกี่ยวกับสัญชาตญาณของสัตว์และของมนุษย์โดยเฉพาะในเรื่องความก้าวร้าว ได้สรุปในหนังสือว่าด้วยความก้าวร้าว (On Aggression 1963) ว่าพฤติกรรมก้าวร้าวของมนุษย์นั้นมีลักษณะเป็นสัญชาตญาณในระดับหนึ่ง แต่ก็เห็นว่าสัญชาตญาณนี้ไม่มีประโยชน์สำหรับการอยู่รอดอีกต่อไป ดังนั้นจึงอาจดัดแปลงแก้ไขได้

ตามแนวคิดของคาร์ล มาร์กซ (ค.ศ.1818-1883) นักเศรษฐศาสตร์การเมืองและนักทฤษฎีสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เห็นว่าระบบกรรมสิทธิ์เอกชนเป็นต้นตอที่ทำให้มนุษย์แปลกแยกกับตนเองและผู้อื่น ทำให้มนุษย์ทำงานเพื่อตนเองแทนที่จะทำเพื่อเผ่าพันธุ์และสังคม การยกเลิกระบบกรรมสิทธิ์เอกชนจะทำให้มนุษย์เลิกกดขี่ขูดรีดทำสงครามกัน แต่ฟรอยด์เห็นว่าการยกเลิกระบบกรรมสิทธิ์เอกชนอาจจะลดทอนความก้าวร้าวของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ แต่มันก็จะไม่เปลี่ยนความแตกต่างระหว่างบุคคลทางด้านอำนาจและอิทธิพลซึ่งจะถูกความก้าวร้าวใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง นอกจากนี้ ก็ยังไม่ได้เปลี่ยนสัญชาตญาณแห่งความก้าวร้าวแต่ประการใด ฟรอยด์ชี้ว่าสัญชาตญาณแห่งความก้าวร้าวนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะระบบทรัพย์สินเอกชน มันมีมานานตั้งแต่ครั้งบุพกาลเมื่อการครอบครองทรัพย์สินเกือบไม่มีเลย และจากการปฏิบัติที่เป็นจริงในระยะ 70 กว่าปีมานี้ก็ชี้ว่าการยกเลิกระบบกรรมสิทธิ์เอกชนไม่ได้ช่วยลดความก้าวร้าวลง ยังมีการฆ่าฟันกันอยู่มากในรูปของการवादต่าง ๆ

คติทางพุทธเห็นว่า สงครามความรุนแรงและการวิวาทนั้น มีสาเหตุที่มองเห็นได้เฉพาะหน้าจากการทวงแค้นหรือการอาฆาตสิ่งที่ได้มาหรือกรรมสิทธิ์เอกชน แต่ว่าคติพุทธสวาลงลึกไปกว่านั้น นั่นคือลงไปถึงต้นเหตุ ดังนั้นหากจะแก้ปัญหาการวิวาทความรุนแรงจะต้องเอาชนะต้นเหตุหรือความอยากที่เกี่ยวข้องอยู่ในโลกให้ได้

ลำดับการเกิดขึ้นของการทะเลาะวิวาทหรือความรุนแรงและสงครามในหมู่มนุษย์เป็นดังนี้ “เพราะอาศัยเวทนาจึงเกิดต้นเหตุ เพราะอาศัยต้นเหตุจึงเกิดการแสวงหา เพราะอาศัยการแสวงหาจึงเกิดการได้มา เพราะอาศัยการได้มาจึงเกิดการปลงใจรัก เพราะอาศัยการปลงใจรักจึงเกิดฉันทะราคะ (ความกำหนดด้วยอำนาจแห่งความเพิลิตเพิลิน) เพราะอาศัยความ

กำหนดด้วยอำนาจแห่งความเพ็ดเพลินจึงเกิดความสยบมัวเมา เพราะอาศัยความสยบมัวเมา จึงเกิดความจับอกจับใจ เพราะอาศัยความจับอกจับใจจึงเกิดความตระหนี่ ไม่ยอมแบ่ง ไม่ยอมแบ่ง เพราะอาศัยความตระหนี่จึงเกิดการหวงกัน คือ ความหึงหรือความหวง (หรือการอารักขา) เพราะอาศัยการอารักขาจึงได้เกิดการใช้อาหารไม่มีคม เกิดการใช้อาหารมีคม เกิดการโกลาหลวุ่นวาย เกิดการยื้อแย่ง เกิดการวิวาท เกิดการกล่าวว่ามีงๆ เกิดถ้อยคำส่อเสียด เกิดถ้อยคำมุสาวาทอันมีมูลจากการอารักขานั้นๆ บาปอกุศลธรรมเป็นอเนกย่อมเกิดขึ้นได้ด้วยอาการอย่างนี้ (พุทธทาส, ธรรมวาสนคืออะไร น.23-24)

ริชาร์ด ดอว์กิน นักชีววิทยาชาวอังกฤษในหนังสือชื่อ "ยีนที่เห็นแก่ตัว" (The Selfish Gene ค.ศ. 1976) เสนอในเชิงอุปมาว่ายีนนั้นพยายามถ่ายแบบตัวเองโดยไม่ได้อำนาจถึงอะไร นั่นก็คือมีความอยากที่จะดำรงตัวมันเองไว้ ดังนั้นความอยากที่จะดำรงตนเองไว้ และความเห็นแก่ตัว จึงเป็นสิ่งที่ฝังลึกอยู่ในยีน อย่างไรก็ตาม มีผู้ชี้ว่าความต้องการร่วมมือกันก็อาจฝังอยู่ในยีนด้วยเช่นกัน

จากนี้พอกล่าวได้ว่า ความก้าวร้าวรุนแรงนั้นเป็นพฤติกรรมที่หยิ่งลึกหรือก่อเกิดขึ้นในกระบวนการวิวัฒนาการอันยาวนานของมนุษย์ ไม่อาจเลื่อนลบไปง่ายๆ ด้วยการล้มเลิกระบอบกรรมสิทธิ์เอกชนเป็นต้น แต่อาจจะลบเลือนวัฒนธรรมแห่งความรุนแรงได้ด้วยวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ

ความรุนแรงแบบไม่ลงมือ (Passive Violence)

หรือความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence)

จากการตรวจข่าวความรุนแรงในสื่อมวลชน ก็สามารถเข้าใจความรุนแรงได้อย่างง่ายๆ ว่า หมายถึงการใช้กำลังคุกคามหรือทำร้ายเพื่อควบคุมหรือครอบครองบุคคลหรือทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงมีความซับซ้อนกว่านั้น คานธี (โมหันทาส กรามจันท์ คานธี พ.ศ. 2412-2491) ผู้นำทางการเมืองชาวอินเดียและผู้เผยแพร่ลัทธิอหิงสาหรือความไม่รุนแรงที่สำคัญที่สุดคนหนึ่งในศตวรรษที่ 20 ได้ชี้ให้เห็นว่ามีความรุนแรงที่แฝงเร้นหรือแบบไม่ต้องลงมือทำก็ก่อความรุนแรงได้ทั่วทั้งสังคม ความรุนแรงแบบนี้บางที่เรียกว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

คานธีได้ชี้ให้เห็นว่า มีความรุนแรงแฝงเร้นแบบไม่ต้องลงมืออยู่ 7 ประการ ซึ่งคานธีเรียกว่าความผิดพลาด 7 ประการของโลก แนวคิดนี้เปิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับความรุนแรงและมีอิทธิพลต่อนักคิดนักเขียนตะวันตกอย่างสูง เช่น ดร.สตีเฟน อาร์. โควีย์ (Stephen R. Covey) นักปรัชญาทางการจัดการที่มีชื่อระดับโลกชาวสหรัฐอเมริกา เมื่อเขียนหนังสือชื่อการนำแบบมีหลักการ (Principle Centered Leadership) ได้นำแนวคิดความผิดพลาด 7 ประการของคานธีมาเขียนเป็นบทที่ 7 ทั้งหมดชื่อ บาปหนัก 7 ประการ (Seven Deadly Sins) **ความผิดพลาดหรือบาปหนัก 7 ประการ ได้แก่**

ความมั่งคั่งโดยไม่ทำงาน (Wealth without Work)

การกระทำกลุ่มนี้ได้แก่ การปั่นหุ้นและที่ดิน การเก็งกำไรจากการค้าเงินและสินค้าโภคภัณฑ์เป็นต้น ซึ่งได้กลายเป็นอาชีพสำคัญในยุคปัจจุบัน กล่าวทางเศรษฐศาสตร์ก็คือการสร้างควมร่ำรวยโดยไม่สร้างมูลค่าเพิ่ม นอกจากนี้ ยังมีโรงงานนรก (Sweat-shop) และรวมถึงระบบการขายตรงแบบปิระมิด หรือที่เรียกว่า Multi-Level Management ซึ่งผู้อยู่ระดับสูงจะได้เงินหรือรวยโดยทำงานเพียงเล็กน้อย ความคิดรวบรัดที่แพร่ระบาดในช่วง 20 ปีมานี้ก็จัดอยู่ในบาปหนักนี้ด้วย โควีย์ได้กล่าวถึงประสบการณ์ของตนว่า ปัญหาขององค์กรมักเกิดจากผู้บริหารที่ในช่วงเวลาหนึ่งเกิดอยากรวยเร็ว ขยายตัวเร็วเกินไป กู้เงินมากเกินไป และเก็งกำไรมากเกินไป มาดูตัวก็เมื่อบริษัทท่วมท้นด้วยหนี้สินไปแล้ว คานธีเห็นว่าคนเราควรจะต้องเอาหรือ

ครอบครองตามความจำเป็นเท่านั้น เพราะว่าโลกนี้สามารถสนองความจำเป็นแก่ทุกคนได้ แต่ไม่สามารถสนองตอบความละเอียดไมบของทุกคน

ความเพลิดเพลินโดยขาดความสำนึกผิดชอบ (Pleasure without Conscience)

ความผิดพลาดนี้มักเป็นสิ่งที่เกิดต่อเนื่องจากความร่ำรวย โดยเฉพาะเมื่อไม่ต้องทำงานหนักก็มีแนวโน้มที่จะแสวงหาความเพลิดเพลินใส่ตัว สร้างแบบอย่างการบริโภคและทัศนคติในการแสวงหาความเพลิดเพลินอย่างไม่ยั้งคิดแก่สังคม เช่นการเสพยา การติดเกมกีฬาที่โดเอนตื่นเต้นหรือการพนัน เป็นต้น การแสวงหาความเพลิดเพลินอย่างขาดความสำนึกผิดชอบทำให้สิ้นเปลืองทั้งเวลาและเงินทอง ประมาณว่าในสหรัฐอเมริกามีการใช้จ่ายเงินเพื่อความเพลิดเพลินปีละกว่าสองแสนห้าหมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อสังคม เช่นสถาบันครอบครัว เนื่องจากการแสวงหาความเพลิดเพลินโดยขาดความสำนึกผิดชอบทำให้เกิดกรณีขู่สาวและการหย่าร้างจำนวนมาก โศภยชี้ว่ากลุ่มบุคคลที่ตกอยู่ในอำนาจของการแสวงหาความเพลิดเพลินนี้ได้แก่นักบริหารระดับสูง เช่น พบว่าราวสองในสามของโฆษณาในนิตยสารบนเครื่องบินพุ่งเป้าไปที่กลุ่มบุคคลเหล่านี้ โดยใช้ข้ออ้างว่าเป็นบุคคลที่สมควรจะได้รับความเพลิดเพลินแบบนี้ คานธีเห็นว่าความเพลิดเพลินหรือความสุขนั้นควรจะเกิดจากการพัฒนาภายในทางจิตวิญญาณ

ความรู้ที่ขาดหลักความประพฤติ (Knowledge without Character)

ความรู้หรือการศึกษาในโลกที่หลงติดการบริโภคทางวัตถุก็มักเป็นไปในทางเพื่อทำให้มีงานดีได้เงินมาก การศึกษาที่ปฏิบัติอยู่จึงถืออาชีพเป็นศูนย์กลาง ไม่ใช่ถือการพัฒนาบุคลิกเป็นศูนย์กลาง การศึกษาเพื่อสร้างบุคลิก (Character Education) อาจเน้นหลักความประพฤติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน เช่นความเมตตา ความเป็นธรรม ความมีศักดิ์ศรี การช่วยเหลือส่วนรวม และบูรณภาพแห่งตน

การพาณิชย์ที่ขาดศีลธรรม (Commerce without Morality)

นั่นคือการพาณิชย์หรือธุรกิจที่ชุกาไรอยู่เหนือสิ่งอื่นใด เช่นสุขภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่คนงานไปจนถึงผู้บริโภคสินค้านั้น หรือการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม หรือความรับผิดชอบต่อความเป็นธรรมและความสงบสุขในสังคม นอกจากนี้ การแข่งขันแย่งชิงอำนาจภายในองค์กรธุรกิจและการต่อสู้แย่งชิงตลาดเพื่อการผูกขาด การกักตุนสินค้า การลดค่าแรงคนงานต่ำจนเกินเหตุ การสร้างงานที่ไม่มีความมั่นคงขึ้นเป็นรูปแบบหลัก เช่นการจ้างงานเป็นบางเวลาหรือบางช่วง เป็นต้น เหล่านี้จัดอยู่ในการพาณิชย์ที่ขาดศีลธรรม ซึ่งเป็นต้นตอใหญ่อย่างหนึ่งของความรุนแรงในสังคม

วิทยาศาสตร์ที่ปราศจากความเป็นมนุษย์ (Science without Humanity)

โดยการพัฒนาวิทยาศาสตร์ที่ปราศจากความเป็นมนุษย์จึงบังเกิดผลที่ว่าขณะที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มพูนอย่างก้าวกระโดด ความก้าวหน้าที่แท้จริงของมนุษย์ ดูเหมือนเกิดขึ้นน้อยมาก เช่น ความไม่เท่าเทียมกันหรือความอยู่ดีธรรมเดิก็ยังปรากฏอยู่ นอกจากนี้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางสงครามก็ก้าวไปสู่จุดที่จะทำให้ลายอารยธรรมทั้งหมดของมนุษย์ลงไป

การสักการะที่ปราศจากการเสียสละ (Worship without Sacrifice)

(บางแห่งเปลี่ยนคำ "การสักการะ" เป็น "ศาสนา" เพื่อให้เข้าใจง่าย)

การตีความหมายหรือการสั่งสอนทางศาสนาต่างๆ ในปัจจุบัน มีแนวโน้มที่จะควบคุมผู้นับถือโดยอาศัยความกลัว การตกนรก การถูกสาปแช่ง การชำระโทษในนรกและอื่นๆ ซึ่งเป็นการสร้างความเกลียดและความหวาดกลัวขึ้นในจิต นำมาสู่ความขัดแย้งหรือสงครามทางศาสนาได้ คำสอนแท้จริงทางศาสนาที่สำคัญ ไม่ว่าจะศาสนาคริสต์ อิสลาม ฮินดู ยิวและศาสนา

พุทธ ย่อมมีพื้นฐานบนเรื่องจิตวิญญาณ ความรัก ความเมตตา ความเข้าใจและการยอมรับกันและกัน คานธีเห็นว่าการสักการะหรือศรัทธาสูงสุดก็คือสัจจะหรือความจริง พระเจ้าคือสัจจะ และมนุษย์ต้องเสียสละเพื่อสัจจะ ดังนั้นแทนที่คนเราจะมัวสรรเสริญศาสนาของตนว่าประเสริฐอย่างไร ควรลงมือปฏิบัติเป็นชาวคริสต์ ชาวอิสลามหรือชาวพุทธที่แท้จริง เมื่อนั้นความเกลียด ความระแวงหรือความรุนแรงทางศาสนาก็จะหมดไป

การเมืองที่ปราศจากหลักการ (Politics without Principle)

คานธีเห็นว่า ผู้คนควรเลือกผู้แทนที่เข้าใจปรัชญาความไม่รุนแรงหรืออหิงสาและสัจจะ ไม่เล่นเกมอำนาจ แต่การเมืองในปัจจุบันเต็มไปด้วยเกมแย่งชิงอำนาจและการสร้างภาพ การติดสินบน การเล่นพวก การยึดติดเก้าอี้ เหล่านี้ทำให้การเมืองกลายเป็นสิ่งสกปรก ซึ่งก็จะสร้างสังคมที่ป่วยไข้ไร้หลักการขึ้นมา

แซนเดอร์สัน เบ็ก (Sanderson Beck) ผู้นำองค์กรความไม่รุนแรงซึ่งได้รับอิทธิพลจากคานธี กล่าวถึงลัทธิ (-ism) 7 ประการที่คนเราจะต้องปลดปล่อยเพื่อสามารถปฏิบัติความไม่รุนแรงได้ ลัทธิหรือบาปทั้ง 7 ได้แก่ 1) *ลัทธิถือเพศ* (Sexism) ซึ่งก่อความรุนแรงต่อสตรี ทำลายความกลมกลืนทางธรรมชาติในการร่วมมือกันทางเพศ สร้างสังคมผู้ชายเป็นใหญ่ซึ่งมีลักษณะนิยมความรุนแรงและชอบการแข่งขัน 2) *ลัทธิเชื้อชาติ* (Racism) ซึ่งเป็นอคติที่แสดงถึงความดูหมิ่นกลุ่มอื่นที่ต่างผิวพรรณกัน 3) *ลัทธิจักรวรรดินิยม* (Imperialism) หรือลัทธิชาตินิยมแบบครอบงำชาติอื่น การครอบงำที่สำคัญเป็นการครอบงำทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม หลังสงครามโลกครั้งที่สอง จักรวรรดินิยมแบบเก่าสิ้นสุดลง เกิดลัทธิจักรวรรดินิยมแบบใหม่ขึ้นแสดงออก เช่น สหรัฐซึ่งมีประชากรราวร้อยละ 5 ของโลก ใช้ทรัพยากรโลกกว่า 1 ใน 3 ประเทศมั่งคั่งได้แก่ยุโรปตะวันตก สหรัฐและญี่ปุ่นมีประชากรร้อยละ 20 แต่ใช้ทรัพยากรของโลกถึงราวร้อยละ 80 4) *ลัทธิทหาร* (Militarism) เป็นความโน้มเอียงที่จะใช้แสนยานุภาพทางทหารเพื่อแก้ปัญหา ลัทธิทหารมีทั้งค่าใช้จ่ายมหาศาล และอำนาจทำลายล้างมนุษย์นับแสนนับล้านคนซึ่งส่วนใหญ่เป็นพลเรือน การฝึกซึ่งทำให้มนุษย์กลายเป็นเครื่องจักรในประเทศที่ร่ำรวย เช่นสหรัฐผู้เข้าเป็นทหารมักมาจากครอบครัวยากจน เป็นการเกณฑ์ทหารบนความจน (Poverty Draft) ลัทธิทหารเป็นลักษณะเด่นของลัทธิฟาสซิสต์ 5) *ลัทธิวัตถุนิยม* (Materialism) ได้แก่ความรักในเงิน ความปรารถนาในเนื้อหนัง การนิยมของฟุ่มเฟือย ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกกลัวและไม่มั่นคง ทำลายจิตวิญญาณและจริยธรรมความกล้าหาญ 6) *ลัทธิคัมภีร์* (Dogmatism) เป็นการติดยึดในความเชื่อและการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งในศาสนา การเมืองและเศรษฐกิจ จนกระทั่งเกิดความมั่งงายขาดเหตุผลและปัญญา 7) *ลัทธิอวดตัว* (Egotism) เป็นการอวดตัวจนเกินหน้าที่ของตน ลัทธิอวดตัวทำลายความคิดผู้อื่น ทำลายการกระจายอำนาจและทำลายการร่วมมือภายในกลุ่ม

ความรุนแรงแบบไม่ลงมือนี้อาจแบ่งตามอารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรมเป็น 5 กลุ่มด้วยกัน *กลุ่มแรก* ได้แก่ความโกรธซึ่งมีทั้งความโกรธที่เป็นธรรมและไม่เป็นธรรม *กลุ่มที่สอง* ได้แก่ความเกลียดซึ่งมีทั้งด้านความเกลียดต่อบุคคลและความเกลียดต่อการกระทำ *กลุ่มที่สาม* ได้แก่อคติ ซึ่งมีอคติทางเพศ ทางเชื้อชาติและทางผิว *กลุ่มที่สี่* และ *กลุ่มที่ห้า* ได้แก่การเก็บกดและการกดขี่ซึ่งมีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ศาสนาและการเมือง

ความผิดพลาดหรือบาปทั้งเจ็ดดังกล่าวข้างต้นเกี่ยวเนื่องทั้งทัศนคติ ค่านิยมของบุคคล ไปจนถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ-การเมือง-สังคม เป็นการปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่อยู่ปรกติ แต่เมื่อรวมกันเข้าก็เป็นความรุนแรงทางโครงสร้างซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะแก้ไข ทำให้ปัญหาความรุนแรงที่ดูง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เช่น ความรุนแรงในครอบครัวหรือความรุนแรงในโรงเรียนกลายเป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยากไปด้วย และดูเหมือนว่าเราอาจจะไม่สามารถเอาชนะหรือแปรเปลี่ยนวัฒนธรรมแห่งความรุนแรงให้เป็นวัฒนธรรมแห่งสันติภาพได้เลยหากไม่ได้แก้ไขความผิดพลาดหรือบาปทั้งเจ็ดนี้

ความรุนแรงทางกายภาพ (Physical Violence)

การใช้กำลังคุกคามหรือทำร้ายเพื่อควบคุมหรือครอบครองบุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมานาน เพราะว่าการควบคุมผู้อื่นได้ หมายถึงการมีอำนาจเหนือ ซึ่งให้ประโยชน์แก่ตนเองมากมาย เช่นการขับไล่ออกจากเขตทำกิน หรือการบังคับให้มาทำงานให้ การครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นก็สร้างความมั่งคั่งโดยไม่ต้องทำงานหนัก อย่างไรก็ตาม การใช้ความรุนแรงในสังคมหรือชุมชน ก็ทำลายความเป็นปึกแผ่นในสังคมชุมชนนั้น ดังนั้นจึงมักมีคำสอนหรือข้อห้ามเกิดขึ้น คำสอนทางศาสนา เช่นบัญญัติ 10 ประการในศาสนาคริสต์ หรือศีล 5 ในศาสนาพุทธ ก็ล้วนไม่ให้นำมาใช้กำลังเช่นฆ่าทำร้าย ลักขโมย มีชู้ หรือโกหก

ความรุนแรงทางกายภาพ ซึ่งประมวลขึ้นมาจากข่าวสารอาจแยกได้ดังนี้ 1) ความรุนแรงในครอบครัว 2) ความรุนแรงในชุมชน ซึ่งรวมทั้งความรุนแรงในโรงเรียน ท้องถนน และในที่ทำงาน 3) ความรุนแรงจากองค์กรอาชญากรรม 4) ความรุนแรงจากองค์กรธุรกิจ 5) ความรุนแรงจากรัฐ และ 6) ความรุนแรงจากสงคราม

เมื่อดูความรุนแรงทั้ง 6 ประการนี้พบว่าความรุนแรงค่อยๆ เปลี่ยนจากลักษณะเป็นบุคคลสู่ลักษณะเป็นองค์กรมากขึ้น ความรุนแรงแบบบุคคลนั้นโดยทั่วไปเป็นการกระทำของบุคคลหนึ่งต่ออีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งมักไม่ซับซ้อน ขนาดของความรุนแรงจำกัดในขอบเขตหนึ่ง ไม่มีการใช้พลังทางปัญญามาก ได้แก่การทำร้ายกันในครอบครัวหรือท้องถนน ส่วนความรุนแรงที่เป็นแบบองค์กร มักมีความซับซ้อน ขนาดของความรุนแรงกว้างขวาง และไม่เน้นบุคคล เช่น ผู้ผลิตยาเสพติดผลิตขึ้นโดยไม่ได้คิดไว้ว่าจะขายให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่แน่นอน หรือการทำสงครามก็ไม่ได้คิดว่าจะสังหารบุคคลชื่อนั้นชื่อนี้

นอกจากความรุนแรง 6 ประการนี้ยังมีความรุนแรงที่เป็นที่สนใจอีก 2 เรื่อง ได้แก่ความรุนแรงจากปืน และความรุนแรงในสื่อมวลชน ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

ความรุนแรงในครอบครัว

เป็นความรุนแรงที่กระจัดกระจายแต่ก็มีผลกระทบกว้างไกลต่อประชากรนับล้านและมีรูปแบบที่แน่นอนของมัน กล่าวกันว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นพื้นฐานของความรุนแรงในสังคม เช่นเด็กที่เติบโตในครอบครัวที่มีความรุนแรงหรือแตกแยก มักมีแนวโน้มที่จะก่อความรุนแรงหรือมีบุคลิกที่มีปัญหาในบางด้าน ดังนั้นการจะแก้ความรุนแรงในสังคม ก่อนอื่นอาจจะต้องแก้ที่ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งผู้เป็นเหยื่อมักจะเป็นสตรีและเด็ก

ความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีอยู่บ้างที่ชายเป็นผู้ถูกทำร้าย แต่ส่วนใหญ่เป็นหญิงที่ถูกทำร้าย เหตุใดชายจึงทำร้ายผู้หญิง มีเหตุผลมากมายที่เกิดเหตุทำร้ายกันในครอบครัว เช่น ความผิดปรกติในครอบครัวนั้น การสื่อสารไม่เข้าใจกัน ความเครียด เป็นต้น แต่เหตุผลใหญ่น่าจะเป็นลัทธิการถือเพศ และโครงสร้างทางสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ แนวคิดและโครงสร้างนี้ทำให้ผู้หญิงตกเป็นเบี้ยล่างและถูกทำร้าย โดยเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา ในสังคมไทยเองเมื่อร้อยกว่าปีมานี้ การลงโทษเยียนตีภรรยาหรือกระทั่งชายภรรยาไปยังถือว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ความรุนแรงต่อสตรีและเด็กไม่จำกัดอยู่เพียงในครอบครัว แต่ปรากฏในสถานที่และกิจกรรมทางสังคมต่างๆ เป็นประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนและเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงที่สุด มีนักคิดและนักวิชาการจำนวนมากเห็นว่าสิทธิหรือความเสมอภาคของสตรีเป็นหลักกิโลเมตรที่บอกความก้าวหน้าของอารยธรรมนั้นๆ

ข่าวสารองค์การอนามัยโลกปี พ.ศ.2540 ว่าด้วยความรุนแรงต่อสตรีระบุว่า สตรีถูกตีกันตั้งแต่ก่อนเกิด เช่นถูกทำแท้งเมื่อทราบว่าเป็นลูกสาว หรือมารดาถูกทุบตีระหว่างตั้งครรภ์จนมีผลต่อลูกสาวที่คลอดออกมา เมื่อออกมาเป็นทารกถูกฆ่าทิ้ง หรือถูกทำร้ายทางร่างกาย ทางเพศและทางจิตใจ เมื่อโตเป็นสาวแสร้งถูกบังคับให้แต่งงาน ถูกขลิบอวัยวะเพศ ถูกทำ

ร้ายทางร่างกาย ทางเพศและทางจิตใจ และถูกฟอซมขึ้น ถูกบังคับเป็นโสเภณีเด็กและถ่ายภาพเปลือย เมื่อโตเป็นสาวเต็มวัย ถูกทำร้ายในระหว่างการเกี่ยวพาราฮี เช่นถูกน้ำกรวดราดหน้า หรือถูกข่มขืนเมื่อไปกับแฟนหนุ่ม ถูกบังคับทางเพศ ถูกฟอและญาติผู้ใหญ่ข่มขืน ถูกล้วงละเมิดทางเพศในที่ทำงาน ถูกบังคับเป็นโสเภณีและถ่ายภาพเปลือย ถูกนำไปขายต่างแดน ถูกทำร้ายในครอบครัว ถูกข่มขืนให้มีเพศสัมพันธ์กับสามีแม่ไม่ปรารถนา ถูกสังหารหรือทำร้ายเนื่องจากสินสอดที่ต้องมอบแก่ชาย ถูกคู่ครองสังหาร ถูกทำร้ายทางจิตใจ สตรีพิการถูกทำร้าย และการบังคับให้ตั้งครรภ์ เมื่อยามแก่ตัวสตรีม่ายถูกบังคับให้ฆ่าตัวตายหรือถูกสังหารด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ ถูกทำร้ายทางเพศ ทางร่างกายและจิตใจ

ตัวอย่างสตรีถูกทำร้ายในครอบครัวในประเทศต่างๆ เช่น ในแคนาดาซึ่งถือว่าเป็นประเทศอุตสาหกรรม จากกลุ่มตัวอย่าง 12,300 คนทั่วประเทศอายุ 18 ปีและแก่กว่า สํารวจโดยสำนักสถิติแคนาดา พ.ศ.2536 พบว่าร้อยละ 29 ของสตรีที่แต่งงานแล้วหรือกำลังแต่งงานอยู่แจ้งว่าถูกคู่ครองหรืออดีตคู่ครองทำร้ายร่างกายตั้งแต่อายุ 16 ปี ในสวีตเซอร์แลนด์รายงานสำรวจโดยกิลลิลอกซ์และคณะ พ.ศ.2540 จากตัวอย่างสตรี 1,500 คนอายุระหว่าง 20-60 ปีที่มีสัมพันธ์กับชาย พบว่าร้อยละ 20 แจ้งว่าถูกทำร้ายทางร่างกาย

ที่ตะวันออกกลาง ประเทศอียิปต์สำรวจโดยเอล-ซานตีและคณะ พ.ศ.2538 จากตัวอย่างสตรีทั่วประเทศที่แต่งงานแล้ว อายุระหว่าง 15-49 ปี พบว่าร้อยละ 35 ของสตรีแจ้งว่าถูกข่มขืนโดยสามีในช่วงเวลาที่กินอยู่ด้วยกัน ที่แอฟริกา การสำรวจในประเทศซิมบับเวโดยวัตตส์ พ.ศ.2539 จากตัวอย่างสตรีอายุเกิน 18 ปีจำนวน 966 คนในจังหวัดมิดแลนด์ พบว่าร้อยละ 32 ของสตรีแจ้งว่าถูกทำร้ายร่างกายจากครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่อายุ 16 ปี ที่ลาตินอเมริกา รายงานการสำรวจของโรดริเกซและเบเซอร์รา ใน พ.ศ.2540 จากตัวอย่างสตรี 650 คนที่แต่งงานแล้วหรืออยู่เป็นคู่ครองกันในเขตนครหลวง พบว่าสตรีร้อยละ 30 รายงานว่าต้องเผชิญกับการทำร้ายร่างกายอย่างน้อยครั้งหนึ่งจากคู่ครอง และร้อยละ 13 รายงานว่าถูกทำร้ายร่างกายในปีที่ผ่านมา

ในสหรัฐซึ่งถือว่าเป็นประเทศอภิมหาอำนาจ สถิติสตรีถูกทำร้ายค่อนข้างสูง ทั้งนี้จากการเปิดเผยของกระทรวงยุติธรรม พ.ศ.2538 ว่า สตรีตกเป็นเหยื่อความรุนแรงถึงปีละกว่า 4.5 ล้านคดี ในจำนวนนี้เป็นการทำร้ายหรือทำร้ายทางเพศราว 5 แสนคดี ร้อยละ 29 ของคดีทำร้ายสตรีที่กระทำโดยบุคคลคนเดียวนั้นปรากฏว่าคนร้ายจะเป็นคนใกล้ชิด เช่นสามี สามีเก่า แฟนหนุ่ม หรืออดีตแฟนหนุ่ม ในปี พ.ศ.2535 ร้อยละ 28 ของสตรีที่ถูกข่มขืน ถูกฆ่าโดยสามี อดีตสามีและอดีตแฟน ขณะที่เพียงร้อยละ 3 ของชายที่ถูกข่มขืนมีภรรยา อดีตภรรยา และแฟนสาวเป็นคนร้าย สตรีอายุระหว่าง 19-29 ปีมีแนวโน้มที่จะถูกทำร้ายโดยคนใกล้ชิดมากกว่าสตรีในวัยอื่น

สำหรับในประเทศไทยมีรายงานของฮอฟมันและคณะ ใน พ.ศ. 2537 (Hoffman et al 1994) จากตัวอย่างสามีจำนวน 619 คนซึ่งมีลูกอย่างน้อย 1 คนในเขตกรุงเทพฯ พบว่าสามีจำนวนร้อยละ 20 ยอมรับว่าเคยทำร้ายร่างกายภรรยาอย่างน้อยครั้งหนึ่งในระหว่างกินอยู่ด้วยกัน

นอกจากนี้คณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับสตรีได้รวบรวมสถิติข้อมูลทางด้านความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก โดยอ้างสถิติคดีอาญาจากศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ใน พ.ศ.2542 พบว่า มีสตรีถูกทำร้ายร่างกาย 4 พันคน เด็ก 72 คน สตรีถูกข่มขืนกระทำชำเรา 2,126 คน เด็กหญิงอีก 786 คน สตรีถูกข่มขืนแล้วฆ่า 2 คน คดีสตรีถูกกระทำอนาจาร 1,938 คน เป็นเด็ก 614 คน ประเมินได้ว่าสตรีถูกทำร้ายร่างกายและล้วงละเมิดทางเพศและได้แจ้งความแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเฉลี่ยชั่วโมงละ 1 คน ทั้งยังมีเด็กหญิงอายุต่ำกว่า 15 ปีถูกข่มขืนกระทำชำเราเฉลี่ยวันละ 2 คน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นเพียงส่วนเสี้ยวของความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อสตรีและเด็กในสังคมไทย (มติชน 210643)

สำหรับเด็กที่ถูกทำร้ายพบว่าจำนวนไม่น้อยเกิดจากการช่วยป้องกันแม่ไม่ให้ถูกพ่อทำร้าย ในสหรัฐฯจากรายงาน “การทารุณเด็ก 2541” (Child Maltreatment 1998) ของรัฐบาลกลาง แสดงว่าเด็กถูกกระทำทารุณราวปีละ 9 แสนราย เท่ากับ 12.9 คนต่อพันคน เด็กอายุระหว่าง 0-3 ขวบถูกกระทำทารุณสูงสุด (14.8 คนต่อพันคน) การกระทำทารุณต่อเด็กในหมู่ชนเชื้อสายทางเอเชียแปซิฟิกค่อนข้างต่ำ (3.8 คนต่อพันคน) แต่ในหมู่คนแอฟริกัน-อเมริกันค่อนข้างสูง (20.7 คนต่อพันคน) สำหรับในหมู่ชาวผิวขาวคอเคเซียนตก 8.5 คนต่อพันคน และในปี พ.ศ. 2541 นี้ ยังมีเด็กอเมริกันทั่วประเทศ ได้รับการป้องกันล่วงหน้าอีกราว 1.4 ล้านคน ให้รอดพ้นจากการถูกทารุณ เด็กที่ถูกทำทารุณกว่าครึ่ง ถูกทอดทิ้ง เกือบ 1 ใน 4 ถูกทุบตีเกือบร้อยละ 12 ถูกลวนลามข่มขืน

จากสภาพข้อเท็จจริงเหล่านี้ จึงเห็นได้ว่า トラบเท่าที่ยังมีเสียงสะท้อนทำให้หรือเสียงร้องไหยหวนขอความช่วยเหลือของสตรีที่ตั้งอยู่ในครัวเรือนทั่วโลก เช่นนี้ก็เป็นไปได้ยากที่จะสร้างความสงบสุขขึ้นในโลก

ความรุนแรงในชุมชน

ตามทัศนะของศูนย์กลางบำบัดโรคเครียดหลังความเจ็บปวดแห่งชาติ ของสหรัฐฯ (National Center for Post Traumatic Stress Disorder) เห็นว่าความรุนแรงในชุมชนอาจเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ เช่นการจลาจล การลอบยิง สงครามระหว่างแก๊ง การทำร้ายร่างกายในที่ทำงาน นอกจากนี้มีผู้ชี้ว่ารวมถึงความรุนแรงในโรงเรียนด้วย เพราะว่าความรุนแรงในโรงเรียนส่งผลกระทบต่อชุมชน และความเป็นไปในชุมชนก็ส่งผลต่อความรุนแรงในโรงเรียน ความรุนแรงในชุมชนระดับนี้มักมีพื้นฐานจากความรุนแรงในครอบครัว และช่องว่างทางสังคม

ความรุนแรงในชุมชนระดับที่ใหญ่กว่า ได้แก่การจู่โจมของการก่อการร้าย การฆาตกรรม การทิ้งระเบิด สงคราม การล้างเผ่าพันธุ์ การข่มขืนทารุณทางเพศ ทางร่างกายและอารมณ์อย่างกว้างขวางซึ่งมักเกิดจากความรุนแรงแบบมีการจัดตั้ง

นอกจากนี้ยังมีความรุนแรงที่เกิดจากภัยธรรมชาติ แต่ความรุนแรงจากภัยธรรมชาตินั้นมักพอมิเวลาตระเตรียม ไม่จู่โจมกระทันหันเท่า นอกจากนี้ หลังภัยธรรมชาติแล้วผู้คนกลับมาที่เดิม แต่หลังความรุนแรงในชุมชนมักก่อความร้ายฉานขึ้น สร้างความเจ็บปวดทางใจ ความไม่ไว้วางใจกัน และผู้ที่รอดจากการเป็นเหยื่อความรุนแรงนั้น มักรู้สึกผิด หรือรู้สึกว่าต้องรับผิดชอบกับความรุนแรงนั้น รู้สึกละอาย โทษตนเอง หรือรู้สึกว่าตนไร้ความสามารถหรือไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา

สำหรับในประเทศไทย ความรุนแรงในชุมชนไม่ว่าจะเป็นในละแวกบ้าน ในท้องถนน สถานที่สาธารณะหรือสถานที่ส่วนบุคคลอื่น ตามสถิติอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นด้านเกี่ยวกับทรัพย์สิน กล่าวคือใน พ.ศ.2542 มีคดีลักทรัพย์ที่แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ 56,062 ราย ชิงทรัพย์ 1,978 รังแกทรัพย์ 1,931 ราย นอกจากนี้มีการโจรกรรมรถยนต์ ยานยนต์สูงถึง 16,961 ราย โจรกรรมรถยนต์ 2,870 ราย การปล้นทรัพย์มี 857 ราย สำหรับคดีที่มีต่อร่างกาย ชีวิต และเพศมีทั้งสิ้น 33,318 รายน้อยกว่าคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ราวครึ่งหนึ่ง คดีกลุ่มนี้ที่สำคัญได้แก่การทำร้ายร่างกายที่เจ้าหน้าที่รับแจ้ง 18,892 ราย การฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา 5,052 ราย แต่คดีที่มีการจับกุมสูงสุดได้แก่ยาเสพติดสูงถึง 238,527 ราย จำนวนผู้ที่ถูกจับกุมสูงถึง 253,461 ราย คล้ายกับในสหรัฐฯที่คดีเกี่ยวกับยาเสพติดสูงมาก และในจำนวนนักโทษตามเรือนจำกว่า 2 ล้านคน ส่วนใหญ่ถูกจำขังเพราะยาเสพติด ส่วนในประเทศไทยตามสถิติกรมราชทัณฑ์ระบุว่าจำนวนผู้ถูกจำคุกร้อยละ 37 หรือราว 8 หมื่นคนเกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด (ผู้จัดการ 290643)

อนึ่ง เป็นที่สังเกตว่าคดีลักทรัพย์ใน พ.ศ.2542 ซึ่งรับแจ้งจำนวน 56,062 ราย เมื่อเทียบกับใน พ.ศ.2539 และ 2540 ซึ่งมีจำนวน 43,688 รายและ 46,293 รายตามลำดับจะเห็นว่าเพิ่มขึ้นสูงมากถึงราวหนึ่งหมื่นราย แต่ก็ยังลดลงจากปี 2541 ซึ่งคดีลักทรัพย์สูงเป็นประวัติการณ์ถึง 58,184 ราย และที่น่าสังเกตก็คือคดีเกี่ยวกับยาเสพติดพุ่งสูงอย่างรวดเร็วจากสถิติ

การจับกุมใน พ.ศ.2538 จำนวน 149,452 รายขึ้นไปเป็น 238,527 รายใน พ.ศ.2542 หรือเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวภายในเวลา 5 ปี การสูงขึ้นของคดีลักทรัพย์ดังกล่าวในรายงานติดตามสภาพสังคมไทย (Thailand Social Monitor) ซึ่งร่วมจัดทำโดย ธนาคารโลก ยูนิเซฟ และสถาบันการศึกษาด้านสังคมและประชากรของไทย เห็นว่าสอดคล้องกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ

ความรุนแรงในสังคมไทยที่วิตกกังวลกันจึงมักเกี่ยวข้องกับการลักทรัพย์ การระบาดของยาเสพติดซึ่งแพร่เข้าไปถึงตามโรงเรียน ก่อความกังวลให้แก่ผู้ใหญ่อย่างมาก ถ้าหากองค์การอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดขยายตัว ปัญหาเศรษฐกิจที่ยืดเยื้อแก้ไขไม่ตก และการระบาดของอาชญากรรมซึ่งดูตามสถิติการจับกุมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสูงกว่า 2 หมื่นรายใน พ.ศ.2541 ก็อาจทำให้ปัญหาความรุนแรงในเมืองไทยมีอัตราสูงและเป็นอันตรายต่อร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สินและความสงบของสังคมมากยิ่งขึ้น

สหรัฐซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจ มีการศึกษาและทุ่มเททรัพยากรไม่น้อยเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในสังคม ซึ่งได้ให้บทเรียนหลายประการในเรื่องดังกล่าว เช่นการเชื่อถืออย่างสุดจิตสุดใจในเรื่องการแข่งขัน การผลิตเพลินในการแสวงหาความสุข และการหลงใหลในอาชญากรรมอันนำความรุนแรงมาสู่ชุมชนได้อย่างคาดไม่ถึง

ตัวอย่างความรุนแรงในท้องถิ่นเช่น ตามเอกสารสถาบันแพทยประจำครอบครัวอเมริกัน (American Academy of Family Physicians) ระบุว่าเด็กอายุ 2 ขวบซึ่งรอดสลัดของเด็ก ถูกยิงตายด้วยมือปืนที่ขับรถยิงคนเล่น (Drive-by Shooting) สตรีมีครรภ์ในเขตตะวันออกของนครลอสแอนเจลิสถูกถูกปืนที่หลงมา ประมาณว่าร้อยละ 94 ของเมืองที่มีประชากรมากกว่า 1 แสนคนในสหรัฐมีแก๊งข้างถนน ในนครลอสแอนเจลิสมีแก๊งต่างๆ กว่า 950 แก๊ง มีสมาชิกทั้งหมดกว่า 1 แสนคน งานศึกษาชิ้นหนึ่งระบุว่าในเมืองชิคาโก ร้อยละ 5 ของเด็กในระดับประถมศึกษาพัวพันอยู่กับแก๊งข้างถนน และร้อยละ 35 ของเด็กนักเรียนมัธยมที่ออกจากการศึกษากลางคันเข้าร่วมในแก๊ง ที่น่าตกใจกว่านั้นก็คือมีรายงานว่ามีเมืองขนาดเล็กที่มีประชากรน้อยกว่า 1 หมื่นคนนั้น มีถึงเกือบ 100 เมืองที่มีแก๊งข้างถนน

สำหรับความรุนแรงในโรงเรียนมีรายงานการศึกษาที่เผยแพร่ใน พ.ศ.2542 หลายชิ้น รายงานชิ้นแรกเป็นข่าวดีเมื่อเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา นักเรียน ครู และตำรวจมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าความรุนแรงในโรงเรียนนั้นลดลง รายงานอื่นเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กที่เป็นเหยื่อ เช่นพบว่าเด็กนักเรียนร้อยละ 25 ทั้งเด็กประถมและมัธยมตกเป็นเหยื่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในหรือละแวกโรงเรียน ร้อยละ 39 ของนักเรียนระดับมัธยมปลายรายงานว่าของของตนถูกขโมย ครู 1 ใน 6 แจ้งว่าเป็นเหยื่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในหรือละแวกโรงเรียน เด็กนักเรียนระดับมัธยมปลายร้อยละ 25 กลัวความรุนแรงในโรงเรียน อัตราเด็กที่เป็นเหยื่อความรุนแรงในโรงเรียนที่มีแก๊งจะสูงเกือบร้อยละ 8 ขณะที่โรงเรียนที่ไม่มีแก๊งจะมีเพียงร้อยละ 3 เด็กวัยรุ่นร้อยละ 13 แจ้งว่ามีคนเสนอขายยาเสพติดให้ในโรงเรียน ร้อยละ 3 (ราว 8 แสน) ของเด็กนักเรียนระดับ ป.6-ม.6 พกปืนไปโรงเรียน เด็กนักเรียนราวร้อยละ 40 แจ้งว่าเคยขู่ว่าจะชก ตบหน้าและเตะ เด็กนักเรียนผู้อื่น และร้อยละ 6 ขู่ว่าจะยิงหรืออาวุธอื่น การสำรวจทั่วประเทศพบว่าร้อยละ 15 ของเด็กมัธยมปลายเข้าร่วมในการต่อสู้ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา สำหรับสาเหตุของความรุนแรงนั้น ร้อยละ 50 ของเด็กชั้น ม.1-ม.6 ระบุว่าเกิดจากแรงกดดันของเพื่อน ร้อยละ 39 ว่าเกิดจากยาเสพติดและเหล้า ร้อยละ 36 ว่าขาดคำแนะนำจากพ่อแม่ และร้อยละ 25 ระบุว่าเกิดจากขาดความผูกพันกับครอบครัว ร้อยละ 20 ของผู้ปกครองแจ้งว่าพวกตนมีความห่วงใยอย่างมากในความปลอดภัยของลูกในโรงเรียน รวมทั้งเวลาเดินทางด้วย ปิดท้ายด้วยรายงานที่เป็นข่าวร้ายว่า ร้อยละ 28 ของนักเรียน ร้อยละ 23 ของครู และร้อยละ 30 ของผู้บังคับกฎหมายเห็นว่าความรุนแรงในโรงเรียนจะเพิ่มขึ้นในอีก 2 ปีข้างหน้า

ด้านความรุนแรงในสำนักงานนั้น มีข่าวเมื่อปลายปี 2542 ว่าพนักงานคนหนึ่งที่ใช้แอตเดิลใช้ปืนยิงลูกจ้างคนอื่นตายไป 2 คน บาดเจ็บอีก 2 และมีช่างซ่อมเครื่องถ่ายเอกสารสังหารเพื่อนร่วมงานไป 7 คนที่โฮโนลูลู ดร. โรแลนด์ ไมอูโร (Dr. Roland Maiuro) จิตแพทย์และผู้เชี่ยวชาญการป้องกันความรุนแรงที่ศูนย์แพทย์ฮาร์เบอร์วิวให้ความเห็นว่า ความรุนแรงในที่ทำงานเป็นรูปแบบความรุนแรงที่มีอัตราเติบโตสูงสุดในสหรัฐอเมริกาปัจจุบัน นายแพทย์ผู้นี้ชี้ว่าชีวิตการทำงานมีความสำคัญต่อเอกลักษณ์และความรู้สึกที่ตนมีคุณค่าอยู่มาก ดังนั้นเมื่อเกิดความโกรธหรือผิดหวังที่ระงับไม่อยู่ก็ระเบิดขึ้นในที่ทำงาน การถูกตำหนิอย่างหยาบคาย การที่ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติต่อตนอย่างไม่เหมาะสม หรือเพียงแค่เห็นความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจก็ทำให้เกิดความโกรธขึ้นมาได้

กระทรวงยุติธรรมสหรัฐฯเปิดเผยตัวเลขว่า 1 ใน 6 ของการตายในการทำงานเกิดจากการถูกฆ่า ทุกปีผู้คนกว่า 2 ล้านคนได้รับผลจากความรุนแรงหรือถูกคุกคามด้วยความรุนแรงในที่ทำงาน

จากการศึกษาของสถาบันวิจัยความรุนแรงในที่ทำงาน (Workplace Violence Research Institute) ประเมินว่าความรุนแรงในที่ทำงานก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่าปีละ 3.6 หมื่นล้านดอลลาร์ และระบุว่าความรุนแรงในที่ทำงานเป็นเรื่องที่เกือบจะไม่มีใครได้ยื่นจนกระทั่งถึงทศวรรษ 1970

แมรี แอนน์ ดิวิน ผู้อำนวยการด้านสังคมสงเคราะห์และการให้คำปรึกษาที่ซีแอตเติลกล่าวว่า แต่ละวันมีรายงานความรุนแรงในที่ทำงาน 425 ครั้ง ดร. ไมอูโร สรุปว่า ความรุนแรงเกิดขึ้นเมื่อคนเรามีปัญหาที่แก้ไม่ได้

ความรุนแรงในครัวเรือนและในชุมชนดังกล่าวนี้ ยังถูกเพิ่มน้ำหนักด้วยความรุนแรงจากปืน และความรุนแรงจากสื่อในบรรดาประเทศต่างๆ ที่มีความรุนแรงจากปืน สหรัฐฯดูจะสูงเป็นอันดับแรกของโลก ถือเป็นกรณีศึกษาที่ดี

การแพร่ระบาดของอาวุธปืนในสหรัฐฯเกิดขึ้นจากการอ้างสิทธิตามรัฐธรรมนูญ จากประวัติศาสตร์ของการบุกเบิกดินแดนใหม่ และจากความใหญ่โตของอุตสาหกรรมอาวุธ ประเมินกันว่าปัจจุบันสหรัฐฯที่มีประชากร 270 ล้านคน มีอาวุธในครัวเรือนราว 200 ล้านกระบอก 65 ล้านกระบอกเป็นปืนสั้น ในปี พ.ศ.2540 มีเยาวชนอายุระหว่าง 0-19 คน ตายด้วยปืนหรือราววันละ 12 คน เด็กอเมริกันอายุต่ำกว่า 15 มีโอกาสตายด้วยปืนมากเป็น 12 เท่าของเด็กในประเทศอุตสาหกรรมอื่น 25 ประเทศรวมกัน ในปีเดียวกันนี้จำนวนผู้ที่ตายด้วยปืนมีถึง 32,436 คนในจำนวนนี้เป็นการฆ่าตัวตาย 17,566 คน ฆ่าผู้อื่น 13,522 คน การฆ่าตัวตายในบ้านที่มีปืนสูงเป็น 5 เท่าของบ้านที่ไม่มีปืน และการฆ่ากันร้อยละ 70 ในสหรัฐฯกระทำด้วยปืน

ความรุนแรงในสื่อโดยเฉพาะในโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และในระยยะหลังคือเกมวิดีโอ ก็มีส่วนปลูกฝังความรุนแรงให้แกเด็ก เช่นมีรายงานข่าวการศึกษา 2 ชิ้นในวารสารว่าด้วยบุคลิกภาพและจิตวิทยาสังคมว่าการเล่นวิดีโอเกมที่รุนแรง เช่น Doom และ Mortal Combat ในนักศึกษา 200 คนพบว่าความต้องการเอาชนะในเกมรุนแรงนั้น บ่อยครั้งถ่ายโอนมายังชีวิตจริง (Business Week 150500) นอกจากนี้ยังพบว่าแม้ภาพยนตร์สำหรับเด็กได้แก่การ์ตูนอย่างสโนว์ไวท์กับคนแคระทั้งเจ็ด ก็มีฉากความรุนแรงปรากฏอยู่และปรากฏมากขึ้นด้วย กล่าวคือฉากความรุนแรงเพิ่มขึ้นจากที่เคยมีเรื่องละราว 6 นาที ใน พ.ศ. 2484 มาเป็นเรื่องละ 9 นาทีใน พ.ศ.2542 (กรุงเทพฯธุรกิจ 260543)

ความรุนแรงจากองค์กรอาชญากรรม

อาชญากรรมเกิดขึ้นในทุกประเทศและเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อ แก้ไขยาก เรื่องเกี่ยวกับอาชญากรรมมี 3 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การกระทำที่เป็นอาชญากรรม กระบวนการยุติธรรมซึ่งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นด่านหน้า ตามรายงานอาชญากรรมองค์การสหประชาชาติระบุว่าน้อยกว่าร้อยละ 50 ที่แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับการตอบสนองที่น่าพอใจ และการลงโทษ เช่นปัญหาการลงโทษประหารชีวิตว่าเหมาะสมเพียงใด

ในระยะหลังเนื่องด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารและการขนส่ง ซึ่งขณะที่ช่วยให้เกิดธุรกิจไร้พรมแดนหรือกระบวนโลกาภิวัตน์ขึ้น ก็ได้เสริมความแข็งแกร่งให้แก่องค์กรอาชญากรรมด้วย เช่นความเร็วในการโอนเงินทางธุรกิจก็ทำให้การฟอกเงินจากอาชญากรรมเป็นไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน เหล่านี้ได้ช่วยสร้างเครือข่ายเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติขึ้น กลายเป็นธุรกิจขนาดใหญ่และแผ่อิทธิพลข้ามกันไปในสังคมและการเมืองการปกครองของประเทศเช่นก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันอย่างแพร่หลายในรัฐบาล โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา รายงานการพัฒนามนุษย์ 2542 ของโครงการพัฒนามนุษย์ของสหประชาชาติประเมินว่าในปีหนึ่งๆ ธุรกิจจากอาชญากรรมมีมูลค่าถึงราว 1.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐสามารถขึ้นมาแข่งอำนาจทางเศรษฐกิจกับบรรษัทข้ามชาติได้ทีเดียว จึงได้มีความสนใจเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมากขึ้น

ระหว่างวันที่ 10-17 เมษายน 2543 สภาเศรษฐกิจและสังคมองค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมครั้งที่ 10 ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (Tenth United Nations Congress on the Prevention of Crime and Treatment of Offenders) โดยมีเป้าหมายสำคัญในการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Organized Crime) ในการประชุมครั้งนี้ได้มีคำประกาศต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติด้วย เรียกว่า “คำประกาศเวียนนามว่าด้วยอาชญากรรมและความยุติธรรม” คำประกาศดังกล่าวถือเรื่องของการฟอกเงินเป็นหัวใจและเน้นการร่วมมือระหว่างประเทศในการ “สร้างบรรยากาศที่นำไปสู่การต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม การส่งเสริมความเจริญเติบโตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน การขจัดความยากจนและการว่างงาน” จากคำประกาศนี้ได้แสดงว่า การเติบโตและการพัฒนาอย่างไม่ยั่งยืน ความยากจนที่ครอบงำไปทั่วโลกและการว่างงานเป็นสาเหตุของความรุนแรงที่ถกทอดตนเองขึ้นเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

จากรายงานการสำรวจขององค์การสหประชาชาติ เรื่องแนวโน้มอาชญากรรมและปฏิบัติการของระบบความยุติธรรมทางอาชญากรรมฉบับที่ 5 พ.ศ.2542 เห็นว่าอาชญากรรมข้ามชาติได้กลายเป็นปัญหาสำคัญขึ้นมาในทศวรรษ 1990 นี้เอง โดยอาจแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มด้วยกัน *กลุ่มแรก* ได้แก่การค้าของเถื่อน ได้แก่ 1) อาวุธ 2) ยาเสพติด 3) คนและอวัยวะ 4) ศิลปวัตถุ 5) พืชและสัตว์ 6) วัสดุนิวเคลียร์และรถยนต์ *กลุ่มที่สอง* ได้แก่การก่อการร้าย *กลุ่มที่สาม* ได้แก่ การคอร์รัปชันขโมย และ *กลุ่มที่สี่* ได้แก่การฟอกเงิน มีอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้ระบุไว้แต่มีความสำคัญในประเทศไทยได้แก่การพนัน นอกจากนี้ในคำประกาศเวียนนามยังกล่าวถึง *อาชญากรรมคอมพิวเตอร์*

ในที่นี้จะพูดถึงสามเรื่องแรกในกลุ่มที่หนึ่งเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องยาเสพติดซึ่งกลายเป็นปัญหาสังคมใหญ่กระทบต่อความมั่นคงของชาติและสังคม

การค้ายาเสพติด จำนวนผู้ค้ายาเสพติดในโลกนี้เฉลี่ยแล้วไม่มากนักคือผู้เสพยาเฮโรอีนหรือฝิ่นมีเพียงราว 1 ต่อพัน และผู้เสพยาโคเคนมีเพียง 2 ต่อพัน แต่เรื่องยาเสพติดกลายเป็นปัญหาสังคมใหญ่เพราะว่าการเสพยานั้นกระจุกตัวอยู่ในบางเขตบางกลุ่ม กล่าวคือมักอยู่ในเมือง ประเทศใดที่มีประชากรเมืองสูงเช่นประเทศอุตสาหกรรมก็มียาเสพติดตามากขึ้น ช่องว่างทางรายได้ และปัญหาอื่นเช่นการถือผิวมีส่วนทำให้ปัญหาเหล่านี้รุนแรงขึ้น ดังในกรณีของสหรัฐฯ

การค้ายาเสพติดที่เป็นที่สนใจมากก็คือในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาอาชญากรรมที่เนื่องด้วยยาเสพติดสูงขึ้นลิ่วเมื่อเทียบกับอาชญากรรมประเภทอื่น โครงการควบคุมยาเสพติดสหประชาชาติ (UNDCP) ประมาณว่าการค้ายาเสพติดทั่วโลกในปี พ.ศ.2540 มีมูลค่าราว 4 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐหรือราวร้อยละ 8 ของการค้าโลกสูงกว่าการส่งออกรถยนต์ทั่วโลก

จากรายงานสถานการณ์ยาเสพติดโลก พ.ศ.2542 ของโครงการควบคุมยาเสพติดระหว่างชาติองค์การสหประชาชาติ (United Nations International Drug Control Program – UNDCP) กล่าวว่าในแง่ของการผลิต การผลิตฝิ่นใน

พ.ศ.2542 เพิ่มขึ้นอย่างมากรวมแล้วเกือบ 6 พันตัน ทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกในประเทศอัฟกานิสถาน ซึ่งเป็นประเทศปลูกฝิ่นมากที่สุดในโลก ตกราวร้อยละ 75 ของทั้งหมด ในด้านการผลิตโคเคนค่อนข้างคงตัวอยู่ที่ราว 900 ตันใน พ.ศ.2542 ประเทศผู้ผลิตสำคัญอยู่ในลาตินอเมริกา ได้แก่ โคลัมเบีย เปรู

ในแง่ของการลักลอบค้ายาเสพติดซึ่งดูจากสถิติการจับกุมพบว่าในระยะใกล้มีการจับกุมเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ซึ่งเข้าใจว่าเกิดจากการเข้มงวดของเจ้าหน้าที่มากกว่าการขยายตัวของตลาด เช่นการขยายตัวของสถิติการจับกุมโคเคนในยุโรป ตะวันตก และการขยายตัวของสถิติการจับกุมเฮโรอีนในอเมริกาเหนือ ประเมินว่าสถิติการจับกุมเฮโรอีนได้ราวร้อยละ 10-17 ของการลักลอบ และโคเคนได้ราวร้อยละ 33-40 ของการลักลอบ สถิติการจับกุมเฮโรอีนทั่วโลกใน พ.ศ. 2541 ราว 33 ตัน การจับกุมเฮโรอีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สูงสุดที่ประเทศจีนตก 7.4 ตัน ในพ.ศ.2541 สำหรับประเทศไทย ลดลงเพียงครึ่งต้นนับแต่ พ.ศ.2438 ซึ่งก่อนหน้านั้นสถิติจับกุมตกปีละระหว่าง 1-2 ตัน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากกระบวนการลักลอบขนเฮโรอีนเปลี่ยนเป็นใช้เส้นทางผ่านพม่าไปยังประเทศจีนแทน

ในด้านราคาขายปรากฏว่าทั้งโคเคนและเฮโรอีนมีราคาลดลงอย่างเห็นได้ชัด เข้าใจว่าเกิดจากการสนองที่มากขึ้น ยาบ้าหรือยาเสพติดกลุ่มแอมเฟตามีน ได้เพิ่มความสำคัญมากขึ้น ในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือ สถิติการจับกุมและการผลิตพุ่งสูงอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ พ.ศ.2539 นั่นคือการจับกุมกลุ่มยาบ้าใน พ.ศ.2527 ตกราว 4 ตัน เพิ่มสูงเป็น 9.5 ตันใน พ.ศ.2539 และ 12.2 ตันใน พ.ศ.2541 สำหรับตัวเลขโรงงานผลิตยาบ้าเพิ่มจาก 383 โรงใน พ.ศ.2528 เป็น 1,700 โรงใน พ.ศ.2541 การจับกุมยาบ้าในประเทศไทย พ.ศ.2540-41 ปรากฏว่าสูงที่สุดในทวีปเอเชีย ตามด้วยประเทศจีน ทั้งสองประเทศรวมกันเป็นถึงร้อยละ 80 ของกลุ่มยาบ้าที่จับได้ทั้งหมดในภูมิภาคนี้

สำหรับสถิติการจับกุมยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2541 ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติปรากฏว่า เป็นเฮโรอีน 13,650 ราย น้ำหนักของกลางราว 427 กิโลกรัม ฝิ่น 3,364 ราย น้ำหนักของกลางราว 5.8 ตัน กัญชาแห้ง 25,335 ราย น้ำหนักของกลาง 48 ตัน กัญชาสด จับกุม 836 ราย น้ำหนักของกลาง 34 ตัน พืชกระท่อมจับกุมได้ 1,898 ราย น้ำหนักของกลาง 1.9 ตัน แต่ที่เห็นยาเสพติดอื่นได้แก่แอมเฟตามีนหรือยาบ้าจับกุมได้ ราว 1 แสน 3 หมื่นราย น้ำหนักของกลาง 2.8 ตัน สำหรับรายที่จับกุมได้นั้นมีทั้งที่เพื่อจัดจำหน่าย เสพ หรือครอบครอง รายที่ถูกจับกุมส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มผู้เสพและครอบครอง ส่วนน้อยเป็นผู้จำหน่ายซึ่งมีเพียงราว 2 หมื่น 5 พันราย ซึ่งคล้ายกับกรณีในสหรัฐฯ ที่มีผู้ชี้ว่าเป็นการจับปลายเหตุ ดังนั้นจึงยากที่จะแก้ปัญหายาเสพติดได้

ในสหรัฐฯ การต่อสู้กับยาเสพติดต้องลงทุนลงแรงอย่างสูงถึงกับมีการประกาศสงครามยาเสพติด (Drug War) ใน พ.ศ. 2511 คราวอดีตประธานาธิบดีนิกสัน รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีใน พ.ศ. 2512 รัฐบาลประธานาธิบดีนิกสันตั้งงบประมาณทำสงครามยาเสพติดไว้ 65 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อถึงยุคประธานาธิบดีเรแกนใน พ.ศ.2525 งบประมาณดังกล่าวเพิ่มเป็น 1.65 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ครั้นถึงรัฐบาลประธานาธิบดีคลินตันใน พ.ศ.2541 ซึ่งถือว่าเป็นเสรีนิยม งบประมาณทำสงครามยาเสพติดก็ไม่ลดลง กลับเพิ่มขึ้นเป็น 17.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือราว 7 แสนกว่าล้านบาท

หลังจากทำสงครามมาได้กว่า 30 ปี เริ่มมีเสียงวิจารณ์หนาหูขึ้นว่าสหรัฐฯกำลังแพ้สงครามยาเสพติด ผู้วิจารณ์คนหนึ่ง (Sean Gonsalves ในหนังสือ Cape Cod Time 052300) ชี้ว่า ตัวเลขของสำนักงานนโยบายควบคุมยาเสพติดแห่งชาติแสดงว่า การจับกุมผู้กระทำผิดกฎหมายยาเสพติดใน พ.ศ.2536 มีราว 1.5 ล้านราย ในจำนวนนี้มีถึงร้อยละ 75 (หรือราว 1.1 ล้านราย) มีความผิดในการครอบครอง มีเพียงร้อยละ 25 เท่านั้นที่เป็นผู้จำหน่าย ดังนั้นจึงยากที่จะปราบได้หมด และความคิดที่จะช่วยรัฐบาลโคลัมเบียในการปราบการลักลอบยาเสพติดก็ดูไม่ได้ผล ประมาณว่าผู้ค้ายาเสพติดในโคลัมเบีย

เบียใช้เงินปีละราว 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อติดสินบนเจ้าหน้าที่ ขาวนาที่ยากจนในโคลัมเบียก็ยังคงต้องดิ้นรนเอาตัวรอด ด้วยการปลุกโคเคนต่อไป นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่าการทำสงครามยาเสพติดยังมีปัญหาการถือผิดเข้ามาด้วย ทำให้ชาวอเมริกันผิดจำเป็นต้องรับเคราะห์ไป โดยชี้ว่าตัวเลขของการเสียชีวิตนั้นเป็นชาวผิวขาวถึงร้อยละ 75 จำนวนผู้เสียชีวิตเป็นชนผิวดำเพียงร้อยละ 11 แต่เป็นผู้ถูกจับกุมในข้อหาขายยาเสพติดถึงร้อยละ 37

ผู้วิจารณ์อีกคนหนึ่ง (Salim Muwakkil ในหนังสือพิมพ์ Chicago Tribune 060500) ได้วาดภาพว่าหลังจากความพยายามอย่างยี่ดื้อในการต่อสู้ในสงครามยาเสพติด ผลก็ลงเอยว่าแทนที่จะสร้างสังคมปลอดยาเสพติด สงครามนี้กลับทำลายอิสรภาพของคนอเมริกัน กระตุ้นให้เศรษฐกิจได้ดินอันรุนแรงเติบโต ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายข้อหด และทำให้ดินแดนแห่งเสรีภาพกลายเป็นคุกที่ใหญ่ที่สุดของโลก (นักโทษในสหรัฐปัจจุบันมีกว่า 2 ล้านคน ส่วนใหญ่ถูกจำคุกเนื่องจากกระทำผิดกฎหมายยาเสพติด) นักวิจารณ์นี้ยังแสดงตัวเลขรายงานจากสถาบันเพื่อการศึกษานโยบายว่า การตายเนื่องจากยาเสพติดสูงขึ้น เด็กนักเรียนมัธยมสามารถซื้อยาเสพติดได้ง่ายอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน จำนวนนักเรียนเสพยาระดับมัธยมต้นเพิ่มขึ้น 3 เท่า ราคาขายยาเสพติดลดลงและความบริสุทธิ์ของยาสูงขึ้น และได้เสนอให้คิดทบทวนใหม่ว่ายาเสพติดคืออะไร

องค์กรพันธมิตรเดือนพฤศจิกายน (www.november.org) ได้ชี้ว่า แอลกอฮอล์และนิโคตินสังหารชาวอเมริกันถึง 6 แสนคนต่อปี ขณะที่โคเคนและเฮโรอีนฆ่าคนอเมริกันนับแต่ พ.ศ.2532 เพียงราว 8 พันคน และนับแต่ออกกฎหมายสารควบคุมใน พ.ศ.2513 ไม่มีรายงานผู้เสียชีวิตด้วยกัญชาเลย และการจับกุมคุมขังหรือทำทัณฑ์บนแก่บุคคลจำนวนมากในคดียาเสพติดเป็นการทำลายครอบครัว ประมาณว่าในปัจจุบันมี “เด็กกำพร้า” จากสงครามยาเสพติดถึงราว 1 ถึง 2 ล้านคน และเนื่องจากมีผู้ถูกจับกุมในคดียาเสพติดมากขึ้นเรื่อย ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรมเพิ่มขึ้นถึง 50 ล้านคน ดังนั้นรายงานใน พ.ศ.2539 ของคณะกรรมการการความยุติธรรมทางอาชญากรรมแห่งชาติกล่าวว่า “นักอาชญาวิทยาจำนวนมากเริ่มคิดถึงสิ่งที่ไม่น่าคิด นั่นคือระบบความยุติธรรมทางอาชญากรรมเองแทนที่จะช่วยรักษาสันติภาพกลับสร้างความไม่มั่นคงขึ้นในอเมริกา” ข้อเสนอหนึ่งในบรรดาเสียงวิจารณ์ก็คือการยกเลิกสารควบคุมบางชนิด เช่นกัญชาหรือโคเคนว่าเป็นยาเสพติด

เสียงวิจารณ์เหล่านี้แสดงว่าการต่อสู้กับยาเสพติดนั้นยากลำบากเพียงใดแม้กระทั่งในสหรัฐซึ่งถือกันว่าการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างเข้มแข็ง ไปรุ่งใส หลายประเทศในยุโรปตะวันตก ก็ดูเหมือนว่าจะพ่ายแพ้สงครามยาเสพติด บางประเทศเปิดพื้นที่สาธารณะบางแห่งให้ผู้ต้องการเสพยาเข้าไปเสพยาได้อย่างถูกกฎหมาย ทั้งยังให้บริการเข็มฉีดยาอีก เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ เช่นเอดส์ ดังนั้นการทำสงครามยาเสพติดในประเทศไทยก็คงไม่มีชะตากรรมดีกว่าเท่าใดนัก และในทำนองเดียวกันมีการเสนอให้ผลิตยาบ้าจำหน่ายอย่างถูกกฎหมายในประเทศ แต่วิธีที่ดีกว่าน่าจะอยู่ที่การสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพขึ้น

การค้าคน การค้าคนถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง บางคนถือว่าเป็นการค้าทาสดยุคใหม่ การค้าคนมีจุดประสงค์สำคัญอยู่ที่นำคนไปขายบริการทางเพศและทำงานราคาต่ำในสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย ซึ่งบางที่เรียกว่าโรงงานนรก (Sweat Shop) ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อสำคัญได้แก่สตรีและเด็ก

โสเภณีและโสเภณีเด็กเป็นธุรกิจได้ดินสำคัญอย่างหนึ่ง จากผลงานวิจัยของ ศ.ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตรและคณะ ประเมินว่าธุรกิจนี้มีมูลค่าราว 1 แสนล้านบาทต่อปี โดยโสเภณีระดับล่างมีรายได้เดือนละ 3,000-6,000 บาท โสเภณีระดับสูงมีรายได้เดือนละ 50,000-80,000 บาท (Bangkok Post 040600) สำหรับจำนวนผู้มีอาชีพเป็นโสเภณียังคงแตกต่างกันมาก ตั้งแต่หลายหมื่นไปจนถึงสองแสน ตามรายงานกระทรวงต่างประเทศสหรัฐเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย พ.ศ.2541

ประมาณว่าจำนวนโสเภณีและโสเภณีเด็กนั้นน่าจะอยู่ที่ราว 2 แสนคน (สำหรับจำนวนโสเภณีเด็กคืออายุไม่ถึง 18 ปี ตกอยู่ระหว่าง 2 หมื่นถึง 4 หมื่นคน) นอกจากนี้ยังระบุว่าประเทศไทยเป็นทั้งแหล่ง ทางผ่าน และเป้าหมายของการลักลอบค้าสตรีและเด็ก สตรีที่ถูกบังคับให้เป็นโสเภณีมาจากชนชาวเขาและประเทศเพื่อนบ้าน รายงานนี้ยังอ้างองค์กรพัฒนาเอกชนหรือเอ็นจีโอท้องถิ่นที่กล่าวว่าในระยะหลังนี้มีเด็กอายุระหว่าง 12-18 ถูกลักลอบขนมาจากตอนใต้ของประเทศจีน พม่า และลาว เพื่อมาทำงานในอุตสาหกรรมบริการทางเพศ ใน พ.ศ.2540 ทางกรมไทยได้ออกกฎหมายเพิ่มโทษการค้าเด็กและสตรีเพื่อให้บริการทางเพศและแรงงานทาส ทั้งยังให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่มากขึ้น

แอนิตา แอล. บอดตี เจ้าหน้าที่ทางการสหรัฐฯด้านต่อต้านการค้าสตรีและเด็ก ได้เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ International Herald Tribune ฉบับวันที่ 1 มิ.ย. 2543 ว่า การค้าคนไม่ใช่ปัญหาของเอเชียเท่านั้นหากเป็นปัญหาระหว่างประเทศที่กำลังแพร่เหมือนโรคระบาด ประมาณว่าทุกปีสตรีและเด็กราว 7 แสนถึง 1 ล้านคนถูกส่งข้ามพรมแดนและชายผู้ตลาดทาสสมัยใหม่ ราว 5 หมื่นคนถูกนำเข้าไปในสหรัฐฯ เพื่อให้บริการทางเพศ บริการในครัวเรือน ทำงานในโรงงานรถหรือทำงานอื่นตามพันธะของหนี้ การค้าคนเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ-สังคม โดยเกี่ยวเนื่องกับความยากจนและสภาพไร้อำนาจของสตรีในประเทศกำลังพัฒนาจึงต้องกลายเป็นเหยื่อไป และยากที่จะหาทางออกได้ ขบวนการค้ามนุษย์นี้อาศัยความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ผู้ทุจริต ซึ่งทำเงินมหาศาลให้แก่องค์กรอาชญากรรมที่จะนำไปใช้ในงานผิดกฎหมายอื่นอีก

การพนัน เป็นธุรกิจใต้ดินที่สำคัญยิ่งในประเทศไทย งานวิจัยของผาสุกและคณะประเมินว่าธุรกิจนี้มีมูลค่าอย่างน้อย 1 แสนหนึ่งหมื่นล้านบาท และใช้คนนับจำนวนล้านคน รูปแบบการพนันสำคัญได้แก่หวยใต้ดิน หวยหุ้น บ่อน และการพนันฟุตบอลและมวย (Bangkok Post 040600) ในช่วงเดือนมิถุนายนที่มีการแข่งขันฟุตบอลยูโร 2000 ศูนย์วิจัยกสิกรไทยประเมินว่ามีเงินสะพัดถึง 2 หมื่นล้านบาท และที่นำส่งแก่เด็กก็คือมีเด็กนักเรียนและนักศึกษาเข้าร่วมในการพนันนี้ด้วย นอกจากนี้ยังมีชาวบ่อนการพนันที่บริเวณพรมแดนทั้งด้านตะวันตก ตะวันออกและทางเหนือ ที่มีคนไทยเดินทางไปเล่นประจำ ประมาณว่าใน พ.ศ.2540 มีบ่อนเปิดเป็นประจำในกรุงเทพฯราว 200 แห่ง

ตามสถิติการจับกุมในคดีการพนันของสำนักงานตำรวจแห่งชาติพบว่าแต่ละปีมีจำนวนผู้ถูกจับกุมกว่า 3 แสนคน ส่วนใหญ่ราว 2 แสน 8 หมื่นคนเป็นการพนันทั่วไป ที่เหลือเป็นการเล่นสลากริงหรือหวยใต้ดิน จำนวนผู้ถูกจับกุมในคดีการพนันนี้สูงใกล้เคียงกับผู้ที่ถูกจับกุมในคดีอื่นทั้งหมดรวมกัน ดังนั้นจึงมีการเสนอให้เปิดการพนันแบบถูกกฎหมายขึ้น เช่น บ่อนการพนันถูกกฎหมาย แต่ก็มีเสียงคัดค้าน โดยหากถือเอาหลักความรุนแรงทางโครงสร้างดังที่กล่าวแล้ว การพนันก่อให้เกิดความรุนแรงทางโครงสร้างอย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่การอยากรวยโดยไม่ทำงาน และการแสวงหาความเพลิดเพลินโดยปราศจากความสำนึกผิดชอบ

ผศ. ดร.นวลน้อย ตริรัตน์ ผู้เคยทำวิจัยเกี่ยวกับการพนันฟุตบอลให้ทัศนะว่า การพนันเป็นกิจกรรมที่กระทบต่อทุนทางสังคม โดยก่อผลดังนี้คือ 1) ปัญหาหนี้สิน 2) การสูญเสียประสิทธิภาพการทำงาน 3) การเบี่ยงเบนในการบริโภคและการลงทุนมาสู่การพนัน และ “ในประเทศที่อนุญาตให้มีการเล่นพนันอย่างถูกกฎหมาย พบว่าต้นทุนทางสังคมจะเพิ่มสูงขึ้นเมื่อ 1) มีการขยายตัวของกิจกรรมการพนันประเภทต่างๆมากขึ้น 2) เมื่อผู้เล่นนิยมเล่นการพนันบ่อยครั้งขึ้นและใช้จ่ายเงินและเวลาในกิจกรรมการพนันเพิ่มมากขึ้น 3) เมื่อผู้เล่นนิยมเล่นการพนันที่มีการต่อเนื่อง (ผู้จัดการ 300643)

การค้าอาวุธเถื่อน ศ.ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ ในหนังสือ Guns, Girls, Gambling, Ganja (1998) มีความเห็นว่าการค้าอาวุธเถื่อนในประเทศไทยมีสาเหตุจากความขัดแย้งทางการเมืองและผลประโยชน์ในภูมิภาคนี้ เส้นทางสำคัญของการค้าอาวุธเถื่อนเกี่ยวเนื่องกับความไม่สงบ การสู้รบบริเวณชายแดนด้านกัมพูชาและพม่า จากการประเมินราคาขาย

ของอาวุธเถื่อนที่ตำรวจจับกุมได้ใน พ.ศ.2535 มีมูลค่าสูงเป็นพิเศษถึงราว 517 ล้านบาท ถ้าคิดว่าการจับกุมยึดของกลางได้ราวร้อยละ 5 ของทั้งหมด มูลค่าการค้าอาวุธเถื่อนในปีนี้จะมียอดค่ากว่า 1 หมื่นล้านบาท ถ้าคิดว่าการจับกุมยึดของกลางได้นี้ ตกราวร้อยละ 1 ของทั้งหมด มูลค่าการค้าอาวุธเถื่อนจะสูงถึงกว่า 5 หมื่นล้านบาท

การค้าอาวุธเถื่อนน่าจะเกิดจากการหลงเหลือของอาวุธจำนวนมากที่ใช้นในสงครามอินโดจีนด้วย และก่อผลให้เกิดมีมือปืนอาชีพ ซึ่งในทศวรรษ 1990 ทางกรมตำรวจประเมินว่ามีราว 735 คน และในช่วงปี 2543 นี้เกิดการสังหารที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นค่อนข้างสูง ซึ่งควรจับตาดูว่าจะลามไปสู่ระดับชาติด้วยหรือไม่ สถิติการจับกุมในคดีอาวุธใน พ.ศ. 2542 ก็ค่อนข้างสูงคือมีการจับกุมทั้งสิ้น 21,635 ราย ในจำนวนนี้เกี่ยวข้องกับอาวุธสงคราม 703 ราย

ในระยะหลัง มีรายงานข่าวหนาหูว่ามีการใช้กุ๊ตเป็นสถานที่ลักลอบค้าอาวุธกับกลุ่มแยกดินแดนชาวมุสลิมในประเทศไทย ซึ่งทางการประเทศไทยได้ปฏิเสธ อย่างไรก็ตาม สหพันธ์นักวิทยาศาสตร์อเมริกันซึ่งเคลื่อนไหวติดตามเกี่ยวกับเรื่องสงครามและการค้าอาวุธได้ประมวลรายงานข่าวว่าเป็นเวลานานมาแล้วที่กลุ่มค้าอาวุธของไทยได้เป็นผู้ส่งอาวุธไปให้กลุ่มต่อต้านในเอเชียใต้ กลุ่มกบฏในพม่า และกัมพูชา นอกจากนี้ กลุ่มค้าอาวุธยังได้เชื่อมสัมพันธ์กับสภาชาติสังคมนิยมในคาบสมุทรอินโดจีน กลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามในบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย กลุ่มกบฏอาละ เมอเดกา ในอินโดนีเซีย กลุ่มพยัคฆ์พิภพในศรีลังกา และอื่นๆ อาวุธเหล่านี้ส่วนมากทำในสหภาพโซเวียตและสหรัฐฯ และตามบทความในหนังสือพิมพ์ Sydney Morning Post ฉบับวันที่ 14 ส.ค.1999 ได้ชี้ว่ามีเจ้าหน้าที่บางนายทั้งในกองทัพและกรมศุลกากรไทยที่ทุจริตร่วมเกี่ยวข้องด้วย (www.fas.org/asmp/profiles/thailand.htm)

จากรายงานว่าด้วยสถานการณ์โลกอาชญากรรมและความยุติธรรมด้านอาชญากรรมขององค์การสหประชาชาติระบุว่าเกือบร้อยละ 40 ของอาวุธเล็กถูกลักลอบนำไปค้าขายอย่างผิดกฎหมาย และการซื้อขายอาวุธแบบผิดกฎหมายนี้ร้อยละ 70 อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา

อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ เมื่อการใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นแบบทวีคูณ จากเพียง 26 ล้านคนทั่วโลกใน พ.ศ.2538 เป็นกว่า 200 ล้านในปัจจุบัน อาชญากรรมในไซเบอร์สเปซก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วด้วยเช่นกัน ผู้กระทำความผิดอาจจะเป็นนักศึกษา ผู้ก่อการร้าย หรือสมาชิกในองค์กรอาชญากรรมก็ได้ สำหรับผู้ประกอบความผิดทางด้านเศรษฐกิจอันได้แก่การฉ้อโกง การขโมยข่าวสารเกือบทั้งหมดคือราวร้อยละ 90 เป็นพนักงานภายในองค์กรนั้นๆ

อาชญากรรมในอินเทอร์เน็ตอาจแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม *กลุ่มแรก* เป็นพวกเจาะข้อมูล (Hacker) ซึ่งเมื่อเจาะผ่านการป้องกันได้แล้วก็สามารถทำได้หลายอย่างตั้งแต่การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์จนถึงการบ่อนทำลาย *กลุ่มที่สอง* เป็นการบ่อนทำลาย (Sabotage) จงใจจะทำลายโดยใช้หนอน (Worm) หรือไวรัสเพื่อโจมตีระบบปฏิบัติการหรือลบหรือเปลี่ยนแปลงข้อมูล *กลุ่มที่สาม* ได้แก่การติดตามเหยื่อ (Stalking) เช่นโดยการอาศัยอีเมลหรือห้องสนทนา (Chat-Room) เพื่อติดตามผู้ที่จะเป็นเหยื่อเป้าหมาย กลุ่มโรคจิตที่ชอบเด็กอาจจะตามไปจับตัวเด็กนั้น หรือส่งข้อมูลที่ทำร้ายความรู้สึกหรือคุกคาม *กลุ่มที่สี่* ได้แก่ผู้ที่ใช้คอมพิวเตอร์เน็ตขายของเถื่อนหรือของไม่ได้มาตรฐาน องค์การระหว่างประเทศและรัฐบาลประเทศต่างๆ กำลังหาทางจับอาชญากรในไซเบอร์สเปซให้อยู่หมัด แต่ดูเหมือนเป็นเรื่องที่ยากมาก

รายงานสถานการณ์อาชญากรรมโลกขององค์การสหประชาชาติ ได้สรุปข้อสังเกตเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดในเรื่องข้างต้นไว้ว่า 1) ตลาดผิดกฎหมายนี้แม้จะรุ่งเรืองแต่ก็ควบคุมได้ยาก เพราะจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามความต้องการ 2) ตลาดเหล่านี้เกือบทั้งหมดมีผู้ประกอบการหลายกลุ่มที่สำคัญได้แก่องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติแต่ไม่ใช่ทั้งหมด เช่น กรณีโสเภณี มีองค์กรอาชญากรรมเป็นผู้กำกับใหญ่ แต่ก็ยังขึ้นกับชาวบ้านที่ยอมให้เด็กสาวของตนออกมา 3) ตลาดการค้าผิด

กฎหมายนี้ส่วนมากเป็นการชนจากประเทศกำลังพัฒนาสู่ประเทศที่มีการพัฒนามากกว่า ยกเว้นอาชญากรรมและรถยนต์ 4) อาจมีการทับซ้อนกันในตลาด ทั้งนี้เพราะว่าสิ่งสำคัญที่สุดคือขายไย เมื่อสร้างขึ้นแล้วก็ค้าสินค้าต่างๆ 5) มีบริเวณสีเทากระหว่างตลาดที่ผิดกฎหมายกับที่ถูกกฎหมาย เปิดช่องให้นักลงทุนผู้ที่ขาดศีลธรรมเคลื่อนไหว บางครั้งถูกกฎหมาย บางครั้งผิดกฎหมายได้ตามสถานการณ์ 6) อาชญากรรมบางประเภทเช่นการค้าคน ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมขนาดเล็กขึ้น เช่นการปลอมแปลงเอกสาร 7) แม้ว่ารัฐบาลต่างๆจะรับรู้ถึงความร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ แต่ก็มักทำน้อยไปหรือเข้าเกินไป

ความรุนแรงจากองค์กรธุรกิจเอกชน

ความรุนแรงจากองค์กรธุรกิจเอกชนที่เฟื่องถึงกันมากในระยะหลัง ได้แก่บรรษัทข้ามชาติ และมีการศึกษากันมากในหัวข้ออาชญากรรมบรรษัท (Corporate Crime) และเริ่มมีความเห็นกันว่าผลกระทบและความเสียหายที่มีต่อสังคมและประชาชน จากความรุนแรงขององค์กรธุรกิจเอกชนหรืออาชญากรรมบรรษัท อาจกว้างขวางกว่าความรุนแรงจากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่กล่าวแล้วเสียอีก

อาชญากรรมบรรษัทอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มหนึ่งเป็นการกระทำโดยตัวบุคคลซึ่งเกือบทั้งหมดอยู่ในบริษัทนั้นๆ โดยลำพังหรือโดยร่วมกับบุคคลภายนอก กระทำการฉ้อโกง เป็นต้น บุคคลเหล่านี้มักมีการศึกษาสูง มีฐานะดี บางทีมีครอบครัวที่ดูเป็นสุข จึงมีการตั้งสมญาว่าเป็นอาชญากรเสื้อคอขาวหรือในประเทศไทยนิยมเรียกว่าโจรใส่สูทหรือโจรเสื้อนอก

ในประเทศกำลังพัฒนา บริษัทเอกชนมักเป็นองค์กรธุรกิจแบบครอบครัว ประธานบริษัทหรือผู้บริหารระดับสูงมักเป็นกลุ่มบุคคลเดียวกัน ซึ่งเมื่อเกิดการฉ้อโกงหรือการตัดสินใจที่ผิดพลาดแล้วจะก่อความเสียหายร้ายแรงอย่างคาดไม่ถึง เช่นกรณีวิกฤติเศรษฐกิจเอเชียรวมทั้งในประเทศไทย ก็มาจากความไม่โปร่งใส ตรวจสอบไม่ได้ หรือขาดธรรมาภิบาล (Good Governance) ในการบริหารบริษัท และมีความเห็นตรงกันหลายฝ่ายว่าหากไม่สร้างธรรมาภิบาลขึ้นในบริษัทแล้วก็ยากที่จะฟื้นตัวจากวิกฤติได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นอาชญากรรมมีการฉ้อโกงในบริษัท เป็นต้น จึงมีผลกระทบร้ายแรงต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ-การเมืองที่เดียว

อีกกลุ่มหนึ่งเป็นอาชญากรรมที่เกิดจากโครงสร้าง มีผู้ให้คำจำกัดความว่าอาชญากรรมบรรษัทหมายถึงการกระทำผิดของธุรกิจหรือบรรษัทเพื่อเพิ่มกำไรหรือการรวบเร็ว ในประเทศอุตสาหกรรมที่การบริหารบริษัทโปร่งใส ตรวจสอบได้ หรือดูจะมีธรรมาภิบาลมากกว่าในประเทศกำลังพัฒนา แต่อาชญากรรมสำคัญกลับอยู่ในกลุ่มนี้ และเป็นอาชญากรรมที่แก้ไขยากเนื่องจากมีการขัดกันทางผลประโยชน์ นั่นคือบริษัทมีหน้าที่ทำกำไร ขณะเดียวกันก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย แต่มักปรากฏว่าความต้องการทำกำไรจะอยู่เหนือสิ่งอื่นใด ทำให้ธุรกิจหรือบริษัทต้องกระทำผิดหรือก่ออาชญากรรมซึ่งก่อผลกระทบต่อทุกฝ่ายทุกด้านอย่างรุนแรง จากลูกจ้างถึงรัฐบาล จากสุขภาพถึงสิ่งแวดล้อม

อนึ่ง เป็นที่สังเกตว่าวิกฤติเศรษฐกิจของไทยที่เกิดจากภาคธุรกิจเอกชนนั้น มีส่วนหนึ่งเกิดจากการฉ้อโกงของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เป็นต้น แต่เป็นไปได้ว่าส่วนสำคัญเกิดจากโครงสร้าง เป็นการกระทำผิดเพื่อเพิ่มกำไรหรือการรวบเร็ว นอกจากนี้ความต้องการเพิ่มกำไรหรือการรวบเร็วยังมีผลย้อนกลับทำให้ธรรมาภิบาลในบริษัทย่ำแย่ลง เช่นเกิดการเล่นพวก การฉ้อโกงต่างๆ อีก ในประเทศพัฒนาแล้วอาชญากรรมของผู้บริหารระดับสูงของบรรษัทก็ยังคงมีให้เห็นอยู่

อาชญากรรมบรรษัทมีหลายชนิด เช่นการตั้งราคาสินค้าสูง การเลียงภาษี การตัดสินใจบนเจ้าหน้าที่และนักการเมือง การกดขี่หรือไม่คำนึงถึงคนงาน การหลอกลวงลูกค้า การผลิตสินค้าไม่ได้มาตรฐาน การฟอกเงิน รัฐมนตรีวิบัติธรรมประเทศเฮติ กล่าวอภิปรายในการประชุมต่อต้านอาชญากรรมโลกครั้งที่ 10 ขององค์การสหประชาชาติว่า กิจกรรมบางอย่างที่ถูกกฎหมาย ก็ต้องถือว่าผิดกฎหมายด้วยเช่นกัน ได้แก่การเก็งกำไรค่าเงินและการทำลายสิ่งแวดล้อม ขณะที่รัฐมนตรีกระทรวง

มหาดไทยประเทศซิมบับเว กล่าวว่าผู้กระทำผิดในองค์การอาชญากรรมในแอฟริกาส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มนักธุรกิจที่ร่วมมือกับนักการเมืองและข้าราชการ

สหรัฐฯเป็นอีกประเทศหนึ่งที่น่าจับตาอาชญากรรมบรรษัทมากเป็นพิเศษ บทความในวารสาร The Nation ของสหรัฐฯได้รวบรวมข่าวจากหนังสือพิมพ์ The Wall Street Journal ซึ่งรายงานได้ดีจนมีผู้เสนอให้เปลี่ยนชื่อเป็น The Crime Street Journal บทความนี้รวบรวมกรณีที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2539 ซึ่งผู้เขียนคือโรเบิร์ต เซอร์วิลด์ กล่าวว่า เป็นเพียงส่วนน้อยนิดของอาชญากรรมทั้งหมดดังนี้

เรื่องแรกเป็นกรณีการโกงราคาสินค้า 2 ชนิดของบริษัทอาร์เคอร์ แดเนี่ยล มิเดแลนด์ ซึ่งเป็นบริษัทค้าข้าวใหญ่ที่สุดถูกศาลสั่งปรับ 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯหรือราว 4 พันล้านบาท ส่วนบริษัทในเครือที่เอเซียก็ตกลงยอมความโดยจ่ายเงินกว่า 100 ล้านดอลลาร์ และคดีฟ้องร้องยังไม่สิ้นสุด แต่ที่แปลกก็คือหุ้นของบริษัทนี้กลับสูงขึ้น เพราะมีผู้คำนวณว่าการโกงราคาสินค้าเพียงตัวเดียวคือโลซินซึ่งเป็นอาหารเสริมของวัวก็ทำกำไรกว่า 170 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ บริษัทนี้มียอดขายกว่าหมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

เรื่องที่สองการโกงลูกค้า บริษัทพรูเดนเชียลซึ่งเป็นบริษัทประกันใหญ่ที่สุดของประเทศถูกสั่งปรับ 37 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในข้อหาโกงลูกค้า และต้องจ่ายเงินอีกกว่า 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯเพื่อชดเชยความเสียหายแก่ลูกค้า

เรื่องที่สามการฟอกเงินซึ่งเป็นอาชญากรรมทำกำไรแก่ธนาคารจำนวนมากในสหรัฐฯ นักสืบกระทรวงยุติธรรมใช้ความพยายามอย่างมากในการพิสูจน์ว่าธนาคารซิตี้แบงก์ได้ช่วยเหลือ ราอูล ซาลินัส น้องชายอดีตประธานาธิบดีเม็กซิโก คาร์ลอส ซาลินัส ฟอกเงินเป็นมูลค่าอย่างน้อย 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปัจจุบันราอูลถูกตัดสินจำคุกในเม็กซิโกข้อหาฉ้อโกงผิดปรกติ เจ้าหน้าที่ระดับสูงคนหนึ่งในชีวิตแบงก์ลาออก สำหรับคนภายในธนาคารเห็นว่ากระทรวงยุติธรรมหาเรื่องใส่ความ

เรื่องที่สี่เป็นการโกงมโหฬารเกี่ยวกับยา ซึ่งสำนักงานบัญชีกลางสหรัฐฯประมาณว่าทำให้รัฐบาลเสียหายถึง 1 แลนล้านดอลลาร์ต่อปี ปัจจุบันมีกรณีการโกงด้านยาและการรักษาพยาบาลให้ติดตามราว 1,000 เรื่อง บางเรื่องในกลุ่มนี้คล้ายกับกรณีทุจริตยาในประเทศไทย แต่ดูจะซับซ้อนกว่า เช่นบริษัทสมิธไคลน์ บีคัม ซึ่งเป็นบริษัทด้านห้องทดลองทางการแพทย์ได้เจรจาที่จะจ่ายเงินแก่รัฐบาลจำนวน 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อยอมความในกรณีโกงโครงการประกันสุขภาพคนชราโดยให้มีการตรวจเลือดโดยไม่จำเป็น นอกจากนี้ยังมีรายงานบริษัทผลิตยาใช้คนร่อนเร่ไม่มีบ้านอยู่มาทดลองยาโดยจ่ายเงินให้ถูกที่สุด และ ฯลฯ

เรื่องที่ห้าการโกงของพ่อค้าอาวุธ เช่นบริษัทยูไนเต็ด เทเลคอม อิเล็กทรอนิกส์ ขายเครื่องยึดจรวดนำวิถีขนาด 500 ปอนด์เข้ากับปีกเครื่องบินซึ่งบกพร่องโดยหลุดออกไปข้างหนึ่ง บริษัทเทค-แอร์เซอร์วิซ ยอมรับผิดในความบกพร่องไม่ตรวจเครื่องควบคุมยานยามฉุกเฉินให้ดี เช่นเครื่องเปิดออกซิเจนเมื่อความดันในห้องผู้ขับลดลงกระทันหัน ฯลฯ

เรื่องที่หกการกดขี่คนงาน เช่นปล่อยให้คนงานทำงานจนเกิดอันตราย มีผู้บริหารเหมืองถ่านหินในเคนตักกี 3 คนถูกตัดสินจำคุกเนื่องจากการตายของคนงาน 10 คน (แต่ต้องใช้เวลาดำเนินคดีทั้งหมด 7 ปี และโทษจำคุกอยู่ระหว่าง 5-18 เดือน) ทุกปีมีการร้องเรียนจากสหภาพแรงงานในเรื่องความเลื่องอันตรายในการทำงาน นอกจากนี้เรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำก็ยังถูกละเมิดโดยทั่วไป มีนักเศรษฐศาสตร์ด้านแรงงานมหาวิทยาลัยพรินซ์ตันประมาณว่าคนงานราว 3 ล้านคนได้รับค่าจ้างต่ำกว่าแรงงานขั้นต่ำ ที่ร้ายแรงที่สุดได้แก่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าซึ่งพบว่าร้อยละ 43 จ่ายค่าแรงต่ำผิดกฎหมาย การไม่ยอมจ่ายเงินค่าล่วงเวลาก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง สถาบันนโยบายนายจ้างซึ่งสนับสนุนโดยนายจ้างประมาณว่าคนงานจะมีรายได้เพิ่มขึ้นอีก

ราวเกือบ 2 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐหากปฏิบัติตามกฎอย่างเข้มงวด และทำสุดได้แก่การแบ่งแยกทางผิว ซึ่งบางครั้ง บริษัทใหญ่ต้องจ่ายเงินสูงถึง 176 ล้านดอลลาร์เพื่อยอมความ แต่ก็ยังเป็นเงินเพียงน้อยนิดของรายได้บริษัท

เรื่องที่ได้แก้ได้แก่การต่อต้านการผูกขาดซึ่งดูจะไม่ค่อยมีผลมาก เพราะว่าเกิดการรวมบริษัทขึ้นในเกือบทุกอุตสาหกรรม เช่น การรวมระหว่างบริษัทโบอิงกับแมกโดนัลด์ ดักลาส ในปี 2543 มีกรณีไมโครซอฟท์ ซึ่งก็ยังยึดเยื้ออยู่ และลงเอยแล้วอาจจะไม่ได้แก้ไขปัญหาการผูกขาดเท่าใดนัก

อนึ่ง หนังสือพิมพ์ The San Francisco Bay Guardian ฉบับวันที่ 15 พ.ค. 2000 ได้ตีพิมพ์บทความเขียนโดยราล์ฟ เนเดอร์ นักเคลื่อนไหวคุ้มครองผู้บริโภคคนสำคัญของอเมริกาว่าอาชญากรรมของบริษัทเงินหนากำลังขยายตัว อ่างผลการศึกษาของศาสตราจารย์ด้านการบัญชีที่มหาวิทยาลัย Brigham Young ท่านหนึ่งที่ประเมินว่าอาชญากรรมคอขาวปีหนึ่งตก ราว 2 แสนล้านดอลลาร์ นอกจากนี้ มีรายงานจากสถาบันสุขภาพและความปลอดภัยทางอาชีพประเมินว่าทุกปีมีคนงานอเมริกันเสียชีวิตจากการทำงานปีละ 1 แสนคน และมีคนราว 4 แสนคนตายจากการสูบบุหรี่ การละเมิดกฎสิ่งแวดล้อมปรากฏทั่วไปรวมทั้งบริษัทที่มีชื่อเสียงเช่นเอกซอน อินเตอร์เนชันแนล เปเปอรั เท็กซากโก นาบิสโก ในตอนท้ายของบทความ เนเดอร์ได้เสนอให้ทางการรัฐบาลจัดการอาชญากรรมบริษัทในทำนองเดียวกับอาชญากรรมข้างถนน

เป็นที่สังเกตว่าในการรณรงค์หาเสียงรับเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ปลายปีนี้ ผู้ลงสมัครคนหนึ่งได้แก่นายยอร์จ บุช จูเนียร์แห่งพรรครีพับลิกันได้แถลงนโยบายว่าจะจัดการกับอาชญากรรมบริษัทอย่างเฉียบขาด ทั้งอาชญากรรมขนาดเบา เช่นการขโมยเงินรัฐในหลัก 1 ล้านดอลลาร์ การโกงราคาสินค้าและบริการ การพยายามผูกขาด และการสร้างปัญหาสุขภาพ เป็นต้น ไม่รุนแรง ซึ่งอาจลงโทษด้วยการยึดหุ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เงินปันผลจากหุ้นที่ยึดไว้จะนำมาชดเชยความเสียหายหรือใช้ในโครงการสาธารณประโยชน์ เช่นบริการทางการแพทย์ ส่วนอาชญากรรมร้ายแรง เช่นการกระจายเชื้อโรค การฆ่าหรือสังหารคน การสร้างความหายนะระดับชาติทั้งในและนอกสหรัฐฯ การขโมยรัฐบาลเป็นเงินมหาศาล เป็นต้น จะมีการลงโทษโดยตรงต่อผู้ถือหุ้นที่สงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะมีโทษจำคุกด้วย ตัวอย่างอาชญากรรมร้ายแรง เช่น บริษัทยูเนียน คาร์ไบด์ซึ่งก่อเหตุในอินเดียที่รู้จักกันในกรณีโบพาล ปี พ.ศ.2527

นายยอร์จ บุช จูเนียร์กล่าวว่าต้องจัดการเด็ดขาดเช่นนี้ เพราะว่าบริษัทเหล่านี้เป็นบุคคลแล้วแต่ยังหาได้เป็นมนุษย์ไม่ เนื่องจากขาดความสำนึกผิดชอบชั่วดี (www.gatt.org/bushprcorpcrime.htm)

ความรุนแรงจากรัฐ

ความรุนแรงจากรัฐมีรูปแบบสำคัญได้แก่ การละเมิดสิทธิมนุษยชน การทุจริตคอร์รัปชัน และการก่อหนี้สิน (โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา)

การละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นปัญหาใหญ่เรื่องหนึ่งเกิดขึ้นทุกประเทศ แม้จะดูว่าเกิดขึ้นมากกว่าในประเทศกำลังพัฒนาก็ตาม การละเมิดสิทธิมนุษยชนตามแนวคิดของกระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯ อาจแบ่งได้เป็น 7 ส่วนด้วยกันโดยการกำหนดว่าการยอมรับสิทธิมนุษยชนมีอะไรบ้าง การละเมิดก็เป็นตรงกันข้าม

การยอมรับสิทธิมนุษยชนทั้ง 7 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่งการยอมรับบูรณภาพแห่งบุคคลและเสรีภาพจาก 1) การสังหารทางการเมืองหรือโดยไม่ถูกกฎหมาย 2) การสูญหาย 3) การทรมานและการทารุณอื่นที่ผิดมนุษย์หรือทำลายศักดิ์ศรี 4) การจับกุมคุมขังหรือการเนรเทศโดยพลการ 5) การไม่ให้มีการตัดสินคดีความอย่างยุติธรรม 6) การเข้าแทรกแซงในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้านหรือการติดต่อโดยพลการ

ส่วนที่สองได้แก่การยอมรับเสรีภาพพลเมือง ซึ่งรวมถึง 1) เสรีภาพในการพูดและการพิมพ์ 2) เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและการตั้งสมาคม 3) เสรีภาพทางศาสนา 4) เสรีภาพในการเคลื่อนที่ภายในประเทศและการเดินทางไปต่างประเทศ ซึ่งรวมทั้งการอพยพโยกย้าย

ส่วนที่สาม ได้แก่สิทธิทางการเมือง ซึ่งที่สำคัญได้แก่สิทธิในการเปลี่ยนรัฐบาล

ส่วนที่สี่ ได้แก่ท่าทีของรัฐบาลต่อการสอบสวนองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในท้องถิ่นและระหว่างประเทศ ต่อข้อหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ส่วนที่ห้า ได้แก่การแบ่งแยกโดยใช้เชื้อชาติ เพศ ศาสนา ความพิการ ภาษาและฐานะทางสังคม ซึ่งผู้ถูกกีดกันส่วนใหญ่ได้แก่ สตรี เด็ก ขนชาติส่วนน้อย คนพิการ คนถือศาสนาส่วนน้อย

ส่วนที่หก ได้แก่ สิทธิคนงาน ได้แก่ 1) สิทธิในการจัดตั้งสมาคม 2) สิทธิในการรวมตัวและต่อรอง 3) ข้อห้ามเรื่องแรงงานบังคับหรือแรงงานเกณฑ์ 6) การใช้แรงงานเด็กหรือการกำหนดอายุต่ำสุดสำหรับการจ้างงาน และ 7) สภาพการทำงานที่พอรับได้

สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญใหม่ได้ประกันสิทธิพลเมืองและสิทธิมนุษยชนดังกล่าวได้ค่อนข้างครบถ้วน คงมีแต่ปัญหาทางด้านการศึกษา นอกจากนี้เนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจและความผันผวนทางการเมืองอาจทำให้ปัญหาสิทธิมนุษยชนร้ายแรงขึ้นได้

ปัญหาสิทธิมนุษยชนของไทยที่สำคัญอาจแบ่งได้ดังนี้ 1) การใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมสอบสวนผู้ต้องสงสัย รวมทั้งการใช้อำนาจข่มขู่ราษฎรโดยเฉพาะที่ด้อยโอกาสในชนบท การเกิด "วิสามัญฆาตกรรม" (Extrajudicial Killing) บ่อยครั้ง 2) ความรุนแรงในครอบครัว โสเภณีและโสเภณีเด็ก ซึ่งกระทบต่อสตรีและเด็กเป็นวงกว้างที่สุด 3) ปัญหาสิทธิคนงาน ได้แก่การรวมตัวโดยเฉพาะการรวมตัวของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ค่าแรงขั้นต่ำ ค่าล่วงเวลา สภาพการทำงานซึ่งจากการสำรวจของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (เอ็นจีโอ) ที่เข้าไปคลุกคลี พบว่าในระยะ 7 ปีที่ผ่านมา มีการตายเนื่องจากการทำงานถึง 27 คนต่อพันคน นอกจากนี้ยังมีปัญหาความเจ็บป่วยจากการทำงานซึ่งยังไม่ได้รับการดูแลอย่างดี ปัญหานี้อาจลุกลามเป็นความรุนแรงทางการเมืองได้ง่าย 4) ปัญหาสิทธิในสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งเกิดการประท้วงบ่อยครั้งและนับวันรุนแรงขึ้นเนื่องจากความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม 5) ปัญหาผู้อพยพลี้ภัยและชนชาติส่วนน้อยบริเวณชายแดน ซึ่งมีทั้งแรงงานอพยพ ผู้ลี้ภัยทางการเมือง และชนชาติส่วนน้อยตามป่าเขา มีผลทั้งด้านความมั่นคงของชาติ ผลประโยชน์ทางธุรกิจ และสิทธิมนุษยชน ซึ่งกลายเป็นการกระทบกระทั่งระหว่างประเทศได้ง่าย 6) สภาพที่แออัดตึงเครียดและการทรมานทารุณในที่คุมขัง ชาวสตรีถูกเจ้าหน้าที่ข่มขืนในระหว่างถูกคุมขัง ภาวะเช่นนี้ไม่ช่วยแก้ไขความประพฤติ แต่กลับเสริมพฤติกรรมต่อต้านสังคมให้รุนแรงขึ้นคุกและสถานคุมขังกลายเป็นสถานที่แพร่ความรุนแรงไปทั่วสังคม

การคอร์รัปชันหรือการทุจริตประทุมิชอบในวงราชการ เป็นความรุนแรงจากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อสูงและลึกซึ้ง ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในทุกด้านขึ้นในสังคมและแก่พลเมืองทั่วไป เป็นพื้นฐานของอาชญากรรมอื่นตั้งแต่อาชญากรรมในท้องถิ่นไปจนถึงอาชญากรรมบรรษัท จากการสำรวจครั้งหนึ่งของธนาคารโลกพบว่า ข้าราชการระดับสูงและราษฎรอากุโสกว่า 150 คนในประเทศกำลังพัฒนามากว่า 60 ประเทศถือว่าคอร์รัปชันเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจ

คอร์รัปชันอาจตีความอย่างกว้างๆ ว่าหมายถึงการใช้อำนาจรัฐที่ผิดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งมีหลายรูปแบบ อาทิ การติดสินบน เช่นใช้เงินซื้อตำแหน่งและการรับสินบนเช่นการอาศัยตำแหน่งรับเงิน การขโมย การยกยอก การขโมยทรัพย์สินทางราชการ ระบบอุปถัมภ์และพรรคพวก การใช้อิทธิพล

การคอร์รัปชันนี้อาจแบ่งได้เป็น 4 ระดับหรือ 4 กลุ่มด้วยกัน ระดับหรือกลุ่มแรกเป็นระดับท้องถิ่น พบมากในเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสาธารณชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีการรับเงินเพื่อให้ได้รับอนุญาตเช่นคิวมอเตอร์ไซด์ หรือให้ละเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมาย เช่นกฎจราจร และการเลี้ยงภาษี

ระดับที่สองเป็นการติดสินบนทางธุรกิจซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าระดับแรก ผู้ติดสินบนอาจเป็นทั้งบริษัทในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ได้สัมปทาน โครงการก่อสร้าง เป็นต้น ได้รับการตรวจสอบที่ผ่อนปรน เข้าถึงสินเชื่อได้ง่าย ไปจนถึงได้คู่สายโทรศัพท์ สำหรับบริษัทเล็กการติดสินบนบางทีกระทำเพื่อความอยู่รอดของบริษัทเอง จากการสำรวจครั้งหนึ่งของธนาคารโลกพบว่าบริษัทในยุโรปตะวันออกต้องเสียเวลาการบริการถึงร้อยละ 37 ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่

การใช้เงินจำนวนมากติดสินบนเจ้าพนักงานทำให้บริษัทต่างๆ ต้องดิ้นรนหาทางออก เช่น รายงานรายได้ให้ต่ำหรือจ่ายให้สูงเพื่อเสียภาษีน้อยลง ซึ่งทำให้รัฐขาดรายได้จำนวนมาก และมักหันมาไล่เบียดกับประชาชนโดยการขึ้นภาษีและลดสวัสดิการลง

ระดับที่สามเป็นการติดสินบนเพื่อธุรกิจได้ดิน เช่นเจ้าของบ่อนหรือผู้ค้ายาเสพติดให้เงินแก่เจ้าพนักงานเพื่อจับกุมคู่แข่งหรือขับออกไปให้พ้นประเทศ หรือใช้เจ้าพนักงานข่มขู่คู่แข่งโดยตรง การใช้เงินติดสินบนจึงเหมือนเป็นการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดของตนด้วย ธุรกิจได้ดินมีรายได้ที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่การเรียกค่าคุ้มครอง ซึ่งมักอาศัยความร่วมมือหรืออำนาจของเจ้าหน้าที่

ระดับที่สี่เป็นการคอร์รัปชันระดับสูง เกี่ยวข้องกับข้าราชการชั้นสูงและนักการเมืองระดับชาติ การคอร์รัปชันในระดับนี้เป็นแหล่งเพาะและบำรุงเลี้ยงคอร์รัปชันในระดับอื่นและกลุ่มอื่น ทำให้คอร์รัปชันกลายเป็นวิถีดำเนินชีวิตไป และมีผลสะท้อนอย่างรุนแรง การคอร์รัปชันในระดับนี้รวมถึงการนำเงินช่วยเหลือหรือเงินกู้จากต่างประเทศไปใช้ในทางที่ผิด การรับสินบนของบรรษัทข้ามชาติเพื่อลงนามในสัญญาซื้อขายสินค้าและบริการ การคอร์รัปชันในระดับนี้เป็นที่สังเกตว่าเกี่ยวข้องไปถึงบรรษัทหรือรัฐบาลต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้ว อนึ่ง ประเทศตะวันตกบางประเทศจนถึงปัจจุบันยังถือว่าการที่บรรษัทจ่ายเงินติดสินบนดังกล่าวเป็นเรื่องถูกกฎหมาย ทั้งยังสามารถนำค่าใช้จ่ายนี้ไปหักลดหย่อนภาษีได้อีก

ดังนั้น การคอร์รัปชันที่แพร่ระบาดในประเทศกำลังพัฒนานั้น เหตุปัจจัยหนึ่งที่มองข้ามไม่ได้ก็คือพฤติกรรมของบรรษัทและรัฐบาลประเทศมหาอำนาจที่มีข่าวค่าจุนรัฐบาลที่คอร์รัปชัน หรือล้มล้างรัฐบาลที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในโลกที่สาม

โนม ชอมสกี ชี้ว่าถ้าหากติดตามร่องรอยว่านั่นเกิดขึ้นได้อย่างไรในประเทศกำลังพัฒนา ก็พบว่านั่นเหล่านี้สร้างขึ้นโดยคนจำนวนไม่มาก เช่นราว 100-200 คนในกลุ่มผู้ปกครองที่เผด็จอำนาจหรือไม่ก็กลไกการควบคุมตรวจสอบที่ได้ผล ผู้ให้กู้ได้แก่ธนาคารหรือองค์กรระหว่างประเทศ เช่น หนี้จำนวนมากถูกโอนเป็นของรัฐโดยผ่านโครงการขององค์การการเงินระหว่างประเทศ (ไอเอ็มเอฟ) ดังนั้นผู้ที่ไม่ต้องใช้นี้ แต่ผู้แบกภาระหนี้ได้แก่ประชาชน ถ้าหากยึดหลักกฎหมายระหว่างประเทศ หนี้เหล่านี้ถือว่าเป็น “หนี้พึงรังเกียจ” (Odious Debt) ชอมสกี ยังได้อ้างตัวแทนสหรัฐประจำไอเอ็มเอฟคนหนึ่งคือ เคเรน ลิซเซเกอร์ซึ่งได้ชี้เมื่อสองสามปีมานี้ว่าถ้าหากนำหลักหนี้พึงรังเกียจมาใช้แล้ว หนี้ในประเทศกำลังพัฒนาเกือบทั้งหมดจะหายไป

สำหรับในประเทศ มีการศึกษาเรื่องคอร์รัปชันและประชาธิปไตยในประเทศไทยของ *มาสุกและคณะ* (พ.ศ.2537) ซึ่งยืนยันว่า การดูตักเงินงบประมาณรายจ่ายของประเทศนั้นกระทำโดยข้าราชการประจำและนักการเมือง และว่าทั้งข้าราชการประจำและนักการเมืองใช้เงินจำนวนมากซื้อตำแหน่งเพื่อให้สามารถดูตักเงินงบประมาณได้ โดยนักการเมืองจำนวนหนึ่งใช้เงินซื้อคู่แข่ง ซื้อเสียง และต่อรองตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นต้น ส่วนข้าราชการประจำจ่ายเงินให้แก่ผู้บังคับบัญชาเพื่อให้ได้ตำแหน่ง และได้ชี้ว่ามีความซับซ้อนกันระหว่างการคอร์รัปชันของข้าราชการและนักการเมืองกับธุรกิจผิดกฎหมาย

ดูจากผลการศึกษาข้างต้น จึงกล่าวได้ว่าการคอร์รัปชันในประเทศไทยได้แพร่ระบาดไปทั่ว ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับสูง ตั้งแต่เพื่อธุรกิจธรรมดาถึงธุรกิจผิดกฎหมาย ได้หยั่งรากลึกและเติบโตปกคลุมทั้งสังคมยากที่จะขจัดให้หมดไป ความพยายามร่างรัฐธรรมนูญใหม่ที่ประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน การควบคุมตรวจสอบรัฐบาลนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงโดยองค์กรอิสระหลายองค์กร ก็คงต้องใช้เวลาานาน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็นองค์กรควบคุมตรวจสอบที่สำคัญที่สุดยังมีการซื้อเสียงกระทำทุจริตผิดกฎหมายจำนวนมากบางพื้นที่ต้องเลือกใหม่หลายครั้ง

สงครามและอาวุธสงคราม

สงครามและอาวุธสงครามเป็นความรุนแรงสูงสุดที่อาจเกี่ยวพันกับรัฐบาลมหาอำนาจของโลกทั้งหมดและรัฐบาลอื่นจำนวนมาก เช่นกรณีสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและที่สอง หรือสงครามภายในประเทศหนึ่งซึ่งในระยะหลังเกิดขึ้นบ่อยมาก

จากหนังสือรายงานประจำปีของสถาบันซีปรี 2543 เรื่องอาวุธ การลดอาวุธและความมั่นคงระหว่างประเทศ (SIPRI Yearbook 2000 Armaments, Disarmament and International Security) ที่จัดทำโดยสถาบันวิจัยสันติภาพระหว่างประเทศสตอกโฮล์ม ซึ่งอุดหนุนโดยรัฐบาลสวีเดน (Stockholm International Peace Research Institute – SIPRI) ได้สรุปสถานการณ์สงครามและอาวุธทั่วโลกในปี 2542 ว่า ในปีนี้มีการสู้รบสำคัญทั้งหมด 27 แห่ง เกือบทั้งหมดเป็นการสู้รบภายในประเทศ มีเพียง 2 แห่งเป็นการต่อสู้ระหว่างประเทศได้แก่ระหว่างอินเดีย-ปากีสถาน และเอริเทรีย-เอธิโอเปีย เทียบกับใน พ.ศ.2540 ซึ่งมีการสู้รบเพียง 19 แห่ง แสดงว่าใน 2 ปีที่ผ่านมาสถิติการสู้รบเพิ่มสูงขึ้น จำนวนผู้ตายในการสู้รบก็สูงด้วย

ในการสู้รบใหญ่ 27 ครั้งของ พ.ศ.2542 มีการแทรกแซงจากต่างประเทศ 5 ครั้ง ซึ่งแสดงว่าการแทรกแซงจากต่างประเทศเกิดขึ้นแบบเป็นกรณียกเว้น อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติการของกลุ่มนาโตนอกเขตของตน ได้เพิ่มความตึงเครียดทั่วเขตบอลข่าน ความตระหนักในเรื่องการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ของอินเดียและปากีสถานใน พ.ศ.2541 ค่อยลดลง เช่นเดียวกับการสู้รบในกรณีแค้วนแคชเมียร์

ในแอฟริกาการสู้รบในสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโกซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2541 มีกองทัพจาก 9 ประเทศและกลุ่มกบฏอย่างน้อย 9 กลุ่มเข้าร่วม กลุ่มขัดแย้งที่สำคัญได้ทำสัญญาสันติภาพใน พ.ศ.2542 แต่การจะสร้างสันติภาพได้สำเร็จหรือไม่ยังเป็นที่ยสงสัย สาเหตุและผลกระทบของสงครามมีผลอย่างสูงต่อความมั่นคงทางการเมืองและการพัฒนาทางเศรษฐกิจในแอฟริกากลางและแอฟริกาตอนใต้ในอีกหลายปีข้างหน้า

อนึ่ง รายงานธนาคารโลกระบุว่าต้นตอสงครามกลางเมืองเกิดจากการแย่งชิงสินค้าโภคภัณฑ์มูลค่าสูง เช่นเพชร พลอย กาแฟ มากกว่าที่จะเกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนา “กับดักหลังความขัดแย้ง” ก็เป็นเหตุให้เกิดสงครามกลางเมือง เพราะรัฐบาลจะขาดประสิทธิภาพและความยากจนเพิ่มขึ้น รายงานนี้เสนอว่าการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการช่วยเหลือจากต่างประเทศอาจลดอันตรายจากสงครามได้ถึงร้อยละ 30 (กรุงเทพฯธุรกิจ 170643)

ปฏิบัติการสันติภาพขององค์การสหประชาชาติซึ่งในรอบ 50 ปีมานี้ใช้กำลังทหารและตำรวจจำนวนกว่า 750,000 คนจาก 118 ประเทศ ในปฏิบัติการ 49 ครั้ง เมื่อถึง พ.ศ.2542 ต้องขยายตัวไปอีกมาก โดยมีปฏิบัติการเพิ่มขึ้นที่สาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยคองโก ติมอร์ตะวันออก โคโซโว และเซียร์ราลีโอน (ซึ่งเมื่อต้นปี 2543 กองกำลังนั้นถูกจับเป็นตัวประกันและได้รับการปล่อยตัวในภายหลัง) ภาระหน้าที่อันซับซ้อนนี้แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากในการสถาปนาสันติภาพขึ้นภายหลังสงคราม ทั้งยังชี้ถึงขีดจำกัดของชุมชนนานาชาติในการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนระหว่างประเทศขึ้น

ในรัสเซียมีการใช้ปฏิบัติการทางทหารเพื่อปราบปรามต่อต้านในเชชเนีย ปฏิบัติการนี้ได้รับการสนับสนุนจากประชาคมส่วนใหญ่ แต่คาดว่าคงจะกลายเป็นสงครามยืดเยื้อที่ทำลายชีวิตคนจำนวนมาก

ระบบความมั่นคงร่วมในยุโรปที่พยายามสร้างขึ้น หลังจากทีใน ปี พ.ศ.2541 รัฐบาลอังกฤษ-ฝรั่งเศสมีคำประกาศร่วมกันเพื่อสร้างการป้องกันร่วมกันในสหภาพยุโรป และมีมติใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างยุโรปกับสหรัฐอเมริกาว่าคืบหน้าไปอย่างล่าช้า นอกจากนี้หลายประเทศในยุโรปยังมีแนวคิดในการสร้างระบบความมั่นคงแห่งชาติขึ้นมาใหม่

ความมั่นคงในบริเวณทะเลแคสเปียนมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นจุดเดือดเนื่องจากการแข่งขันเพื่อให้ได้ใช้น้ำมันและก๊าซธรรมชาติที่มีสำรองมหาศาลในที่นั้น

ด้านการใช้จ่ายทางทหาร พบว่าในหลายภูมิภาคมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น รวมทั้งโลกราว 780,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วราวร้อยละ 2.1 คิดเป็นร้อยละ 2.6 ของรายได้ประชาชาติโลก

การใช้จ่ายทางทหารในแอฟริกาสูงขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เนื่องจากมีการสู้รบมากขึ้นในภูมิภาคนั้น มีการปรับโครงสร้างการผลิตอาวุธใหม่ใน พ.ศ.2542 แต่กล่าวโดยทั่วไปการผลิตและการค้าอาวุธของโลกลดน้อยลงราวครึ่งหนึ่งของครั้งเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง

การรื้อฟื้นโครงการอาวุธนำวิถีแห่งชาติของสหรัฐฯก่อให้เกิดการถกเถียงกันมากมายถึงความเหมาะสม รวมทั้งผลกระทบต่อทำให้โครงการลดอาวุธนิวเคลียร์ล้มเหลวลง กระทั่งพื้นที่การแข่งขันอาวุธประเภทนี้ขึ้นอีก

การขยายตัวของอาวุธเคมีและชีวเป็นเรื่องที่น่ากังวลใน พ.ศ. 2542 โดยฝ่ายตะวันตกจับตามองโครงการสงครามชีวในรัสเซีย อย่างไรก็ตามการก่อการร้ายโดยใช้อาวุธเคมีและชีวยังไม่น่าจะเกิดขึ้น แต่รัฐบาลต่างๆ ก็ควรเตรียมรับมือกับเรื่องนี้ไว้

ใน พ.ศ. 2542 คณะกรรมาธิการพิเศษสำหรับอิรักขององค์การสหประชาชาติที่มีหน้าที่ตรวจสอบการผลิตอาวุธอำนาจทำลายล้างสูงในอิรักสลายตัวลง เนื่องจากเกิดความเห็นต่างกันในคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ

ในด้านการผลิตนั้นรวมศูนย์อยู่ในประเทศอุตสาหกรรมไม่กี่ประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐฯ ผลิตอาวุธราวเกือบครึ่งหนึ่งของโลก และการผลิตอาวุธใน 10 ประเทศสำคัญรวมแล้วเท่ากับร้อยละ 90 ของทั้งหมด

ในด้านการค้าอาวุธ ช่วงระหว่าง พ.ศ.2537-2541 ประเทศที่ส่งออกอาวุธ 12 อันดับแรกได้แก่ สหรัฐฯ รัสเซีย ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมนี จีน เนเธอร์แลนด์ อิตาลี ยูเครน แคนาดา สเปน และอิสราเอล ทั้ง 12 ประเทศนี้มียอดส่งอาวุธในช่วง 5 ปี เกิน 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สหรัฐฯซึ่งส่งออกอาวุธเป็นอันดับหนึ่ง ในช่วง 5 ปีนี้ส่งออกคิดเป็นมูลค่าถึง 53,882 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯหรือเกือบครึ่งหนึ่งของการค้าอาวุธทั้งโลก ขณะที่รัสเซียซึ่งมาเป็นที่สองมียอดรวมเพียง 12,260 ล้านดอลลาร์

ในด้านการสั่งซื้ออาวุธนั้น ในช่วงระหว่าง พ.ศ.2537-2541 ประเทศที่สั่งซื้ออาวุธ 12 อันดับแรกได้แก่ ไต้หวัน ซาอุดีอาระเบีย ตุรกี อียิปต์ เกาหลีใต้ กรีซ อินเดีย ญี่ปุ่น สหรัฐอาหรับเอมิเรต ไทย คูเวต มาเลเซีย ตามลำดับ ยอดสั่งซื้อในช่วง 5 ปีดังกล่าวของไต้หวันตก 13,311 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ของไทยตก 3,132 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯหรือกว่าแสนล้านบาท

สำหรับความรุนแรง และผลกระทบจากสงคราม การสู้รบ การผลิตและการค้าอาวุธทั้งแบบธรรมดาและแบบนิวเคลียร์นั้น รายงานการพัฒนาคน 2543 (Human Development Report 2000) ของโครงการพัฒนาคนสหประชาชาติ

ชาติ ระบุว่าสงครามและการสู้รบภายในประเทศในช่วงทศวรรษ 1990 ทำให้ผู้คนถึง 50 ล้านคนต้องทิ้งบ้านเรือนของตน และราว 5 ล้านคนถูกสังหาร ทำให้บาดเจ็บ 6 ล้านคน

บาร์บารา ลอคบิห์เลอร์ (Barbara Lochbihler) เลขาธิการสันนิบาตสตรีสากลเพื่อสันติภาพและเสรีภาพ (Women's International League for Peace and Freedom) ได้ชี้ให้เห็นว่าสงครามไม่ว่าที่โคลัมเบีย หรือโคโซโวได้แสดงให้เห็นประจักษ์ถึงความทารุณโหดร้ายของมัน แต่ลัทธิทหารยังส่งผลกระทบฝังแน่นต่อสิทธิมนุษยชนในหลายเรื่อง ได้แก่ การสูญเสียทรัพยากรซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน การทำลายสิ่งแวดล้อมจากปฏิบัติการทางทหารและผลกระทบต่อสุขภาพของเรา การทำให้เด็กคั่นและรู้จักใช้ปืน การข่มขืนฉาวโฉ่และกระทำทารุณสตรีโดยบุคคลในเครื่องแบบทหาร การอดอยากของเด็กเนื่องจากถูกห้ามค้ากับต่างประเทศ อิทธิพลการทำลายล้างของลัทธิทหารต่อระบบค่านิยม

บาร์บารายังชี้ว่าลัทธิทหารยังเป็นเครื่องมือสำหรับบรรษัทข้ามชาติในการสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงเพื่อการลงทุนและการสร้างอาณานิคมใหม่ โลกาภิวัตน์ยังขยายช่องว่างระหว่างประเทศร่ำรวยและยากจน เกิดการอพยพผู้คนไปสู่ประเทศร่ำรวย ดังนั้นจึงพบว่ากำลังตำรวจและเจ้าหน้าที่ชายแดนประเทศร่ำรวยในสหรัฐฯและยุโรปถูกแปรให้เป็นแบบทหารมากขึ้น กองกำลังนาโตซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อป้องกันตนเอง กำลังแปรเป็นตำรวจโลก

ฟริดา เบลริแกน นักวิจัยในศูนย์กลางแหล่งศึกษาค้าอาวุธ แห่งสถาบันนโยบายโลกของนิวยอร์ก ได้ชี้ว่าในปี พ.ศ.2540 การส่งออกอาวุธของสหรัฐฯมูลค่าถึง 8.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯนั้นไปสู่ประเทศที่ไม่เป็นประชาธิปไตยซึ่งใช้อาวุธในการกดขี่ปราบปรามประชาชนหรือทำสงครามกับชนชาติส่วนน้อยหรือโจมตีประเทศเพื่อนบ้านเช่นตุรกี อิสราเอล อูกานดา โคลัมเบียและเม็กซิโก

การค้าอาวุธยังกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้ง อาวุธของสหรัฐฯซึ่งขายพร้อมๆกับโครงการช่วยฝึกนั้น ในปี พ.ศ.2539 ได้ส่งไปยัง 168 ประเทศจากจำนวนทั้งหมดทั่วโลก ระหว่าง พ.ศ.2538-2539 มีการสู้รบ 42 แห่ง ในจำนวนนี้ 39 แห่งมีอาวุธจากสหรัฐฯเกี่ยวข้อง และเกือบครึ่งหนึ่งสหรัฐฯเป็นผู้ส่งอาวุธให้ร้ายสำคัญๆ ราวร้อยละ 25 หรือกว่านั้น

เรื่องยังยุ่งไปกว่านั้นอีก เมื่อบ่อยครั้งทั้งสองฝ่ายรบด้วยอาวุธจากสหรัฐฯ เช่นใน พ.ศ.2538 เอกวาดอร์ เข้ายึดพื้นที่ชายแดนตอนหนึ่งของเปรู เปรูได้โต้ตอบเกิดสงครามเวหา ฝ่ายเอกวาดอร์ยิงเครื่องบินแบบ A-37 ดราคอนฟลายลำหนึ่งตก เครื่องบินแบบนี้เป็นแบบที่สหรัฐฯให้แก่รัฐบาลเปรูเพื่อปราบยาเสพติด ซึ่งในระหว่าง พ.ศ.2533-2537 สหรัฐฯได้ให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่เปรูเป็นมูลค่าถึง 293 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แต่ในขณะเดียวกันสหรัฐฯ ก็ช่วยด้านการทหารแก่เอกวาดอร์รวม 21 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯในระยะ 5 ปี

ในที่อื่น กรีซ กับ ตุรกี รบกันในกรณีไซปรัสด้วยอาวุธสหรัฐฯ เช่นเดียวกับ อิสราเอล กับรัฐอาหรับในตะวันออกกลาง ความตึงเครียดระหว่างจีน-ไต้หวันสูงขึ้นส่วนหนึ่งจากอาวุธสหรัฐฯ

บาร์บารายังชี้ว่าทุกพันล้านดอลลาร์สหรัฐฯสามารถสร้างงานด้านทหารได้ 21,000 ตำแหน่ง ขณะที่ถ้าใช้ทางด้านสุขภาพจะสร้างงานได้ถึง 4 หมื่นตำแหน่ง ด้านการศึกษาได้ 35,000 ตำแหน่ง ด้านอสังหาริมทรัพย์ได้ 31,000 ตำแหน่ง และด้านขนส่งมวลชนได้ 26,000 ตำแหน่ง

การค้าอาวุธยังต้องอาศัยการช่วยเหลือสนับสนุนอย่างมากจากรัฐบาล เช่นใน พ.ศ. 2539 รัฐบาลสหรัฐฯ ต้องใช้เงินถึงเกือบ 8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯหรือกว่า 3 แสนล้านบาทเพื่อสนับสนุนการขายอาวุธ เฉพาะการจัดงานแสดงอาวุธทั่วโลกก็มีมูลค่า 26 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปัจจุบันรัฐบาลกลางสหรัฐฯมีเจ้าหน้าที่เกือบ 6,500 คนในสี่หน่วยงานทำหน้าที่ขายอาวุธให้ทั่วโลก

การที่สหรัฐฯส่งอาวุธไปทั่วโลกนี้ส่งผลร้ายต่อตัวเอง กล่าวคือทหารสหรัฐฯที่เข้าไปแทรกแซงในการสู้รบห้าครั้งสุดท้ายนี้ต้องเผชิญกับอาวุธของตัวเอง เช่นกรณีปานามา อิรัก โซมาลี และยูโกสลาเวีย

บาร์บาราสรุปว่าการค้าอาวุธหากดำเนินต่อไป ต้องคำนึงถึงว่ารัฐบาลนั้นเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ เคารพสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานหรือไม่ มีความก้าวร้าวจะรุกรานเพื่อนบ้านหรือไม่ และควรให้สำนักทะเบียนอาวุธแบบธรรมดาของสหประชาชาติ (UN Register of Conventional Arms) มีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังมีนักเขียนบางท่านเสนอให้กำหนดหลักปฏิบัติการขายอาวุธ (Arms Sales Code of Conduct) ขึ้น

อาวุธเบา (Small Arms) ได้กลายเป็นที่น่าสนใจมากขึ้น เนื่องจากการสู้รบส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในประเทศ ซึ่งใช้อาวุธเบาเป็นสำคัญ ข้อเท็จจริงที่น่าตกใจก็คือผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 80 เป็นพลเรือน ซึ่งในจำนวนนี้ร้อยละ 90 ถูกสังหารด้วยอาวุธเบา มีผู้เขียนถึง "ความฉิบหายจากอาวุธเบา" ว่า ในบางประเทศในแอฟริกา การมีปืนกลมือและปืนครกไม่กี้อยู่กระบอก กองทัพขนาดเล็กก็สามารถยึดครองได้ทั้งประเทศ พร้อมกับฆ่าและทำให้ผู้คนบาดเจ็บนับแสน

อาวุธเบาได้แก่ปืนพก ปืนลูกไม่ ปืนเล็กยาว ปืนคาร์ไบน์ ปืนกลเบา ปืนครก ทุ่นระเบิด ระเบิดมือ และเครื่องยิงจรวดขนาดเบา (บางคนแยกเรียกกลุ่มปืนพกจนถึงคาร์ไบน์ว่าเป็น อาวุธเล็กหรือ Small Arms และเรียกอาวุธตั้งแต่ปืนกลเบาจนถึงเครื่องยิงจรวดว่าเป็นอาวุธเบาหรือ Light Weapons ในที่นี้ใช้รวมกันไปในคำอาวุธเบา หรือ Small Arms)

อาวุธเบาเหล่านี้มักมีอายุการใช้งานนาน ค่าบำรุงรักษาต่ำ ราคาถูกหาซื้อได้ง่าย สังหารได้ผล และเมื่อการสู้รบในหนึ่งยุคลงก็สามารถเก็บไว้ได้อีกหลายปี ซึ่งทำให้การเจรจาสันติภาพกระทำได้ยาก ในช่วงสงครามเย็น หลายประเทศรวมทั้งในประเทศไทยมีอาวุธเบาเคลื่อนที่จากสหรัฐฯ สหภาพโซเวียตเดิม และพันธมิตร รวมทั้งจากจีน และแม้สงครามเย็นสิ้นสุดลง อาวุธเบาเหล่านี้ยังคงอยู่ และมีการลักลอบค้ากันด้วย เป็นเชื้อเพลิงทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองและทางเชื้อชาติขึ้น

ตัวอย่างของความฉิบหายจากอาวุธเบา เช่นใน พ.ศ. 2537 เกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศรวันดา ซึ่งชาวเผ่าทุตซีถึง 1 ล้านคน และเผ่าฮูตูจำนวนไม่น้อยถูกสังหาร รายงานข่าวออกเป็นทำนองว่าการสังหารนี้ใช้อาวุธพื้นบ้านเช่นมีดและไม้ แต่ความจริงคือก่อนการสังหาร รัฐบาลซึ่งเป็นเผ่าฮูตูส่วนใหญ่ได้แจกปืนเล็กยาวอัตโนมัติและระเบิดมือจำนวนมากแก่พวกทหารและกึ่งทหาร ซึ่งทำให้การฆ่าล้างเผ่าเป็นไปได้โดยพวกทหารเหล่านี้ใช้อาวุธเบาไล่ล่าผู้คนไว้แล้วสังหารด้วยมีดและไม้

ประมาณว่าการค้าอาวุธเล็กและอาวุธเบาที่มีมูลค่าตกปีละ 7 พันถึง 1 หมื่นล้านดอลลาร์ นอกจากนี้ยังมีการลักลอบค้าอีกปีละราว 2-3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ถึงแม้สหรัฐฯเองมีความเข้มงวดเรื่องขายอาวุธ แต่ก็เป็นผู้ส่งอาวุธเบาและกระสุนมูลค่า 463 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่ 124 ประเทศใน พ.ศ.2541 ซึ่งในจำนวนนั้น 30 ประเทศกำลังมีการสู้รบภายในอยู่

ปืนเล็กยาวอย่างเช่น AK-47 ราคาถูก ผลิตได้ง่ายและอยู่คงทนมาก ผลิตขึ้นจำนวนมากใน 40 ประเทศ สามารถหาซื้อได้ทั่วไป เช่นในแองโกลาปืน AK-47 นี้ราคาเพียงกระบอกละ 15 ดอลลาร์หรือแลกกับข้าวโพดกระสอบหนึ่ง อาวุธปืนอัตโนมัติสมัยใหม่ซึ่งมีน้ำหนักเบานี้ใช้ง่าย กระทั่งเด็กอายุเก้าถึงสิบขวบก็สามารถแบกและใช้ยิงกราดได้

นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการใช้ทุ่นระเบิดกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบันประมาณว่ามีการวางทุ่นระเบิดถึงราว 250 ลูกใน 105 ประเทศ และมีจำนวนเพียง 17 ล้านลูกที่ถูกทำลายไป สนธิสัญญาต้านทุ่นระเบิดยังใช้ไม่เต็มที่เมื่อสหรัฐฯซึ่งเป็นผู้ผลิตรายใหญ่และเป็นผู้ใช้ด้วยยังไม่ยอมลงนาม โดยกล่าวแต่เพียงว่าอาจจะลงนามใน พ.ศ.2549

ใน พ.ศ.2541 คณะกรรมการสภากาชาดสากล (International Committee of the Red Cross) ได้สำรวจผลกระทบจากการแพร่กระจายของอาวุธเบา พบแนวโน้มที่น่ากลัว 3 ประการได้แก่ ข้อแรกจำนวนผู้เสียชีวิตจากการสู้รบใน

ความขัดแย้งปัจจุบันเป็นพลเรือนสูงมากระหว่างร้อยละ 60-80 นักรบซึ่งจำนวนมากไม่ได้รับการฝึกและไม่มีวินัย ไม่รู้จักการประทุมเจนีวาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ยิ่งกราดไปในฝูงชน สังหารผู้ที่ไม่ได้อยู่ในการต่อสู้รวมทั้งที่เป็นสตรีและเด็ก

ข้อที่สองพลเรือนที่ได้รับบาดเจ็บหรือที่บ้านยังทุกข์ยากมากขึ้นอีก เมื่อผู้ปฏิบัติงานในการช่วยเหลือระหว่างประเทศเป็นเป้าถูกโจมตี เช่นในทศวรรษ 1990 ผู้ปฏิบัติงานกาชาดสากลจำนวน 40 คนถูกสังหารในเซเชเนี่ยและวันดา เปรียบเทียบกับว่าในระหว่าง ค.ศ.1945-1990 มีผู้ปฏิบัติงานกาชาดสากลถูกสังหารไปเพียง 15 คน

ข้อที่สามก็คือสังคมที่เอื้อด้วยอาวุธสงครามบ่อยครั้งตกอยู่ในวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง แม้ว่าการสู้รบจะยุติไปแล้ว เพราะฉะนั้นกรบรุ่นเยาว์นั้นไม่รู้จักทำอะไรนอกจากการต่อสู้ และอาวุธประจำกายก็กลายเป็นฐานะทางสังคมที่นำไปใช้ทำกิน

ทุกวันนี้ผู้ถูกสังหารในการสู้รบทั่วโลก โดยมากด้วยอาวุธเบา ทุกวันนี้มีผู้ได้รับบาดเจ็บจากทุ่นระเบิดในประเทศกำลังพัฒนาที่เคยเป็นหรือกำลังเป็นสมรภูมิ บาดแผลแห่งสงครามมักจะลงลึกและกว้างยากที่จะเยียวยา และจากรูปแบบความรุนแรงอื่น ทวีโลกระดมด้วยเสียงหวีดร้องของความเจ็บปวด ความสะพรึงกลัวในความรุนแรง ท่ามกลางความยุ่งเหยิง ทุกข์ยาก และความมืดมนนี้แสงสว่างจะอยู่ที่แห่งไหน

บทที่ 3

วัฒนธรรมแห่งสันติภาพ: ความหวังที่ปลายสายรุ้ง

ความหมายและหลักการของสันติภาพ

สันติภาพตามคำประกาศว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ (Declaration on a Culture of Peace) ขององค์การสหประชาชาตินั้น ไม่ได้หมายความว่าความเพิกเฉยที่ปลอดจากการเป็นปรปักษ์ (Conflict) หากหมายถึงกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงบวกอย่างคึกคักในการสนับสนุนการเจรจา (Dialogue) และการแก้ไขการเป็นปรปักษ์โดยเจตนาธรรมแห่งความเข้าใจและร่วมมือระหว่างกัน

มีคำอยู่ 3 คำที่ใช้แทนกันได้แก่ สันติภาพ ความไม่รุนแรง และอหิงสา นอกจากนี้ยังมีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพในประเทศไทยเสนอว่าสันติภาพในภาษาไทยน่าจะได้อีกดี “อยู่เย็นเป็นสุข” คำว่าความไม่รุนแรงและอหิงสานั้นตีความหมายในด้านปฏิเสธ นั่นคือปฏิเสธความรุนแรง ส่วนสันติภาพและ “อยู่เย็นเป็นสุข” นั้นความหมายเป็นเชิงบวกหรือการยืนยัน

นอกจากมีการใช้คำและวลีหลายคำแล้ว ในการอธิบายความหมายก็ต่างกันไปบ้างเล็กน้อย มีนักเคลื่อนไหวทางการเมืองผู้หนึ่ง (Paul Lansu) รวบรวมการตีความหมายต่างๆ ไว้ว่า สันติภาพก่อนอื่นหมายถึงการวิพากษ์ความรุนแรง ความรุนแรงคืออำนาจที่หลบหนีการควบคุมของเหตุผลไปได้ ดังนั้นสันติภาพจึงหมายถึงทางเลือกใหม่ของทักษะต่อความรุนแรง สันติภาพเป็นอำนาจที่สว่างกระจ่างซึ่งวิถีทางและจุดมุ่งหมายสอดคล้องกัน

ในบราซิลมีผู้ตีความสันติภาพว่าเป็นความมั่นคงในหลักการ ในฟิลิปปินส์ตีความว่าสันติภาพคืออำนาจของผู้อ่อนแอ หรืออำนาจของจิตวิญญาณ สันตะปาปาจอห์นปอลที่ 2 ให้คำจำกัดความสันติภาพว่าหมายถึงพันธะในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความยุติธรรม

สันติภาพจึงเป็นชุดของการปฏิบัติในการเลือกความมีชีวิตมากกว่าการประทุษร้ายและความตาย เป็นการป้องกันตัวอย่างสันติเพื่อต่อต้านการรุกรานด้วยความรุนแรงจากภายนอก

สันติภาพหมายถึงอำนาจแห่งความรักที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นปรปักษ์ หมายถึงการส่งเสริมการอยู่ดีมีสุขของทุกคน สันติภาพมีอำนาจในการเปลี่ยนสถานการณ์จากการเป็นเบียดเบียนและเบียดเบียนเป็นความนับถือร่วมกันในสิทธิมนุษยชน และท้ายสุดดังที่คานธีกล่าว สันติภาพหมายถึงการเอาชนะศัตรู และเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร

จากความหมายต่างๆ ของสันติภาพนี้จึงเห็นได้ว่าสันติภาพไม่ใช่การตั้งความหวัง หากหมายถึงการลงมือกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อบรรลุความยุติธรรม มิตรภาพ และความร่มเย็นเป็นสุขของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การกระทำแห่งสันติภาพจึงมีทั้งเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ การจัดการ ไปจนถึงการพัฒนาหรือการยกระดับทางจิตวิญญาณ เป็นสิ่งที่ตั้งใจและปฏิบัติยาก เหมือนกับความหวังที่ปลายสายรุ้ง

คำประกาศว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ วัฒนธรรมแห่งสันติภาพหมายถึงชุดของค่านิยม ทศนคติ ประเพณี และแบบของพฤติกรรมและวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน 9 ประการ ได้แก่ 1) ความเคารพในชีวิต 2) ความเคารพในหลักการแห่งอำนาจอธิปไตย บูรณภาพเหนือดินแดน และความเป็นอิสระทางการเมืองของรัฐต่างๆ และการไม่เข้าไปแทรกแซงในกิจการ

การภายในของประเทศต่างๆ 3) ความเคารพและสนับสนุนสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐาน 4) พันธกิจในการแก้ไข
ความเป็นปรปักษ์อย่างสันติ 5) เพียรพยายามเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้สำหรับอนุชนปัจจุบันและในอนาคต
6) เคารพและสนับสนุนสิทธิเพื่อการพัฒนา 7) เคารพและสนับสนุนสิทธิเท่าเทียมกันและความเสมอภาคระหว่างหญิงและ
ชาย 8) เคารพและสนับสนุนสิทธิในการแสดงออก เสนอความเห็นและการได้รับข่าวสารสำหรับทุกคน 9) ยึดมั่นในหลักการ
แห่งเสรีภาพ ยุติธรรม ประชาธิปไตย ใจกว้าง ความเป็นปึกแผ่น พหุลักษณะ (Pluralism) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม
การเจรจา และการเข้าใจกันในทุกระดับของสังคมและระหว่างประชาชาติ

หลักการสำคัญ 4 ประการของวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ ตามคำประกาศข้างต้น กล่าวได้ว่าสันติภาพ การอยู่
เย็นเป็นสุข ความไม่รุนแรง และอหิงสา รวมทั้งวัฒนธรรมแห่งสันติภาพมีพื้นฐานหรือหลักการสำคัญอยู่ 4 อย่างด้วยกัน *หลัก
การข้อแรก* ได้แก่หลักแห่งความเคารพ ที่แสดงถึงการยอมรับว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของระบบมิใช่ผู้ควบคุมระบบ ได้แก่ ความ
เคารพในชีวิต ซึ่งเป็นการยอมรับว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบชีวิต ไม่เพียงประทุษร้ายชีวิต ทั้งชีวิตคน สัตว์และสิ่งแวดล้อม
ความเคารพในอำนาจอธิปไตย ไม่ประพฤติลัทธิจักรวรรดินิยม ลัทธิอาณานิคมแผนใหม่ หรือลัทธิครองความเป็นเจ้า เคารพ
ในความเป็นมนุษย์โดยไม่เลือกเชื้อชาติและสีผิว เป็นต้น มีความเคารพทางเพศและการแสดงออกรวมทั้งสิทธิในการรับรู้ข่าว
สารของผู้อื่น *หลักการข้อที่สอง* ได้แก่หลักการแก้ไขความเป็นปรปักษ์อย่างสันติ *หลักการข้อที่สาม* ได้แก่การพัฒนาอย่างสันติ
หรือการสร้างสังคมที่ยั่งยืน และ*หลักการข้อที่สี่* ได้แก่ความมีใจกว้าง

แนวคิดความไม่รุนแรงของคานธี คานธี (Mohandas Karmchand Gandhi 1869-1947) รัฐบุรุษซึ่งจำนวนไม่
น้อยเห็นว่าเป็นมหาบุรุษผู้ประกาศแนวทางความไม่รุนแรงที่เด่นที่สุดในศตวรรษที่ 20 แนวคิดความไม่รุนแรงที่สำคัญของ
คานธีอีกกล่าวได้ว่ามีอยู่ 3 เรื่องด้วยกัน *เรื่องแรก* ได้แก่อหิงสา คือหลักความไม่รุนแรงทั่วไป *เรื่องที่สอง* ได้แก่สัตยาเคราะห์
เป็นการใช้หลักความไม่รุนแรงเพื่อต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมทั้งปวง และ*เรื่องที่สาม* ได้แก่สวราชหรือเอกราชซึ่งคานธีขยาย
ความไปถึงการปกครองตนเองของประชาชน กล่าวได้ว่าเป็นแนวทางของการพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริง

อหิงสา ได้แก่ความไม่รุนแรงโดยทั่วไป เป็นวิถีดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรักและความกรุณา ซึ่งเริ่มตั้ง
แต่ในบ้าน เช่นในครอบครัวของคานธีเมื่อลูกกระทำผิด พ่อแม่จะลงโทษตนเอง เช่นกรณีที่หลานชายของคานธีเล่าให้ฟังว่า
ครั้งหนึ่งเมื่อเขา (ชื่ออรุณ) อายุ 16 ปีขณะอยู่ที่ประเทศแอฟริกาได้กับบิดา (ซึ่งเป็นลูกของคานธี) บิดาขอให้เขาช่วยขับรถไป
ส่งที่ประชุมแห่งหนึ่ง เมื่อส่งแล้วก็เอาจอดเข้าคู่ แต่อรุณติดภาพยนตร์ฮอลลีวูด แอบไปดูก่อนจนเลยเวลานัด เมื่อหนังเลิกได้รับ
ไปเอารถจากคู่ กว่าจะไปถึงก็ช้ามาก พ่อก็ถามว่าทำไมไปช้า อรุณไม่กล้าพูดความจริง พูดปดว่ารถยังไม่เสร็จเรียบร้อย พ่อก็
พูดว่านี่เป็นการพูดเท็จ เพราะได้โทรศัพท์ไปถามว่ารถเสร็จแล้ว พ่อของอรุณพูดต่อไปว่า “พ่อจะต้องทำอะไรผิดบางอย่างที่
ทำให้ลูกรู้สึกว่าคุณต้องโกหกพ่อ...เพื่อเป็นการลงโทษความผิด พ่อจะเดินกลับบ้านเอง”

จากอหิงสากายในบ้าน สู่ชุมชน โรงเรียน สถานที่ทำงาน สังคม และความสัมพันธ์ทางอำนาจปกครอง และการใช้
แก้ไขความขัดแย้ง เช่น คานธีใช้การอดอาหารเพื่อระงับความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นับถือศาสนาฮินดูกับกลุ่มผู้นับถือศาสนา
อิสลาม

มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ (ค.ศ.1929-1968) ผู้เผยแพร่แนวคิดความไม่รุนแรงที่มีชื่อเสียงที่สุดของสหรัฐฯ ได้รับอิทธิ
พลอย่างสูงจากคานธี ได้กล่าวถึงวิญญาณของความไม่รุนแรงหรืออหิงสาไว้ว่า “ต่อปรปักษ์ที่เข้มข้นที่สุด เรากล่าวว่า เราจะ
ต่อกรความสามารถในการก่อความเจ็บปวดของท่าน ด้วยความสามารถในการทนทุกข์ยากของเรา เราจะต่อสู้อำนาจทาง

กายภาพของท่านด้วยอำนาจทางจิตวิญญาณของเรา ทำต่อเราอย่างที่ท่านต้องการ และเราก็ยังคงรักท่าน” คิงจูเนียร์ถูกปล่อย
สังหารในวันที่ 4 เมษายน 2511 ขณะที่ไปช่วยเหลือนักงานสุขาภิบาลเมืองเมมฟิสที่กำลังนัดหยุดงาน

สัตยาเคราะห์แปลตามตัวว่า “การตามจับความจริง” หรือแปลเอาความว่าพลังแห่งความจริง (Truth-Force) นั่นคือ
พลังที่เกิดจากการยึดมั่นในความจริง หลักนี้คงไม่ต่างกับสัจจะอันเป็นธรรมชาติข้อแรกใน 4 ข้อของขบวนการหรือธรรมของ
ผู้ครองเรือนในคฤหัสถ์ คานธีเสนอหลักสัตยาเคราะห์ขึ้นใน พ.ศ.2451 (ค.ศ.1908) มาแทนที่ “การขัดขวางโดยไม่ต่อสู้”
(Passive Resistance) ซึ่งไม่เหมาะสมกับขบวนการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมแก่คนผิวสีในประเทศแอฟริกาใต้ที่ท่านเป็นผู้นำ
อยู่ในช่วง 8 ปี โดยเห็นว่าแนวคิดการขัดขวางโดยไม่อาจแปรเปลี่ยนมาเป็นการใช้ความรุนแรง เช่นคุกคามฝ่ายปักษ์ได้
นอกจากนี้ยังไม่ได้เตรียมการเผื่อไว้สำหรับการต่อสู้ที่ยาวนานถึงที่สุด เช่นการเผชิญกับความยากจน

คานธีเสนอสัตยาเคราะห์ขึ้นโดยคำนึงถึงข้อเสนองานพลังแห่งจิตวิญญาณ (Soul-Force) หรือพลังแห่งความรัก
(Love-Force) ของตอลสตอย (Count Leo Tolstoy 1825-1910) นักเขียนและนักสันติภาพที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคนหนึ่งของโลกใน
ศตวรรษที่ 19 ดังนั้นสัตยาเคราะห์จึงหมายถึงพลังแห่งจิตวิญญาณและพลังแห่งความรักด้วย

ผู้ที่ยึดมั่นในสัตยาเคราะห์ ก่อนอื่นจะต้องคลายความยึดมั่นในตัวตนและของตน เพราะความผูกติดดังกล่าวก่อให้เกิด
เกิดความกลัวซึ่งเป็นอันตรายสำคัญที่สุดที่ทำให้คนเราไม่ยึดถือสัจจะ ด้วยความกลัวนี้ เช่นกลัวว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นกับครอบครัว
หรือการงานอาชีพ หรือบ้านและทรัพย์สิน เมื่อเผชิญกับความไม่เป็นธรรมก็ปล่อยให้มันเกิดขึ้น กระทั่งเป็นผู้ร่วม
กระทำความยุติธรรมนั้น สัตยาเคราะห์จึงเป็นการปลดปล่อยบุคคลจากความกลัวซึ่งควบคุมชีวิตเขาและเธออยู่

ในประการต่อมาสัตยาเคราะห์หมายถึงการยึดมั่นในความไม่รุนแรงหรืออหิงสาอย่างถึงที่สุด การขัดขวางแบบไม่
ต่อต้านนั้นในบางเงื่อนไขยังอาจใช้ความรุนแรงได้เช่นเพื่อข่มขู่ฝ่ายตรงข้าม สัตยาเคราะห์เป็นพลังของจิตวิญญาณอัน
บริสุทธิ์เป็นพลังแห่งคุณภาพซึ่งเอาชนะปริมาณที่มากกว่าได้ สัตยาเคราะห์ไม่ใช่พลังที่ปฏิบัติโดยคนอ่อนแอ เนื่องจากไม่
สามารถใช้ความรุนแรงต่อสู้ความรุนแรงได้

สัตยาเคราะห์ยังหมายถึงพลังแห่งความรัก หากผู้ที่ยึดมั่นในสัตยาเคราะห์ต้องถูกจำคุกก็ต้องไม่คิดว่านี่เป็นการเปิด
โปงความชั่วร้ายของผู้ปกครองซึ่งกระทำผิด แต่เพียงคิดว่านี่จะเป็นการจูงใจผู้ปกครองนั้นไปในทางที่ถูกต้อง สร้างความสำนึก
แห่งยุติธรรมขึ้นในจิตใจของบุคคลเหล่านั้น

สัตยาเคราะห์เป็นพลังแห่งประชาธิปไตยที่แท้จริง ไม่ใช่การบังคับขู่เข็ญอาศัยการเจรจาหรือแลกเปลี่ยนทัศนคติอย่าง
เปิดใจกว้าง ขณะเดียวกันก็ไม่ใช้ลัทธิปัจเจกชนนิยมจนไร้ขอบเขต เพราะว่าเป็นมนุษย์เป็นสัตว์สังคม การยอมอยู่ในข้อจำกัดทาง
สังคมเพื่อสวัสดิภาพของสังคมทั้งหมด จะทำให้ทั้งบุคคลและสังคมที่ตัวเองเป็นสมาชิกนั้นได้พัฒนาไป

รูปแบบการต่อสู้สำคัญของสัตยาเคราะห์ ได้แก่การดื้อแพ่ง (Civil Disobedience) ซึ่งก็คือการไม่ปฏิบัติตาม
กฎหมายและพร้อมที่จะเข้าคุก ไม่ใช่การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเดียว และการไม่ร่วมมือ (Non-cooperation) ซึ่งก็คือ
การไม่ยอมร่วมมือกับอำนาจยุติธรรมที่กลุ่มของตนกำลังต่อสู้อยู่ มีรูปแบบ เช่น การนัดหยุดงาน การคว่ำบาตรทาง
เศรษฐกิจ และการไม่ยอมเสียภาษี การต่อสู้ทั้งสองรูปแบบนี้เหลื่อมซ้อนกัน คานธีเห็นว่าการต่อสู้ตามแบบสัตยาเคราะห์ควร
เริ่มจากเล็ก สะสมชัยชนะ และเติบโตใหญ่ขึ้น

คานธีได้กล่าวเตือนเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมแบบไม่รุนแรงนี้ไว้บางประการ ได้แก่ 1) ขบวนการไม่รุนแรง
อาจกลายเป็นความรุนแรงได้ ต้องยึดมั่นในการไม่ร่วมมือแบบไม่รุนแรงไว้ และเลือกผู้สู้รบที่สะอาด 2) การยอมรับขบวนการ

การต่อสู้มักมาช้า ที่สำคัญต้องผ่านการถูกให้ร้ายและปราบปราม ดังนั้นจึงต้อง อดทน 3) การขัดขวางอย่างไม่จำแนกอาจนำไปสู่ภาวะไร้กฎหมาย การไม่ร่วมมือหากทำอย่างไรชอบเขตอาจกลายเป็นการล่องลี้หนี แทนที่จะเป็นหน้าที่

สวราชหรือความเป็นเอกราช คานธีขยายความหมายสวราชนี้ออกไปมากกว่าความเป็นเอกราชจากอังกฤษ มาสู่การปกครองตนเองของประชาชน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจการเมืองของประเทศ

คานธีได้กล่าวเตือนความเข้าใจผิด 2 ประการของชาวอินเดียขณะนั้น ซึ่งอาจใช้ได้กับประเทศกำลังพัฒนาปัจจุบัน ซึ่งบางคนเห็นว่าการกำลังเป็นอาณานิคมแบบใหม่ของประเทศอุตสาหกรรม *คำเตือนข้อแรก* ได้แก่ ลำพังการหลุดจากการปกครองอังกฤษไม่ได้หมายถึงการเป็นเอกราช สวราชนั้นหมายถึงจิตสำนึกของชาวหมู่บ้านทั่วไปว่าตนเป็นผู้กำหนดชะตากรรมตนเอง เป็นผู้ออกกฎหมายด้วยตนเองโดยผ่านผู้แทน *คำเตือนข้อที่สอง* ก็คือ ความคิดที่ว่าอำนาจมาจากรัฐสภาเท่านั้น แต่ความจริงก็คืออำนาจอยู่ที่ประชาชน รัฐสภาไม่มีอำนาจหรือกระทั่งไม่อาจดำรงอยู่ได้โดยเป็นอิสระจากประชาชน

คานธี (พ.ศ.2468) มีความเห็นว่าแม้แต่มวลชนในประเทศยุโรปก็ยังหาได้มีสวราชไม่ แม้ว่าจะมีอำนาจทางการเมืองก็ตาม เพราะว่าประชาชนในเอเชียและแอฟริกาถูกขูดรีดไปเพื่อผลประโยชน์บางส่วนของพวกเขา แต่มวลชนเหล่านี้ก็ยังคงถูกชนชั้นผู้ปกครองขูดรีดในนามความศักดิ์สิทธิ์ของประชาธิปไตย กล่าวถึงที่สุดแล้วเป็นเชื้อโรคตัวเดียวกับที่เกิดขึ้นในอินเดีย ดังนั้นวิธีแก้ไขก็เหมือนกัน นั่นคือตัดเล็มสิ่งพรางตาออก การขูดรีดมวลชนชาวยุโรปดำรงอยู่ได้โดยอาศัยความรุนแรง

คานธีชี้ว่าหลักการปกครองตนเองหมายถึงการพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะให้เป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐบาลทั้งของต่างชาติและภายในชาติ เอกราชหรือสวราชจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมวลชนได้รับการศึกษาถึงพลังความสามารถของตนเองในการจัดระเบียบและควบคุมอำนาจเจ้าพนักงาน

ใน พ.ศ.2474 คานธีกล่าวว่าเอกราชหรือสวราชในความฝันของท่านก็คือสวราชของคนจน ซึ่งจะได้รับสิ่งจำเป็นในชีวิตเหมือนกับบรรดาเจ้าชายและคนมั่งมี คานธีให้ความสำคัญอย่างสูงแก่สิทธิในหมู่บ้าน ซึ่งสร้างบนความเข้มแข็งและทรัพยากรในหมู่บ้านเอง ภาพของคานธีที่เห็นคันทาภาพหนึ่งก็คือภาพที่ท่านนั่งปั่นด้ายอยู่ในกระท่อม ซึ่งเป็นกรณีที่ภายหลังเรียกกันว่า "เทคโนโลยีที่เหมาะสม" อี.เอฟ.ชูเมเกอร์ผู้เขียนหนังสือ *Small Is Beautiful* อันมีชื่อเสียง ได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากคานธี และเรียกท่านว่า "เป็นอาจารย์ทางเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในปัจจุบัน"

หลักการแห่งสันติภาพในสังคมไทย มีการเสนอที่น่าสนใจอยู่ 2 ช่วง ช่วงแรกเป็นสมัยโบราณในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ช่วงที่สองสมัยปัจจุบันในหลัก 6 ประการของคณะราษฎร

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (พ.ศ.1835) เป็นจารึกแสดงด้านดีของอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งมีข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์หลายประการ เช่นว่าข้อความดังกล่าวเป็นจริงหรือไม่เพียงใด กระทั่งว่าเป็นจารึกของพ่อขุนรามคำแหงจริงหรือจารึกขึ้นภายหลัง ในที่นี้ต้องการชี้เพียงว่า ความแพร่หลายและการอ้างถึงข้อความในศิลาจารึกหลายตอน อาจตีความได้ว่าเป็นการยอมรับภาพสังคมกรุงสุโขทัยเป็นสังคมในฝัน (Utopia) ของไทย ซึ่งในนั้นมีหลักการแห่งสันติภาพรวมอยู่ด้วย

หลักการแห่งสันติภาพในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง มีที่สำคัญอยู่ 5 ข้อด้วยกัน ได้แก่ 1) การมีท้องอิม หรือในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ซึ่งอาจขยายรวมไปถึงการมีบ้านเรือนอยู่อาศัยที่มั่นคงด้วย 2) รัฐบาลเปิดการค้าเสรีหรือไม่เก็บภาษีรุนแรงใครใครค้าช้างค้า 3) รัฐบาลให้ความยุติธรรมอย่างเสมอหน้า มีกระดิ่งที่ปากประตูสำหรับผู้มีความข้องใจหรือพิพาทกันได้ร้องเรียน 4) การสังคมสังเคราะห์หรือการโอบอ้อม ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าเป็นโครงการกำจัดความยากจน 5) การมีจริยธรรมทางสังคม มีการสวดธรรมเป็นประจำ รวมทั้งมีการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมของบ้านเมือง

หลักทั้ง 5 นี้อาจกล่าวรวมอยู่ในคำพูดที่ติดปากชาวไทยว่า “อยู่เย็นเป็นสุข” ซึ่งบางท่านตีความว่าตรงกับคำว่าสันติภาพ

หลักหกประการของคณะราษฎร (24 มิถุนายน 2475) อยู่ในคำประกาศของคณะราษฎรฉบับที่ 1 แถลงเหตุผลในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และหลักในการทำให้ประเทศเฟื่องฟูซึ่งมีอยู่ 6 ประการด้วยกัน หลักทางหกประการนี้มีลักษณะเข้ากับหลักการของสันติภาพ แม้ว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงก็ตาม กล่าวคือ 1) หลักแห่งเอกราช ทั้งทางการเมือง การศาล และในทางเศรษฐกิจ ซึ่งดูเหมือนว่าในปัจจุบันเอกราชทางเศรษฐกิจจะมีผู้เป็นห่วงว่าจะสูญเสียไปมากหลังเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ 2) หลักการลดการประทุษร้ายในสังคม 3) หลักแห่งความสุขสมบูรณ์ของราษฎรทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมทั้งความมั่นคงทางอาชีพ ซึ่งในปัจจุบันยอมรับกันทั่วไปว่าเป็นสิ่งสำคัญของสันติภาพ และก็คล้ายกับหลักอ้อมท้องในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง 4) หลักแห่งความเสมอภาค ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับทั่วโลก 5) หลักแห่งเสรีภาพ และ 6) หลักแห่งการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงของประชาชน

หลักหกประการของคณะราษฎรนี้เป็นที่น่าเสียดายว่าเนื่องด้วยการต่อสู้ทางการเมืองภายในประเทศที่ดุเดือด แลหลมคม ประกอบกับอิทธิพลจากมหาอำนาจในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองและช่วงสงครามเย็น ทำให้หลักทั้งหกนี้ถูกกลืนเลือนไป ไม่นำมาสืบทอดปฏิบัติให้เป็นจริง รวมทั้งไม่มีการตีความหรือขยายความให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตาม หลักการแห่งเสรีภาพหรือวัฒนธรรมแห่งสันติภาพที่กล่าวมาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นขององค์การสหประชาชาติ มหาตมะคานธี มาจนถึงศิลาจารึกพ่อขุนราม และหลักหกประการของคณะราษฎร ก็ล้วนแต่ยังไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นจริงด้วยกันทั้งนั้น สันติภาพยังคงเป็นความหวังที่ปลายสายรุ้ง

ประวัติศาสตร์แห่งสันติภาพ

สันติภาพที่ไม่ปรากฏเป็นจริงส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดความสนใจศึกษา เช่น ประวัติศาสตร์ที่นักเรียนเรียนกันมักเป็นประวัติศาสตร์แห่งสงคราม โทรทัศน์ที่ออกอากาศตลอด 24 ชั่วโมงก็มากด้วยความรุนแรงเผด็จการไม่ใช่สันติภาพ การศึกษาประวัติศาสตร์สันติภาพจะช่วยให้เราเห็นความเป็นมาของขบวนการแห่งสันติภาพได้ดีขึ้น และได้ทราบว่าในอดีตได้มีความเพียรพยายามอะไรบางอย่างเพื่อให้เกิดสันติภาพภายในบ้าน ชุมชน และในโลกนี้

การเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพและสิทธิมนุษยชนตลอดจนการต่อสู้ด้วยวิธีอหิงสาสามารถจัดกลุ่มและการเรียงลำดับได้ดังนี้

ความพยายามสร้างจริยธรรมทางสันติภาพขึ้น

ความพยายามนี้เป็นการเคลื่อนไหวที่นับได้ว่าเก่าแก่มาก อายุหลายพันปี อาจกล่าวได้ว่าพร้อมกับการตั้งเมืองหรืออาณาจักรขึ้นเมื่อราว 5,000 ปีมาแล้ว การเคลื่อนไหวดังกล่าวที่สำคัญเก็บรักษาไว้ในคำสอนทางศาสนา เช่นศาสนาคริสต์มีบัญญัติ 10 ประการ ศาสนาพุทธมีศีลห้า ข้อห้ามเหล่านี้มีตรงกันเช่นการห้ามฆ่าคน การห้ามลักขโมย ห้ามพุดปด และห้ามผิดลูกเมียผู้อื่น คำสอนทางศาสนาที่ลึกซึ้งไปกว่านั้น เช่นการสอนให้มีความรัก ความเมตตากรุณา การรับใช้พระเจ้า การพัฒนาจิตให้พ้นจากการหลงติดในเนื้อหนังหรือการเสพยาเสพติด ไปสู่การรับใช้พระเจ้าหรือนิพพาน ในปัจจุบันยังมีกลุ่มทางศาสนาที่ใช้การยึดมั่นตามคำสอนเดิมบ้าง การตีความหมายใหม่บ้างเพื่อสร้างสันติภาพ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเคลื่อนไหวสันติภาพอื่นที่ใช้คำสอนหรือความเชื่อทางศาสนาเพื่อบรรลุผล

ความพยายามออกกฎหมายประกันสิทธิประชาชน

ความพยายามในการออกกฎหมายเพื่อประกันสิทธิบางประการของประชาชน ขณะเดียวกันก็จำกัดอำนาจของพระราชอำนาจผู้ปกครอง ที่สำคัญได้แก่การออกมหากฎบัตรแห่งเสรีภาพ (Magna Carta) เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.1758 ที่อังกฤษในสมัยพระเจ้าจอห์น โดยแรงกดดันของกลุ่มขุนนางและพวกผู้ดี ตามกฎบัตรนี้เสรีชนจะมีอิสรภาพ ใครจะปฏิบัติต่อพวกเขาตามอำเภอใจไม่ได้ การเก็บภาษีจะต้องได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนทั่วราชอาณาจักร (เป็นแนวคิดนำทางให้แก่หลักที่ว่า ห้ามเก็บภาษีโดยไม่มีตัวแทน ซึ่งถือเป็นหลักประชาธิปไตยข้อหนึ่ง) นอกจากนี้ยังได้ระบุว่า การลงโทษประหารจะต้องมีการไต่สวนพิจารณาด้วยความอย่างเหมาะสม

สนธิสัญญาสันติภาพเวสฟาเลีย

สนธิสัญญาสันติภาพเวสฟาเลีย พ.ศ.2191 เป็นการเจรจาเพื่อสงบศึกสงคราม 30 ปีในเยอรมนี สนธิสัญญานี้ได้ระงับความขัดแย้งทางศาสนา ระหว่างนิกายโปรเตสแตนต์กับโรมันคาทอลิก เป็นการเปิดใจกว้างทางศาสนา ให้คนส่วนน้อยในรัฐหนึ่งสามารถประกอบกิจการทางศาสนาของตนได้ มีเสรีภาพในความเชื่อและการอพยพ นอกจากนี้ ยังให้รัฐต่างๆ ในเยอรมนีเป็นอิสระจากการปกครองของอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ การเจรจานี้เป็นบทเรียนสำคัญอย่างหนึ่งในการเจรจาเพื่อสงบศึก

การประกาศเอกราชของสหรัฐฯ

การประกาศเอกราชของสหรัฐฯ จากอังกฤษ (พ.ศ.2310) การต่อสู้นี้มี การใช้สันติวิธีเช่นการตีแผ่และการไม่ร่วมมือด้วย ก่อนหน้าคานธีอีก เช่นเมื่ออังกฤษประกาศกฎหมายแสตมป์ (Stamp Act) เมื่อ พ.ศ.2308 โดยบังคับให้เอกสารทางการค้า กฎหมายและสิ่งพิมพ์ เช่นหนังสือพิมพ์ต้องติดแสตมป์พิเศษ ซึ่งเท่ากับเป็นการเก็บภาษีทางตรง ชาวอาณานิคมไม่ยอมเพราะเห็นว่าผิดหลักการที่ห้ามเก็บภาษีโดยไม่มีตัวแทน จึงได้ต่อต้าน เริ่มต้นด้วยการร้องขอขงตรีศิวและสภาอังกฤษ ต่อมาได้คว่ำบาตรสินค้าอังกฤษ ไปจนถึงการไม่ร่วมมือต่างๆ เช่นบรรดาทนายความและโรงพิมพ์ไม่ยอมปิดแสตมป์ แต่ในที่สุดการไม่ร่วมมือนี้ระเบิดเป็นความรุนแรง

การประกาศเอกราชของสหรัฐฯ ได้ทำให้สิทธิของปัจเจกชนในอารยธรรมตะวันตกตั้งมั่น เป็นแบบอย่างของกบฏต่อต้านสเปนในอเมริกาใต้ และการปฏิวัติฝรั่งเศส

การต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน

การต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน หรือเพื่อความยุติธรรม ซึ่งเกิดมาแต่โบราณในทุกสังคม ที่น่าสนใจและเกี่ยวเนื่องจนถึงปัจจุบันได้แก่ การเริ่มต่อสู้คัดค้านการมีทาสของกลุ่มควอเกอร์ส (Quakers) ในสหรัฐฯ ระหว่าง พ.ศ.2297-2319 กลุ่มนี้มีชื่อทางการว่า “สมาคมมิตร” (The Society of Friends) ถือกำเนิดในประเทศอังกฤษราว พ.ศ.2191 โดยเห็นว่า พระเจ้าอยู่ในทุกคน ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีระบบโบสถ์หรือพิธีกรรมที่ยุ่งยากซับซ้อน กลุ่มควอเกอร์สในอเมริกาขณะนั้นมีศูนย์กลางอยู่ที่รัฐเพนซิลเวเนียเป็นศูนย์กลางการทดลองอันศักดิ์สิทธิ์เพื่อความใจกว้างทางศาสนา การปฏิบัติของกลุ่มควอเกอร์สนี้มีอิทธิพลทางความคิดต่อคานธีไม่น้อย

เมื่อ พ.ศ.2335 (ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 1) แมรี วอลสโตนคราฟท์ นักเขียนสตรีชาวอังกฤษได้เขียนหนังสือชื่อ “ข้อพิสูจน์แห่งสิทธิสตรี” (The Vindication of the Right of Woman) เรียกร้องให้สตรีมีสิทธิในการศึกษาเท่าเทียมชาย เพราะการศึกษาที่ผิดทำให้สตรีต้องโง่เขลาและขึ้นต่อชายเหมือนเป็นทาส ในสหรัฐฯ เมื่อ พ.ศ.2391 มีการประกาศอนุสัญญาสิทธิ

สตรีขึ้นเป็นครั้งแรก การต่อสู้ทำให้สตรีได้สิทธิในการเลือกตั้งและสิทธิอื่น สำหรับสิทธิสตรีไทยในการเลือกตั้งนั้นได้มาพร้อมกับชายในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

พ.ศ.2410 คนงานจีนผู้สร้างทางรถไฟในสหรัฐฯจำนวน 2 พันคนนัดหยุดงานหนึ่งสัปดาห์เพื่อต่อสู้การปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรมและการถือผิว และใน พ.ศ.2423 มีการรวมตัวของคนงานสหรัฐฯให้เป็นหนึ่งเดียวครั้งแรกเรียกว่า “อัศวินแรงงาน” (Knights of Labor) ซึ่งกระตุ้นให้มีวันแรงงาน (Labor Day) ขึ้นใน พ.ศ.2425 สำหรับวันกรรมกรสากลมีการเฉลิมฉลองครั้งแรกใน พ.ศ.2432 กลุ่ม “อัศวินแรงงาน” นี้ต่อมาลดอิทธิพลลง สหพันธ์แรงงานสหรัฐฯ (The American Federation of Labor-AFL) ซึ่งก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2429 ขึ้นมีบทบาทแทนจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้มีสหภาพแรงงานที่เรียกว่าสภาองค์กรอุตสาหกรรม (Congress of Industrial Organization - CIO) ทั้งสองสหภาพนี้รวมกันเมื่อ พ.ศ.2498 เรียกว่าสหพันธ์แรงงานสหรัฐฯและองค์การสภาอุตสาหกรรม (AFL-CIO) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการชุมนุมต่อต้านการประชุมองค์การการค้าโลกที่เมืองซีแอตเติลเมื่อปลายปี 2542

พ.ศ.2506 มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ได้จัดเดินขบวนเพื่อสิทธิของคนผิวดำที่กรุงวอชิงตัน มีผู้เข้าร่วมกว่า 250,000 คน

อนุสัญญาเจนีวา

อนุสัญญาเจนีวา (Geneva Convention 1864) พ.ศ.2407 เป็นความตกลงระหว่างประเทศเพื่อรักษาพยาบาลผู้ได้รับบาดเจ็บในสงคราม ผู้ตกเป็นเชลยศึก รวมทั้งพลเรือนในยามสงคราม เป็นการถือกำเนิดของสภากาชาดสากลซึ่งในตอนนั้น 16 ประเทศยอมรับความเป็นกลางของพลเรือนและบุคลากรทางการแพทย์ในการรักษาผู้บาดเจ็บในยามสงคราม การเกิดขึ้นของกาชาดสากลนี้เป็นเพียงทำให้สงครามไม่โหดร้ายจนเกินไป ไม่ใช่ระงับสงคราม แต่ก็ถือว่าเป็นก้าวสำคัญก้าวหนึ่ง

ใน พ.ศ.2492 หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นที่ประจักษ์ว่าสงครามได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นสงครามเบ็ดเสร็จ (Total War) ไม่มีความแตกต่างระหว่างแนวหน้าและแนวหลัง ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บมิใช่มีเพียงทหารที่อยู่แนวหน้า หากเป็นพลเรือนทั้งสตรี เด็กและคนชราในแนวหลังก็ได้รับบาดเจ็บล้มตายไปด้วย ซ้ำยังถูกกระทำด้วยความเหี้ยมโหดเมื่อดินแดนนั้นถูกยึดครอง ดังนั้นจึงต้องขยายความคุ้มครองให้กว้างขวางออกไป ในปีนี้ได้มีการประชุมอนุสัญญาเจนีวา 4 ครั้งแยกจากกัน การประชุมครั้งที่หนึ่งและที่สองเกี่ยวกับการดูแลรักษาผู้เจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บทั้งบนแผ่นดินและผิวน้ำ ครั้งที่สามเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึก และครั้งที่สี่เกี่ยวกับการคุ้มครองพลเรือนและผู้ที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวกับการรบ

คณะกรรมการกาชาดสากลจะเป็นผู้ติดตามและบังคับใช้กฎแห่งสงครามนี้ ใน พ.ศ.2520 ได้มีการขยายพิธีสารที่ 1 และ 2 เพื่อเพิ่มเติมรายละเอียดขึ้น ใน พ.ศ.2536 องค์การสหประชาชาติโดยอาศัยบทบัญญัติในอนุสัญญาเจนีวานี้ได้ตั้งศาลพิเศษเพื่อพิจารณาคดีอาชญากรรมสงครามในประเทศยูโกสลาเวียเดิม

ตัวอย่างอนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการป้องกันบุคคลฝ่ายพลเรือนในยามสงคราม เช่น มาตรา 16 ผู้ได้รับบาดเจ็บ ผู้ป่วยไข้ ทูพพลภาพ และสตรีมีครรภ์จะต้องได้รับการป้องกันและความเอาใจใส่เป็นพิเศษ

การประชุมกรุงเฮก

การประชุมกรุงเฮก (Hague Conference) เป็นการประชุมระหว่างประเทศเพื่อสร้างสันติภาพครั้งสำคัญในยุโรป ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อ พ.ศ.2442 (ค.ศ.1899) กว่า 100 ปีมาแล้ว พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 แห่งรัสเซียเป็นผู้นำให้เกิดการประชุมขึ้น เจตนารมณ์ของการประชุมได้แก่การมุ่งลดกำลังอาวุธและสร้างสันติภาพถาวรขึ้น มุราฟยอฟรัฐมนตรีต่างประเทศรัสเซียตั้งความหวังว่า “การประชุมครั้งนี้จะเป็นฤกษ์ดีสำหรับศตวรรษต่อไป เป็นการรวมความพยายามของรัฐทั้ง

ปวง ให้เป็นอำนาจหนึ่งเดียวในอันที่จะพ้นฝ่าอย่างสุจริตเพื่อให้ความคิดสันติภาพสากลมีชัยเหนือการต่อสู้วุ่นวายและความบาดหมาง ขณะเดียวกันก็มุ่งหวังกระชับความสามัคคีในหมู่รัฐโดยยอมรื้อระหว่างกันเป็นหลักการแห่งกฎหมายและความยุติธรรม อันเป็นพื้นฐานของความมั่นคงของรัฐและความมั่งคั่งของประชาชน”

การประชุมกรุงเฮกซึ่งกระทำครั้งแรกใน พ.ศ.2442 และครั้งที่สอง พ.ศ.2451 ไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างสันติภาพสากลหรือการกำจัดสงคราม การประชุมกรุงเฮกครั้งที่ 3 ซึ่งกำหนดกระทำใน พ.ศ.2458 ไม่อาจกระทำได้นี้เนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่การประชุมนี้ก็ประสบความสำเร็จในการลดความโหดเหี้ยมของสงครามโดยกำหนดกฎของสงครามและพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศขึ้น เป็นพื้นฐานในการประชุมจัดตั้งสันนิบาตชาติ ผลสำเร็จที่สำคัญของการประชุมกรุงเฮกคงได้แก่การตั้งศาลอนุญาโตตุลาการถาวรขึ้น ภายหลังกลายเป็นศาลยุติธรรมสากลหรือศาลโลก

ตัวอย่างกฎและชนบแห่งสงครามบนพื้นดินจากการประชุมกรุงเฮก (ค.ศ.1899) เช่น มาตรา 23 การกระทำต่อไปนี้ถือเป็นการห้ามกระทำเด็ดขาด ก) การใช้สารพิษหรืออาวุธสารพิษ ข) การอำพรางฆ่าและทำร้ายบุคคลซึ่งอยู่ในชาติหรือกองทัพที่เป็นศัตรู ค) การสังหารหรือทำร้ายข้าศึกผู้ยอมจำนนวางอาวุธ ง) การไม่ยอมให้ที่พัก จ) การใช้อาวุธ ชีปนาวุธ หรือวัสดุอื่นใดอันคาดได้ว่าจะเกิดความบาดเจ็บเสียหายโดยไม่จำเป็น...

มาตรา 25 การโจมตีหรือการทิ้งระเบิดโดยวิธีใดก็ตามต่อเมือง หมู่บ้าน ที่อยู่อาศัย หรือสิ่งก่อสร้างที่มีได้มีการป้องกันทางทหารจะกระทำไม่ได้

ตัวอย่างกฎและชนบแห่งสงคราม การประชุมกรุงเฮก (ค.ศ.1907) เช่น มาตรา 22 การโจมตีทางอากาศเพื่อก่อความตื่นตระหนกต่อกลุ่มพลเรือน ทำลายหรือก่อความเสียหายต่อทรัพย์สินเอกทรัพย์ซึ่งไม่มีลักษณะเป็นทางทหาร หรือเพื่อก่อความบาดเจ็บต่อบุคคลไม่ใช่ทหารจะกระทำไม่ได้

เมื่อเทียบตัวอย่างกฎและชนบแห่งสงครามข้างต้นกับการปฏิบัติจริงในสงครามที่เกิดขึ้นภายหลัง ก็พบว่าแม้การลดความโหดเหี้ยมของสงครามก็ดูจะไม่บังเกิดผลมากนัก เพื่อให้ดูเป็นจริงเป็นจังขึ้น หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ฝ่ายสัมพันธมิตรได้จัดให้มีการไต่สวนอาชญากรรมสงครามสำคัญที่เยอรมนีระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2488 ถึงเดือนตุลาคม 2489 และต่อมาที่ญี่ปุ่นระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ.2489 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2491 มีผลให้ผู้นำนาซีเยอรมันและผู้นำรัฐบาลและทหารของญี่ปุ่นจำนวนหนึ่งบ้างถูกตัดสินประหารชีวิต บ้างต้องจำคุกตลอดชีวิต และอีกส่วนหนึ่งได้รับโทษลดหลั่นกันไป

ในระหว่างเตรียมการพิจารณาคดีที่นูเรมเบิร์ก ประเทศเยอรมนี ได้มีการประกาศกฎบัตรศาลทหารพิเศษระหว่างประเทศ โดยมีตัวแทนจากสหรัฐฯ สหภาพโซเวียต อังกฤษ และฝรั่งเศสร่วมลงนาม ในเดือนสิงหาคม 2488 จำแนกอาชญากรรมสงครามออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) อาชญากรรมต่อสันติภาพ (Crimes against Peace) หมายถึงการวางแผน ตระเตรียม ริเริ่ม หรือลงมือทำสงครามรุกราน หรือสงครามที่ละเมิดสนธิสัญญา ข้อตกลง หรือคำรับประกันระหว่างประเทศ หรือมีส่วนร่วมในแผนทั่วไปหรือการสมรู้ร่วมคิดเพื่อให้บรรลุผลดังกล่าวข้างต้น 2) อาชญากรรมสงคราม (War Crime) ได้แก่ การละเมิดกฎและชนบแห่งสงคราม 3) อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ (Crimes against Humanity) ได้แก่ การสังหาร ทำลายล้าง เอาตัวเป็นทาส การขับไล่อพยพประเทศ หรือการกระทำอันผิดวิสัยมนุษยต่อกลุ่มพลเรือนใดทั้งก่อนหรือในระหว่างสงคราม การประหารชีวิตโดยเหตุแห่งการเมือง เชื้อชาติและศาสนา

ใน พ.ศ.2494 องค์การสหประชาชาติได้ออกอนุสัญญาป้องกันและลงโทษอาชญากรรมฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ระบุว่า การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) หมายถึงการกระทำโดยเจตนาเพื่อทำลายโดยทั้งหมดหรือบางส่วนของ ประชาชาติ เผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ หรือกลุ่มผู้นับถือศาสนาหนึ่ง อย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้ ก) การสังหารสมาชิกของกลุ่ม ข) การก่ออันตรายสาหัส

ต่อร่างกายหรือจิตใจของสมาชิกของกลุ่ม ค) การทารุณต่อกลุ่มโดยคาดคิดที่จะทำความพินาศทางกายภาพต่อกลุ่มโดยทั้งหมดหรือบางส่วน ง) การกำหนดมาตรการโดยเจตนาเพื่อป้องกันไม่ให้มีการกำเนิดทารกในกลุ่ม ง) บีบบังคับโยกย้ายเด็กจากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง

แม้มีความพยายามที่จะลดทอนความโหดเหี้ยมของสงคราม แต่ก็ปรากฏการกระทำที่เป็นอาชญากรรมต่อสันติภาพ อาชญากรรมสงคราม อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ และอาชญากรรมในการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เกิดขึ้น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกจับมาพิจารณาคความนั้นมักเป็นผู้พ่ายแพ้สงคราม ส่วนประเทศมหาอำนาจมีสหรัฐอเมริกาเป็นต้น แม้มีการกล่าวหาจากองค์กรต่าง ๆ แต่เรื่องก็เงียบหายไป

ตัวอย่างเช่น ใน พ.ศ.2510 ศาลพิเศษศาลฎีกาเรื่องอาชญากรรมสงครามที่ก่อตั้งโดยเบอร์ทรันด์ รัสเซล (Bertrand Russel 1872-1970) นักปรัชญาที่มีอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งในศตวรรษที่ 20 และฌอง ปอล ซาทร์ (Jean Paul Sartre 1905-1980) กล่าวโทษสหรัฐฯว่ากระทำผิดในข้อหาอาชญากรรมต่อสันติภาพโดยก่อสงครามรุกรานประเทศอื่น นอกจากนี้ยังก่ออาชญากรรมด้วยการละเมิดสิทธิพื้นฐานของชาวเวียดนาม การโจมตีทั้งทางน้ำ ทางอากาศและภาคพื้นดิน ต่อเป้าหมายที่เป็นพลเรือนนั้นได้กระทำอย่างกว้างขวาง เป็นระบบ และจงใจ

ใน พ.ศ.2534 ศาลพิเศษศาลฎีกาเรื่องอาชญากรรมสงครามได้กล่าวโทษรัฐบาลสหรัฐฯมีประธานาธิบดีจอร์จ บุชเป็นต้น ในการก่ออาชญากรรมสงครามต่ออิรัก ในข้อหาก่ออาชญากรรมต่อสันติภาพ อาชญากรรมสงคราม อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ รวมทั้งกระทำผิดต่อรัฐธรรมนูญสหรัฐฯ สมาชิกแห่งศาลนี้ได้เรียกร้องให้ยกเลิกการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ การแทรกแซงและการลงโทษต่ออิรักเพราะว่าเป็นการก่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ทั้งยังเรียกร้องให้ทั่วโลกป้องกันการรุกรานใหม่ของสหรัฐฯที่คุกคามต่ออิรัก ลิเบีย คิวบา เกาหลีเหนือ ปากีสถาน และประเทศอื่น รวมทั้งชาวปาเลสไตน์

ท้ายสุดเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.2543 องค์กรนิรโทษกรรมสากลได้กล่าวโทษองค์การนาโตว่าก่ออาชญากรรมสงครามโดยจงใจทิ้งระเบิดเป้าหมายทางพลเรือนทำให้มีผู้เสียชีวิต 16 คน เพื่อยุติการออกอากาศรายการโทรทัศน์ของชาวเซิร์บ ซึ่งเป็นภาระผิดกฎหมายระหว่างประเทศที่ห้ามโจมตีโดยตรงต่อพลเรือนหรือเป้าหมายพลเรือน และต้องระมัดระวังล่วงหน้าไม่ให้พลเรือนถูกสังหาร

การกล่าวโทษทั้งสามดูไม่บังเกิดผลอะไร ในรายสุดท้ายแทบไม่เป็นข่าว ขณะที่รายแรกพอเป็นข่าวไปทั่วโลกอยู่บ้าง จากตัวอย่างกรณีดังกล่าว น่าจะสรุปได้ว่า การป้องกันความเหี้ยมโหดของสงครามดูจะไม่บังเกิดผลสำเร็จดีเท่ากับการป้องกันไม่ให้เกิดสงครามเอง

สันนิบาตชาติ

สันนิบาตชาติ (พ.ศ.2463) ตั้งขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง โดยกลุ่มประเทศผู้ชนะสงคราม มีจุดประสงค์ที่จะกำจัดสงครามและสร้างสันติภาพระหว่างประเทศ แต่ก็ล้มเหลวด้วยเหตุผลหลายประการ จนต้องยุติไปใน พ.ศ.2482 เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ความล้มเหลวของสันนิบาตชาติชี้ชัดอีกครั้งหนึ่งว่าการกำจัดสงครามและสร้างสันติภาพระหว่างประเทศนั้นยากเพียงใด

การพัฒนาหลักอหิงสาและสัตยาเคราะห์ของคานธี

การพัฒนาหลักอหิงสาและสัตยาเคราะห์ของคานธี (พ.ศ.2451-2490) ในช่วงการต่อสู้อันยาวนานเพื่อสิทธิอันชอบธรรมของคนพื้นเมือง คนยากจน และเอกราชของชาติ คานธีได้พัฒนาหลักการความไม่รุนแรงเป็นเครื่องมือในการต่อสู้อย่างหลากหลายซับซ้อนอย่างที่ไม่มีความรู้มาก่อน ทำให้หลักดังกล่าวมีความอุดมสมบูรณ์จนเรียกได้ว่าเป็น

ศาสตร์แห่งความไม่รุนแรงหรือศาสตร์แห่งสันติภาพเคราะห์ นับเป็นผู้ประกาศและเผยแพร่การใช้ความไม่รุนแรงในการต่อสู้และดำเนินชีวิตที่เด่นที่สุดในศตวรรษที่ 20 ผลงานของคานธีทั้งในด้านความคิดทฤษฎีและในการปฏิบัติถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ต้องศึกษาสำหรับผู้ที่กำลังสร้างสันติภาพสากลขึ้น และพัฒนาต่อไป

ความสำเร็จของคานธี กระแสสังคมนิยม การต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชแท้จริงของประเทศอาณานิคมเหล่านี้ได้สร้างขบวนการสันติภาพขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง มีการรวมกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด การเสนอหลักปรัชญาศีลในการสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในประเทศไทยมีการจัดตั้งคณะกรรมการสันติภาพแห่งประเทศไทย และมีการเคลื่อนไหวเพื่อช่วยเหลือผู้ยากจน บุคคลมีชื่อเสียงที่เข้าร่วม เช่นนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ แต่รัฐบาลได้กวาดล้างจับกุมในเดือนพฤศจิกายน 2495 เรียกกันว่า “กบฏสันติภาพ” ซึ่งเป็นชื่อที่ขัดแย้งกันในตัว

การจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ

การจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ (วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2488) อันเป็นองค์การโลกที่สำคัญที่สุดซึ่งยังปฏิบัติงานจนถึงปัจจุบัน มีจุดประสงค์หลักเพื่อสร้างสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ งานสร้างสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศที่สำคัญอาจแบ่งได้เป็น 6 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่

กลุ่มที่หนึ่งเกี่ยวกับการลดกำลังอาวุธโดยเฉพาะอาวุธปรมาณูและอาวุธนิวเคลียร์ โดยมติข้อแรกของสมัชชาใหญ่ในเดือนมกราคม พ.ศ.2489 ได้แก่การใช้พลังงานปรมาณูอย่างสันติ การกำจัดอาวุธปรมาณู และอาวุธอื่นที่มีอำนาจทำลายล้างสูง การประกาศสนธิสัญญาว่าด้วยการห้ามเผยแพร่อาวุธนิวเคลียร์ (พ.ศ.2511)

กลุ่มที่สอง ได้แก่ การรักษาสันติภาพ ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ส่งผู้สังเกตการณ์ไปยังดินแดนปาเลสไตน์ (พ.ศ.2491) เป็นครั้งแรกในนามองค์การดูแลการสงบศึกสหประชาชาติ (UN Truce Supervision Organization – UNTSO) สำหรับกองกำลังสันติภาพจัดตั้งเป็นครั้งแรกในกรณีปิดคลองสุเอซในพ.ศ.2499 เรียกว่ากองกำลังฉุกเฉินสหประชาชาติ (UN Emergency Force (UNEF) หลังจากนั้นก็ส่งกองกำลังนี้ไปอีกหลายประเทศ กองกำลังรักษาสันติภาพองค์การสหประชาชาติ (UN Peace-Keeping Forces) ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพเมื่อ พ.ศ.2531 อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติภารกิจของกองกำลังนี้มีทั้งได้ผลแต่จำนวนไม่น้อยล้มเหลว จึงมีความคิดว่าจะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร นอกจากนี้สหประชาชาติยังได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเจรจาสันติภาพในที่ต่างๆ เช่นตะวันออกกลาง อินโดจีน เกาหลี

นอกจากนี้ สหประชาชาติยังได้ตั้งองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม (UN Educational, Scientific and Cultural Organization- UNESCO) ขึ้นใน พ.ศ.2488 เพื่อส่งเสริมสันติภาพโดยเพิ่มความเข้าใจระหว่างชาติผ่านการศึกษาและการวิจัย ยูเนสโกได้เสนอให้ปี ค.ศ.2000 เป็นปีแห่งสันติภาพ ก่อนหน้านั้นเลขาธิการใหญ่นายบรูโทรส-บรูโทรส คาลีได้ประกาศ “ระเบียบวาระแห่งสันติภาพ” ใน พ.ศ.2535 ว่าด้วยการหยุด การสร้างสันติภาพ การรักษาสันติภาพ และเสริมความแข็งแกร่งแก่สันติภาพ

กลุ่มที่สามได้แก่ด้านสิทธิมนุษยชนและการคัดค้านการแบ่งแยกทางผิวสี เชื้อชาติ และศาสนา มีการประกาศรับเอาองค์การแรงงานโลกเป็นองค์การชำนาญพิเศษขององค์การแรกของสหประชาชาติเมื่อ พ.ศ.2489 องค์การแรงงานโลกได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพใน พ.ศ.2512 การประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (พ.ศ.2491) อนุสัญญาสากลว่าด้วยการกำจัดเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ (พ.ศ.2512) อนุสัญญาว่าด้วยการกำจัดเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ (พ.ศ.2522) ปฏิญญาว่าด้วยการกำจัดความไม่อดกลั้นและการเลือกปฏิบัติทางศาสนาและความเชื่อทุกรูปแบบ (พ.ศ.2524) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (พ.ศ. 2534) การประกาศปีสากลสำหรับประชาชนพื้นเมืองโลก (พ.ศ.2537)

กลุ่มที่สี่ได้แก่การช่วยเหลือผู้พลัดถิ่น ซึ่งเดิมเป็นภาระด่วนสำหรับยุโรป ต่อมามีการปฏิบัติในเอเชียและที่อื่น องค์การข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ (UN High Commissioner for Refugees – UNHCR ตั้งเมื่อพ.ศ. 2494) ได้รับรางวัลโนเบลสันติภาพ 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2497 ครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ.2531

กลุ่มที่ห้าได้แก่ด้านการบรรเทาทุกข์ มีการจัดตั้งกองทุนฉุกเฉินสำหรับเด็กสากลสหประชาชาติ (UN International Children's Emergency Fund) ขึ้นเมื่อ พ.ศ.2489 เพื่อช่วยเหลือเด็กในประเทศที่ประสบภัยสงครามโลกครั้งที่สอง ต่อมาใน พ.ศ.2493 ได้ขยายการช่วยเหลือไปยังประเทศกำลังพัฒนา และเปลี่ยนชื่อเป็นกองทุนเด็กสหประชาชาติ (UN Children's Fund) แต่ยังคงใช้ชื่อย่อเดิมว่า UNICEF) องค์การยูนิเซฟได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพใน พ.ศ.2508 องค์การสหประชาชาติ ยังได้เข้าไปบรรเทาทุกข์ในหลายประเทศยามเกิดภัยพิบัติ

กลุ่มที่หกได้แก่ด้านการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมซึ่งให้ความสำคัญมากขึ้นในระยะหลัง ตั้งโครงการสิ่งแวดล้อมสหประชาชาติ (UN Environment Programme – UNEP) ใน พ.ศ.2515 ซึ่งมีผลงานผลักดันให้เกิดพิธีสารมอนทรีออล เพื่อป้องกันโอโซนในชั้นบรรยากาศ การจัดประชุมสุดยอดโลกเพื่อการพัฒนาสังคมที่กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก (พ.ศ.2538) เพื่อสร้างข้อผูกมัดในการต่อสู้ความยากจน การว่างงาน และการถูกกีดกันทางสังคม

การเคลื่อนไหวขององค์กรพัฒนาเอกชนหรือเอ็นจีโอ

การเคลื่อนไหวของกลุ่มเอ็นจีโอ รวมทั้งองค์กรประชาชนและองค์กรชุมชนเพื่อสันติภาพทั้งในระดับชุมชน ระดับชาติ และระหว่างประเทศซึ่งเป็นไปอย่างคึกคัก ต่อเนื่องและเติบโตใหญ่ขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงหลังสงครามโลก ก่อนหน้านั้น มีกลุ่มบุคคลที่เคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อสันติภาพมาช้านาน แต่มักขาดตอน ดังนั้นจึงไม่เติบโต เช่นในพ.ศ.2080 มีการจัดตั้งกลุ่มศาสนาเพื่อสันติภาพพ.ศ.2414 กลุ่มสตรี 1000 คนในกรุงปารีสยื่นขวางปืนใหญ่และกั้นกลางระหว่างกองทหารปรัสเซียกับทหารกรุงปารีส

การเคลื่อนไหวของประชาสังคมหรือเอ็นจีโอและองค์กรประชาชนเพื่อสันติภาพในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้มีข้อนำสังเกตอยู่ 2 ประการได้แก่ *ข้อแรก* การเคลื่อนไหวดังกล่าวในหลายด้าน เช่นการต่อต้านสงคราม การเรียกร้องสิทธิมนุษยชน มีลักษณะคู่ขนานไปกับการเคลื่อนไหวขององค์การสหประชาชาติ ดังนั้นจึงมีส่วนเสริมแรงกันและกัน ในระยะแรกนั้นดูเหมือนว่าองค์การสหประชาชาติจะมีบทบาทนำ แต่เมื่อสงครามเย็นรุนแรงขึ้น องค์การสหประชาชาติก็เคลื่อนไหวได้ลำบาก เนื่องจากมีความขัดแย้งภายในคณะมนตรีความมั่นคง ต้องอาศัยบทบาทของประชาสังคมหรือเอ็นจีโอและองค์กรประชาชนมากขึ้น นอกจากนี้องค์การสหประชาชาติก็ยังประสบปัญหาทางการเงิน การเคลื่อนไหวหลายด้านขององค์การสหประชาชาติในระยะหลังเกิดจากการบุกเบิกริเริ่มของกลุ่มเอ็นจีโอ เช่นกรณีสิ่งแวดล้อม กล่าวได้ว่ากองหน้าในการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศในปัจจุบันได้แก่ประชาสังคมหรือเอ็นจีโอ มีประเด็นการต่อสู้ซึ่งองค์การสหประชาชาติยังไม่ได้รับไว้ เช่น การยอมรับสิทธิของเกย์และเลสเบียน การถือว่าการข่มขืนเป็นอาชญากรรมสงคราม และการจับตาอาชญากรรมบรรษัทข้ามชาติ

ข้อที่สอง การเคลื่อนไหวของเอ็นจีโอหรือประชาสังคมมีทั้งด้านความคิดเห็นและให้การศึกษา และด้านปฏิบัติการ เช่นการชุมนุมเดินขบวนซึ่งหลายครั้งเกิดปะทะกับทางการเจ้าหน้าที่ รวมทั้งการเข้าชื่อ การเขียนจดหมายเพื่อโน้มน้าวเจ้าหน้าที่ระดับสูงเช่นนายกรัฐมนตรีหรือผู้แทนราษฎร การเคลื่อนไหวของเอ็นจีโอหรือประชาสังคมมีลักษณะลงลึกถึงประชาชนรากหญ้ามากกว่า รวมทั้งสามารถกระทำได้รวดเร็วตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

สำหรับการเคลื่อนไหวด้านสันติภาพรวมทั้งสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยนั้น กล่าวได้ว่าได้รับอิทธิพลจากตะวันตกค่อนข้างสูง ทั้งนี้เนื่องจากการแบ่งระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองค่อนข้างชัดเจน ในอดีตผู้ถูกปกครองหรือราษฎรไม่อาจมีปากเสียง ใครพูดมากอาจถูกลงโทษโดยเอามะพร้าวห้าวมาขยี้ปาก

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญครั้งแรกได้แก่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 โดยคณะราษฎร ซึ่งผู้นำสำคัญได้รับการศึกษาจากยุโรปตะวันตก เป็นการเปิดรับความคิดประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนแบบตะวันตก นั่นคือเสรีชนที่ไม่ต้องสังกัดมูลนาย หลังจากนั้น ก็มีการถกเถียงกันมาตลอดว่าประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนแบบตะวันตกนั้นเหมาะสมกับประเทศไทยหรือไม่ มีการนำเสนอประชาธิปไตยแบบไทยๆ เช่นที่กล่าวกันในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมีลักษณะเป็นเผด็จการหรือกึ่งเผด็จการ แม้จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ก็ยังมีเสียงจากกลุ่มอนุรักษ์ว่าประเทศไทยจะปฏิรูปการเมืองเปิดประชาธิปไตยเร็วเกินไป ในอีกด้านหนึ่งก็มีการเสนอว่าประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องสากลของมนุษย์หรือสังคมมนุษย์ ไม่ใช่ของตะวันตก การต่อสู้ด้านสิทธิประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนดำเนินไปในกรอบความคิดทั้งสองนี้ สงครามเย็นและการต่อสู้ทางอุดมการณ์ระหว่างทุนนิยมกับสังคมนิยม ทำให้การต่อสู้ดังกล่าวมีความซับซ้อนขึ้นและปะทุเป็นการนองเลือดรวมทั้งการสังหารหมู่หลายครั้ง

กล่าวโดยทั่วไปในการเมืองนั้น วัฒนธรรมแห่งสันติภาพไม่ได้ตั้งมั่นมากนัก ในช่วงเกือบ 70 ปีของประชาธิปไตยไทยมีการรัฐประหารหรือการใช้ความรุนแรงเพื่อบรรลุผลทางการเมืองทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จกว่า 15 ครั้ง มีการจลาจลนองเลือดกลางเมือง 2 ครั้ง การสังหารหมู่หนึ่งครั้ง การเมืองไทยห่างจากการรัฐประหารครั้งสุดท้ายไม่ถึง 10 ปี และห่างจากการจลาจลนองเลือดเพียง 8 ปีตามเมืองเล็กหรือในชนบทก็มักมีเจ้าพ่อซึ่งใช้ความรุนแรงเพื่อรักษาอำนาจและอิทธิพลของตนไว้

ดังนั้นจึงน่าจะสรุปได้ว่าหากระบอบประชาธิปไตยหรือการปกครองโดยกฎหมายและการเคารพสิทธิมนุษยชนยังไม่ตั้งมั่นแล้วก็ยากที่จะสร้างสันติภาพขึ้นได้ ในช่วงก่อนและหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มีขบวนการนักศึกษา-ประชาชนเกิดขึ้น ขบวนการนั้นกล่าวโดยทั่วไปดำเนินการต่อสู้อย่างสันติ ไม่ใช่การก่อการร้าย สิ่งที่ขบวนการนักศึกษา-ประชาชนต่อสู้เพื่อให้บรรลุมีอยู่ 3 ประการได้แก่ 1) เอกราชหรือประเทศชาติ เช่นการรณรงค์ไม่ซื้อสินค้าญี่ปุ่น การขับไล่ฐานทัพสหรัฐอเมริกาจากประเทศ 2) ประชาธิปไตยซึ่งรวมทั้งสิทธิมนุษยชน เช่นสิทธิในการแสดงออก การชุมนุมนัดหยุดงาน และ 3) ความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งก็คล้ายคลึงกับหลัก 6 ประการของคณะราษฎร

เมื่อสงครามเย็นยุติลงในราว พ.ศ.2532 และการเมืองภายในเริ่มปลอดจากความรุนแรง แนวคิดเรื่องสันติภาพจึงได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาจากเคลื่อนไหวของขบวนการประชาสังคม

องค์กรพัฒนาเอกชนที่เคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพ

เครือข่ายความไม่รุนแรงโลก (Global Non-violence Network) ได้รวบรวมรายชื่อองค์กรและบุคคลที่ส่งเสริมหรือเผยแพร่แนวคิดทางความไม่รุนแรงว่า มีอยู่ในกว่า 60 ประเทศ สหรัฐฯมีองค์กรเพื่อความไม่รุนแรงมากกว่าเพื่อน ในประเทศไทยระบุว่า มีกลุ่มประสานงานเพื่อศาสนาและสังคม สถาบันสันติประชาธรรม เมล็ดพืชแห่งสันติภาพ บุคคลที่เคลื่อนไหวได้แก่สุลต่าน คิวะรักษ์ และชัยวัฒน์ สถาอานันต์ เป็นต้น

กลุ่ม *ไอเดียลิสต์* ระบุชื่อองค์กรที่ทำงานด้านสันติภาพในประเทศไทยได้แก่ มูลนิธิสุขภาพและต่อต้านการสูบบุหรี่ ศูนย์ป้องกันอุบัติเหตุเฮีย มูลนิธิบ้านเพื่อชีวิต (ให้ที่พำนักทางจิตใจแก่ผู้ติดเชื่อเฮดส์) พันธมิตรต่อต้านการค้าสตรีกรุงเทพฯ

สถาบันพัฒนารากหญ้า (ขยายจากมูลนิธิดวงประทีป) สมาคมสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย กลุ่มเกษตรทางเลือกภาคใต้ สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์ประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย มูลนิธิชัยพัฒนา กลุ่มศิลปินกระจกเงา มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งประเทศไทย

แหล่งเชื่อมเพื่อสันติภาพ (Resource for Peace Link Page) ได้แบ่งองค์การที่ทำงานเกี่ยวกับสันติภาพเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่ 1) *กลุ่มเคลื่อนไหว* เช่นสภาอเมริกา-อิสราเอล เพื่อสันติภาพอิสราเอล-ปาเลสไตน์ เครือข่ายปฏิบัติการติมอร์ตะวันออก กรีนพีซสากล การเคลื่อนไหวสากลเพื่อโลกที่เป็นธรรม ความไม่รุนแรงระหว่างประเทศ สมาคมควบคุมอาวุธ ผู้ประกอบวิชาชีพคอมพิวเตอร์เพื่อความรับผิดชอบทางสังคม พุทธธรรมแบบผูกพัน (Engaged Buddhist Dharma Page) สันนิบาตสตรีสากลเพื่อสันติภาพและเสรีภาพ ปฏิบัติการเพื่อสันติภาพโคโซโว (Action for Kosovo Peace) นักพิสิคส์เพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม 2) *โครงการสันติศึกษา* เช่นสมาคมวิจัยว่าด้วยความขัดแย้งมหาวิทยาลัยโคโลราโด สหรัฐฯ มหาวิทยาลัยสันติภาพ ยุโรป องค์การพักวอช (Pugwash ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ พ.ศ.1995) สถาบันสหรัฐฯเพื่อสันติภาพ สถาบันคานธีเพื่อการศึกษาความไม่รุนแรง สถาบันสันติภาพไอริช 3) *องค์การที่ให้ข่าวสารด้านสันติภาพ* ได้แก่ สถาบันศตวรรษที่ 21 สมัชชานโยบายโลก 4) *กลุ่มที่เกี่ยวกับสันติภาพในชุมชน* เช่นโครงการทางเลือกนอกความรุนแรง สถาบันความไว้วางใจในชุมชน กองทุนป้องกันความรุนแรงในครอบครัว 5) *กลุ่มที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน* เช่น องค์การนิรโทษกรรมสากล องค์การจับตาสหิทธิมนุษยชน แพทย์เพื่อสิทธิมนุษยชน 6) *กลุ่มที่เกี่ยวกับสันติภาพในวันออกกลาง* ซึ่งมีมากกว่า 60 องค์การ ถ้าหากเกิดสันติภาพในดินแดนนี้จะเป็นผลงานขององค์การเหล่านี้ด้วย เช่นการเคลื่อนไหวโลกเพื่อยุติสงครามต่ออิรัก กลุ่มเจรจาในห้องนั่งเล่นยิว-ปาเลสไตน์ 7) *กลุ่มเพื่อสิทธิผู้รักร่วมเพศ* เช่นสมาคมเกย์และเลสเบียนระหว่างประเทศ การรณรงค์เพื่อยุติโรคกลัวมนุษย์ 8) *กลุ่มเพื่อสิทธิคนพิการ* เช่นสภาเพื่อสิทธิคนพิการ

นอกจากนี้ยังมีรายชื่อจดหมายข่าวหรือศูนย์ข่าวเกี่ยวกับสันติภาพ เช่น ความไม่รุนแรงวันนี้ ข่าวการรักษาสันติภาพสากล มิตรภาพ ศูนย์ข่าวความฝันร่วมกัน (Common Dreams News Center)

เว็บไซต์ที่เกี่ยวกับสันติภาพเหล่านี้ดูน้อยมากเมื่อเทียบกับเว็บไซต์ทางด้านอี-คอมเมิร์ซ การบันเทิงท่องเที่ยว แต่ก็แสดงให้เห็นว่าความสำนึกในปัญหาความรุนแรงและการเสริมสร้างสันติภาพได้แผ่กระจายไปทั่วโลก เป็นเครือข่ายที่ทรงพลัง

ดูจากประวัติสันติภาพและองค์กรเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับสันติภาพมีลักษณะขยายตัวจากงานสังคมสงเคราะห์สู่การสร้างประชาสังคม จากสิทธิประชาธิปไตยหรือสิทธิมนุษยชนสู่ความเป็นธรรมในสังคม จากการต่อต้านสงครามมาสู่การกำจัดสงคราม แต่ผลงานและความสำเร็จยังจำกัด สันติภาพและความมั่นคงทั้งภายในและระหว่างประเทศยังอยู่ห่างไกลที่ปลายสายรุ้ง

บทที่ 4

จะสร้างสันติภาพได้อย่างไร: ความหวังของมนุษยชาติ

ในสถานการณ์โลกปัจจุบันที่มีประชากรมาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ช่องว่างทางฐานะ ขยายตัว อำนาจความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการใช้อำนาจความรู้ในทางที่ผิดสูงขึ้น การแข่งขันและการบริโภคอย่างไม่ลืมหูลืมตา ความละโมภ (Greed) ที่ปกคลุมไปทั่ว เหล่านี้ชี้ว่า ถ้าหากไม่มีสันติภาพก็ไม่อาจมีการพัฒนาได้อีกต่อไป ยิ่งกว่านั้นหากไม่มีสันติภาพยังอาจหมายถึงการสิ้นสุดของอารยธรรมมนุษย์และตัวมนุษยชาติเอง

จากประวัติการต่อสู้เพื่อสันติภาพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาจสรุปได้ว่าการสร้างสันติภาพมีอยู่ 5 กลุ่มใหญ่ได้แก่ 1) การต่อต้านคัดค้านสงครามและความรุนแรง 2) การรณรงค์เสริมสร้างประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรมในสังคม 3) การศึกษาวิจัยและศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับสันติภาพ 4) การศึกษาปฏิบัติ การพัฒนาบุคลิกและจิตใจที่รักสันติภาพ 5) การสร้างชุมชนแห่งสันติภาพและสนับสนุนให้องค์การสหประชาชาติซึ่งมีจุดประสงค์หลักในการรักษาสันติภาพ ได้กลายเป็นองค์การสันติภาพโลกอย่างแท้จริง ในสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ 2 กลุ่มแรก

การต่อต้านสงคราม และความรุนแรง

ช่วงสงครามเย็น

สงครามเป็นความรุนแรงแบบมีจัดตั้งที่มีผลล้างผลาญที่สุดในเวลาอันสั้น สงครามปัจจุบันซึ่งเป็นสงครามเบ็ดเสร็จ เป็นการระดมสรรพกำลังของสังคมมาใช้ และทุกส่วนของสังคมกลายเป็นสมรภูมิ ผู้ที่รับเคราะห์กรรมจากสงครามมากที่สุดกลายเป็นพลเรือนซึ่งไม่ได้ถืออาวุธ สงครามปัจจุบันยังมีอาวุธที่มีอำนาจทำลายสูง ได้แก่อาวุธนิวเคลียร์เป็นต้นอยู่ในคลังแสง การต่อต้านคัดค้านสงครามจึงเป็นภารกิจเบื้องต้นในการสร้างสันติภาพ

การต่อต้านคัดค้านสงครามได้ก่อตัวขึ้นและดำเนินอย่างต่อเนื่องในตอนปลายสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อสหรัฐฯทิ้งระเบิดปรมาณู 2 ลูกถล่มเมืองฮิโรชิมาและนางาซากิในประเทศญี่ปุ่นเมื่อ พ.ศ.2488 อีก 4 ปีต่อมาสหภาพโซเวียตทดลองระเบิดปรมาณู ใน พ.ศ.2495 สหรัฐฯทดลองระเบิดไฮโดรเจน สงครามเย็นก่อตัวขึ้นอย่างน่ากลัว เมื่อถึงขั้นนี้การคัดค้านสงครามโดยทั่วไปและสงครามนิวเคลียร์ก็เปิดฉากขึ้น

ใน พ.ศ.2498 เบอร์ทรัด รัสเซลและอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ได้ออกแถลงการณ์ที่กรุงลอนดอนเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม เรียกร้องให้ประชาชนทั่วโลกในฐานะมนุษย์ ต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งมีอำนาจทำลายสูงกว่าระเบิดปรมาณูที่เคยใช้ถึง 2,500 เท่า เรียกร้องให้รัฐบาลทั่วโลกให้เลิกคิดก่อสร้างสงครามโลก และให้หาทางยุติการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างกันโดยสันติวิธี

แถลงการณ์ของ 2 ท่านก่อให้เกิดการเคลื่อนไหว เช่นการจัดตั้งกลุ่มการประชุมพักวอช (Pugwash Conference) ระหว่างประเทศ โดยนำบุคคลชั้นนำในสาขาวิชาต่างๆ ทั่วโลก มาประชุมร่วมกันเพื่อเสนอความเห็นในการต่อต้านสงครามนิวเคลียร์ ผู้เข้าประชุมนี้จะไม่เป็นตัวแทนประเทศหากเป็นตัวแทนมนุษย์ องค์การนี้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพเมื่อ พ.ศ.2538

กลุ่มที่รณรงค์ต่อต้านสงครามนิวเคลียร์ที่น่าสนใจอื่นได้แก่ กรณีนายแพทย์อัลเบิร์ต ชไวต์เซอร์ เขียนบทความชื่อ “เรียกหาโมฆกรรม” เมื่อ พ.ศ.2510 เตือนให้สาธารณชนเห็นภัยของกัมมันตรังสีจากอาวุธนิวเคลียร์ นำมาสู่การก่อตั้งคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อนโยบายนิวเคลียร์ที่มีสติ ซึ่งเป็นองค์กรแบบรณรงค์ต่อต้าน ผู้มีชื่อเสียงจำนวนมากทั้งนักการเมือง นายแพทย์ นักปรัชญา ผู้นำทางจิตวิญญาณเข้าร่วมในการก่อตั้งนี้ ภายหลังจากมีดารามาพยนตร์จำนวนมากเข้าร่วมเคลื่อนไหวอย่างเข้มแข็ง ซึ่งได้ประสบความสำเร็จหลายอย่างเช่น สนธิสัญญาห้ามการทดลองนิวเคลียร์อย่างจำกัด (พ.ศ.2506) เป็นกลุ่มแรกที่ต่อต้านการเข้าก่อสร้างขีปนาวุธของสหรัฐฯ ต่อต้านการติดตั้งจรวดนำวิถี MX ในสหรัฐฯเมื่อ พ.ศ.2522 และการรณรงค์แช่แข็งอาวุธนิวเคลียร์ (Nuclear Weapons Freeze Campaign) ในสมัยประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกนที่มีแนวคิดฟื้นฟูการแข่งขันทางอาวุธนิวเคลียร์ขึ้น

กลุ่มนักวิทยาศาสตร์ประมาณได้สร้างนาฬิกาวันโลกพิงาศ (Doomsday Clock) เป็นเหมือนปรอทวัดความใกล้ที่จะเกิดสงครามนิวเคลียร์ล้างโลก ซึ่งเวลาที่ว่าจะเกิดสงครามได้แก่ตอนเที่ยงคืน เพื่อกระตุ้นให้สาธารณชนตระหนักในภัยสงครามนี้ที่ใกล้ตัว เมื่ออินเดียและปากีสถานทดลองระเบิดนิวเคลียร์ขึ้นมาพิงาศนี้ก็ปิดไปถึง 5 นาที เหลือเวลา 9 นาทีที่จะถึงเที่ยงคืน

ในช่วงหลังสงครามเย็น (พ.ศ.2532) การต่อสู้เพื่อกำจัดอาวุธและสงครามนิวเคลียร์ยังดำเนินต่อไป ขณะเดียวกันก็เกิดสถานการณ์สงครามแบบใหม่ขึ้น ข้อแรกก็คือสหรัฐฯได้กลายเป็นอภิมหาอำนาจที่ไม่มีประเทศใดเทียบได้ หลังสงครามเย็นสหรัฐฯได้มีปฏิบัติการทางทหารทั่วโลก ทั้งในลาตินอเมริกา (กรณีจับตัวประธานาธิบดีแห่งปานามา) ตะวันออกกลาง (สงครามอ่าว) แอฟริกา (โซมาลี) ยุโรป (โคโซโว) สำหรับในเอเชียอยู่ในลักษณะแสดงแสนยานุภาพ เช่น บริเวณช่องแคบไต้หวัน ข้อที่สององค์การนาโตซึ่งเดิมมีลักษณะป้องกันตัว ได้กลายเป็นองค์การเชิงรุก เปิดรับสมาชิกใหม่ในยุโรปตะวันออก และปฏิบัติการทางทหารในสงครามโคโซโว ข้อที่สามสหภาพโซเวียตเดิมเสื่อมถอยในทุกด้านหันมาผูกมิตรกับจีนที่เติบโตใหญ่และมั่นใจตนเองมากขึ้น ข้อที่สี่สงครามหลังยุคสงครามเย็นเกือบทั้งหมดเป็นสงครามกลางเมืองในประเทศกำลังพัฒนาที่ยากจนและค่อนข้างยากจน อาวุธเล็กและอาวุธเบาได้กลายเป็นอุปกรณ์สังหารที่คร่าชีวิตผู้คนมากที่สุด

หากจะสรุปความสำเร็จในการต่อต้านสงคราม คงได้แก่ การช่วยยับยั้งไม่ให้เกิดสงครามนิวเคลียร์ในช่วงสงครามเย็น และการยับยั้งไม่ให้ความอินโดจีนยึดเยื้อยาวนาน ความสำเร็จอื่นนั้นยังอยู่ในลักษณะคาบคอบคอบดอก เช่น อนุสัญญาว่าด้วยอาวุธชีวและอาวุธเคมี ซึ่งแม้ประกาศแล้ว แต่ประเทศที่จะเข้าเป็นสมาชิกก็ยังไม่มาก ที่เข้าแล้วก็หวาดระแวงกันว่าฝ่ายอื่นจะแอบพัฒนาและสร้างขึ้น ซึ่งจับได้ยาก ยิ่งกว่านั้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพและวิทยาศาสตร์ทางคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็วนั้น อาจทำให้นักวิทยาศาสตร์สามารถสร้างเชื้อโรคใหม่ในไซเบอร์สเปซได้ ทั้งยังอาจปล่อยเชื้อให้แพร่ไปทั่วโลก

สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งก็ยังไม่ไปถึงไหน ห้าประเทศซึ่งลงนามมีหวัรบนิวเคลียร์รวมกันราว 36,000 ลูก ก็ยังล่าช้าในการลดจำนวนหวัรบนี้ลง เมื่อสหรัฐฯมีความคิดที่จะสร้างระบบป้องกันขีปนาวุธแห่งชาติขึ้น ก็ยิ่งกลายเป็นอุปสรรคใหญ่ นอกจากนี้ หลายประเทศกำลังพัฒนาจรวดนำวิถีระยะไกล ทั้งยังมีการแพร่จรวดแบบนี้ออกไป เหล่านี้ล้วนเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการแข่งขันทางขีปนาวุธระยะไกลขึ้น

สนธิสัญญาห้ามการทดลองนิวเคลียร์อย่างกว้างขวาง (Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty) ซึ่งใช้เวลาหลายปีกว่าที่มหาอำนาจทางนิวเคลียร์จะลงนามกันทั้งหมด แต่หลังจากลงนามแล้วไม่ถึง 18 เดือน อินเดียและปากีสถานก็ทดลองระเบิดนิวเคลียร์

หรือสนธิสัญญาที่ระบุเปิดด้านบุคคล ซึ่งกลุ่มเอ็นจีโอฟลักตันจนมีการประกาศออกมาได้ แต่ประเทศใหญ่ 3 ประเทศได้แก่สหรัฐฯ รัสเซียและจีน ก็ยังไม่ยอมลงนาม ปัจจุบันประมาณว่ามีทุนระเบิดด้านบุคคลมากกว่า 100 ล้านลูกฝังอยู่ทั่วโลก ทำลายชีวิตผู้คนปีละมากกว่า 25,000 คน

นับตั้งแต่การพังทลายของกำแพงเบอร์ลินใน พ.ศ.2532 มีผู้คนกว่า 4 ล้านคนเสียชีวิตจากการสู้รบรุนแรง เมื่อถึงต้นปี พ.ศ.2540 มีคน 35 ล้านคนต้องพลัดที่อยู่กลายเป็นผู้พลัดถิ่นในประเทศของตนหรือประเทศเพื่อนบ้าน

บางทีอาจจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของสงครามใหม่ องค์การแพกวอชเตรียมเปิดการประชุมเรื่อง “การจัดสาเหตุของสงคราม” ระหว่างวันที่ 3-8 สิงหาคม พ.ศ.2543 มีระเบียบวาระที่จะประชุมเกี่ยวกับ สถาบันสงครามกับธรรมชาติมนุษย มนุษย์มีทั้งความก้าวร้าวเห็นแก่ประโยชน์ตนเองเดียวกันก็เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมหรือผู้อื่นด้วย อะไรจะมีอิทธิพลในการกดความก้าวร้าวและสนับสนุนการเห็นแก่ผู้อื่นของมนุษย์ได้ วาระที่สองว่าด้วยสถาบันสงครามในมุมมองจากการเมืองและเศรษฐกิจ อภิปรายว่านโยบายความมั่นคงแบบเก่าที่ตั้งอยู่บนการร่วมกันของทหาร-อุตสาหกรรม-วิทยาศาสตร์ (Military-Industrial-Scientific Complex) สร้างวัฒนธรรมแห่งความรุนแรงขึ้น จะมีทางรอดจากสิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร นอกจากนี้ยังมีวาระอื่นอีก 4 เรื่องซึ่งเป็นสาเหตุของสงครามได้แก่ การติดและอคติทางภูมิภาคและเชื้อชาติ ความยากจน ปัญหาทางสิ่งแวดล้อม และการใช้วิทยาศาสตร์ในทางที่ผิด

รายงานของธนาคารเรื่อง “สาเหตุทางเศรษฐกิจของความเป็นปรับรับกกลางเมืองและผลต่อนโยบาย” ซึ่งแถลงข่าวเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2543 ระบุว่าจากการศึกษาสงครามกลางเมือง 47 ครั้งระหว่าง พ.ศ.2503-2542 ส่วนใหญ่เกิดในประเทศที่มีสินค้าโภคภัณฑ์ เช่นเพชร กาแฟ รวบรวมได้ 25 ของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ ประชากรมีการศึกษาน้อยและยากจน การขยายตัวทางเศรษฐกิจน้อย ส่วนเรื่องความไม่เท่าเทียมกัน การกดขี่ทางการเมือง การแบ่งแยกทางเชื้อชาติและศาสนานั้นเป็นเรื่องรอง ซึ่งผู้นักบวชมักใช้เป็นข้ออ้างเพื่อปลุกกระดมให้คนไปปล้นสะดมสินค้าโภคภัณฑ์เหล่านี้มาเป็นค่าใช้จ่ายของกองกำลัง เช่นในประเทศเซียร์ราลีโอน ฝ่ายกบฏยึดเมืองเพชรได้และนำไปขายต่างประเทศ เป็นสาเหตุสำคัญให้สงครามกลางเมืองปะทุขึ้นอีก

เพื่อแก้ปัญหาสาเหตุสงครามกลางเมือง เอกสารนี้แนะนำว่าควร 1) กระจายความหลากหลายทางเศรษฐกิจ 2) ทำให้กองกบฏที่อยู่ได้ด้วยวิธีการปล้นสะดมสินค้าโภคภัณฑ์เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ 3) ทำให้การขายสินค้าโภคภัณฑ์นั้นเป็นไปได้ยาก 4) เร่งสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจ 5) คุ้มกันชนส่วนน้อยในสังคม

หากขยายสาเหตุสงครามให้เป็นสงครามระหว่างประเทศ ภาพก็จะออกมาอีกแบบหนึ่ง นั่นคือมีเหตุผลอะไรที่สหรัฐฯจะใช้เงินงบประมาณราว 250,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในการทหารเพื่อป้องกันไม่ให้ชาติเกรงขามชาติรุกรานเพื่อนบ้าน อย่างเช่นเกาหลีเหนือและซีเรีย ซึ่งมีประชากรประเทศละเพียงราว 20 ล้านคน มีรายได้ประชาชาติราว 4 หมื่นล้านดอลลาร์ เช่นเดียวกับกรณีสงครามกลางเมือง ข้ออ้างเรื่องสิทธิมนุษยชนและเรื่องอื่นๆ ก็คงเป็นเรื่องรอง มีบางคนเช่นมาร์ตินเคลลี แห่งองค์การความไม่รุนแรงเห็นว่ากำลังทหารสหรัฐฯมีไว้เพื่อรักษาอำนาจควบคุมวัตถุอันตรายของโลกของสหรัฐฯ เป็นเรื่องของสินค้าโภคภัณฑ์เช่นกัน กำลังทหารสหรัฐฯยังมีไว้เพื่อรักษาเส้นทางเดินเรือและการรักษาประโยชน์ทางด้านการค้าและการลงทุนด้วย การควบคุมเหล่านี้สามารถทำให้สหรัฐฯสามารถมีมาตรฐานการครองชีพสูงสุดในโลกและดูจะเป็นที่เห็นพ้องกันด้วยว่าเป็นมาตรฐานการครองชีพที่ไม่ยั่งยืน ไม่อาจปฏิบัติได้ทั่วโลก ประเทศที่มั่งคั่งอื่นก็มั่งบประมาณทางทหารจำนวนมากเพื่อรักษามาตรฐานการครองชีพอันสูงของตนแม้ว่าไม่เท่ากับสหรัฐฯ

คติทางพุทธเห็นว่าความต้องการอารักขาสິงที่แสวงมาได้ (หรือศัพท์ปัจจุบันว่ามาตรฐานการครองชีพอันสูง) เป็นบ่อเกิดของสงคราม ดังนั้นการแก้ปัญหาสงครามจึงเป็นเรื่องกว้างไกลไปถึงลัทธิบริโศคนิยมและความละโมภ

อย่างไรก็ตามจากการต่อต้านคัดค้านสงคราม ทำให้ได้บทเรียนที่สำคัญอย่างหนึ่ง ได้แก่การต้องอาศัยความร่วมมือของผู้มีความรู้และมีชื่อเสียงในด้านต่างๆ อย่างกว้างขวาง อีกประการหนึ่ง ก็คือต้องมีการร่วมมือกันอย่างกว้างขวางทั่วประเทศหรือทั่วโลก จึงจะสามารถบังเกิดผลบางประการ

อนึ่ง เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะเกิดสงครามในอวกาศด้วย จึงได้จัดให้วันที่ 7 ตุลาคม 2543 เป็นวันสากลเพื่อยุติการทำอวกาศให้เป็นแบบทหาร (International Day of Protest to Stop Militarization of Space)

การต่อต้านคัดค้านความรุนแรงจากบริษัทและองค์กรอาชญากรรม

บริษัทที่ทรัพย์สินและอำนาจมากจนดูเป็นผู้ปกครองประเทศตัวจริง อาจกระทำความรุนแรงที่มีผลต่ออิสรภาพและประชาธิปไตยของประชาชนได้ ดังที่ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ได้กล่าวเตือนในคำปราศรัยอำลาตำแหน่งเมื่อ พ.ศ.2504 ว่า เราจะต้องป้องกันต่อการเข้ายึดอิทธิพลอันไม่พึงประสงค์ทั้งอย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจของกลุ่มทหาร-อุตสาหกรรม...เราจะต้องไม่ยอมให้อำนาจของการรวมกลุ่มกันนี้ทำลายอิสรภาพหรือกระบวนการประชาธิปไตยของเรา

ในปัจจุบัน ไม่เพียงกลุ่มทุนอุตสาหกรรมเท่านั้นที่อาจสร้างความรุนแรง กลุ่มทุนการเงินที่อาศัยการเก็งกำไรโดยไม่สร้างมูลค่าเพิ่มดูจะสร้างความเสียหายให้มากกว่า โดยเฉพาะต่อประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ทุนอุตสาหกรรมบางส่วนและสถาบันการเงินยังเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมในการซื้อขายของเถื่อน การฟอกเงิน เป็นต้น

การต่อสู้ที่ฆาตกรรมทางกฎหมาย การทวงสิทธิ การเรียกร้องธรรมาภิบาลในบริษัทหรือองค์กรธุรกิจเอกชน ในเรื่องของความโปร่งใส การตรวจสอบได้ในการบริหารและระบบบัญชี และการไม่เล่นพวก เป็นต้น ซึ่งในประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งประเทศไทยมีปัญหาค่อนข้างสูง การลงโทษผู้บริหารที่กระทำผิดดังเช่นกระทำต่ออาชญากรทั่วไป มาตรการทางกฎหมายที่สำคัญได้แก่การป้องกันการผูกขาด การฉ้อโกง การป้องกันสิทธิผู้บริโภค เช่นบริษัทผู้ผลิตต้องรับผิดชอบความเสียหายแก่ผู้บริโภคที่ใช้สินค้านั้น มาตรการทางกฎหมายนี้ในประเทศไทยได้ประกาศใช้และกระทำอย่างเป็นจริงเป็นจังขึ้น การรวมตัวของกลุ่มผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ การทวงสิทธิที่สำคัญได้แก่สิทธิในสิ่งแวดล้อมของชุมชน สิทธิของคนงาน เป็นต้น

การต่อสู้คัดค้านบริษัทข้ามชาติในปัจจุบันที่สำคัญมีอยู่ 2 แนวรบ **แนวรบหนึ่ง**ได้แก่การต่อสู้เพื่อการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) ไม่ใช่การค้าเสรี (Free Trade) หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือเป็นการค้าเสรีที่ต้องมีการแทรกแซงควบคุม เนื่องจากระบบตลาดเสรีมีจุดอ่อนในตัวเองที่ไม่อาจแก้ไขได้ นั่นคือมีแนวโน้มที่จะไปสู่การผูกขาด รวมศูนย์ทุน ขยายช่องว่างทางสังคม คนรวยรวยขึ้นคนจนจนลง ในแนวรบนี้ ได้มีการเรียกร้องให้ประเทศอุตสาหกรรมยกเลิกมาตรการสนับสนุนสินค้าเกษตรของตน และเปิดช่องทางให้สินค้าจากประเทศกำลังพัฒนามากขึ้น การทบทวนเรื่องสิทธิบัตรซึ่งจะกลายเป็นการผูกขาด ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาตกเป็นเบี้ยล่างมากขึ้น นอกจากนี้ ควรทบทวนการไหลเวียนของเงินทุนโดยเฉพาะที่เห็นระยะสั้น ซึ่งกลายเป็นเครื่องมือของการเก็งกำไร รวมทั้งการเก็งกำไรค่าเงิน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งให้เกิดวิกฤติเอเชียที่ลามไปทั่วโลก ดังนั้นจึงควรตั้ง "ด่าน" เก็บภาษีหรือตรวจสอบการไหลเวียนของเงินทุนนี้ รวมทั้งองค์การการเงินระหว่างประเทศได้แก่อีเอ็มเอฟจะต้องเลิกเป็นตัวแทนประเทศหรือสถาบันการเงินที่เป็นเจ้าหนี้ เพราะว่าการปล่อยกู้ของสถาบันการเงินเจ้าหนี้พวกนี้เข้าข่าย "อันตรายทางศีลธรรม" (Moral Hazard) นั่นคือให้กู้ด้วยความเห็นแก่ได้ ไม่ได้คำนึงถึงความเสียหายหรือความเป็นไปได้เท่าที่ควร เป็นชนวนให้เกิดอันตรายทางศีลธรรมของสถาบันการเงินผู้ที่มาปล่อยกู้อย่างเห็นแก่ได้อีกต่อหนึ่ง อลัน กรีนสแปน ประธานธนาคารกลางสหรัฐมีความเห็นว่าต่อไปสถาบันการเงินที่ปล่อยกู้ควรจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำ

ของตนเอง องค์การการเงินระหว่างประเทศหรือรัฐบาลชาติต่างๆ ไม่ควรเข้าไปอุ้มช่วยเหลือโดยความคิดที่ว่าสถาบันการเงินล้มไม่ได้ ดังนั้นแทนที่ไอเอ็มเอฟจะใช้โครงการบีบบังคับประเทศลูกหนี้ให้เร่งใช้หนี้ ควรใช้มาตรการที่ผ่อนปรนขึ้น และในบางราย เช่นประเทศที่ยากจนมากควรยกเลิกหนี้ อีกแนวทางหนึ่งได้แก่การเรียกร้องให้องค์กรธุรกิจเอกชนทั้งหลายมีโฉมหน้าเป็นมนุษย์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่คำนึงถึงผลกำไรเป็นสำคัญ เช่นมีการต่อสู้กับบริษัทที่มีเครือข่ายเป็นโรงงานนรก หรือเข้าไปลงทุนแล้วทำลายสิ่งแวดล้อมรวมทั้งชีวิตสุขภาพของประชาชน

การต่อสู้ทั้งสองแนวรบนี้กระจายไปทั่วโลกรวมทั้งในประเทศไทย แต่มีเหตุการณ์ที่ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนได้แก่การประชุมประจำปีการประชุมองค์การการค้าโลกระดับรัฐมนตรีที่เมืองซีแอตเติล เมื่อเดือนธันวาคมปี 2542 และการชุมนุมประท้วงการประชุมร่วมของไอเอ็มเอฟ-ธนาคารโลกที่กรุงวอชิงตัน และในประเทศไทยมีการชุมนุมประท้วงการประชุมใหญ่ของธนาคารพัฒนาเอเชียที่เชียงใหม่

ปัจจุบันมีบริษัทใหญ่ระดับโลกหลายแห่งที่เริ่มรวมกลุ่มเพื่อปรับตนเอง ในประเทศไทยมีกลุ่มนักธุรกิจเพื่อสังคมไทยจัดตั้งเมื่อ พ.ศ.2540 ในสมัยรัฐบาลพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มีความคิดที่จะให้บริษัทในประเทศรับผิดชอบต่อการพัฒนาชนบทเป็นหมู่บ้านๆ ไป แต่ก็ยังไม่ได้มีการปฏิบัติจริงๆ ปัจจุบันบริษัทใหญ่หลายแห่งในประเทศไทย มีโครงการเพื่อสังคมของตน ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงสนับสนุน แม้ว่าบางคนอาจจะมีข้อกังขาว่าเป็นเพียงการประชาสัมพันธ์แบบหนึ่งก็ตาม เพื่อให้โครงการเหล่านี้ถาวรและยั่งยืน จึงควรที่จะได้มีการร่วมมือกับการปกครองท้องถิ่น สถาบันการศึกษา กลุ่มเอ็นจีโอและองค์กรในชุมชน เป็นต้น

อนึ่งระหว่างวันที่ 2-5 พฤษภาคม 2543 สมัชชาความเป็นพลเมืองของบริษัทจัดการประชุมเรื่อง “ความเป็นพลเมืองของโลกและของบริษัทในศตวรรษที่ 21. กลุ่มธุรกิจจะทำอะไรได้บ้างเพื่อสันติภาพและการพัฒนา” (Global and Corporate Citizenship in the 21st Century: What Can Business do for Peace and Development) จัดขึ้นที่ประเทศอังกฤษ

สำหรับองค์การอาชญากรรมข้ามชาตินั้นเป็นกลุ่มใต้ดิน โดยทั่วไปไม่อาจดำรงอยู่ได้ด้วยการสนับสนุนจากกิจการบนดิน การต่อสู้กับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติจึงเรียกร้องธรรมาภิบาลและความสำนึกทางสังคมของธุรกิจเอกชน และต่อการทุจริตประพฤติมิชอบ หรือการใช้อำนาจหน้าที่ เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวในวงราชการ ในการนี้จึงต้องเร่งเสริมสร้างประชาธิปไตย การปกครองโดยกฎหมายและการมีส่วนร่วมของประชาชน การลดช่องว่างและขจัดความยากจน ในทางจริยธรรมสร้างความรู้เกียรติในอบายมุข มีเรื่องการเสพเครื่องตีมีนเมาซึ่งในประเทศไทยก็ค่อนข้างสูงประมาณปีละหนึ่งแสนล้านบาท การพนัน การเที่ยวโสเภณี การเที่ยวกลางคืน

การต่อสู้กับความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน

ที่สำคัญได้แก่การพิทักษ์สิทธิสตรีและเด็ก การป้องกันอาชญากรรมไม่ให้แพร่เข้าในชุมชน การลดความรุนแรงในชุมชน การจัดกลุ่มอาสาสมัครหรือประชาสังคมเพื่อช่วยเหลือผู้ที่รับบาดเจ็บจากความรุนแรง และช่วยป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงนั้น รวมทั้งมาตรการทางกฎหมาย ทั้งหมดนี้จะต้องแก้ที่อุปสรรคสำคัญ ได้แก่การขาดตัวเลขข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงนั้นว่ามากน้อยเพียงใด มีลักษณะและความเสียหายเกิดขึ้นอย่างไร เนื่องจากความรุนแรงนี้เป็นแบบไม่มีองค์การ ผู้เสียหายไม่กล้าแจ้งความ นอกจากนี้กฎหมายต่างๆ มักเข้าข้างฝ่ายชาย เช่นเห็นว่าสามีเป็นเจ้าของภรรยาจะต้องการเสพยกามเมื่อใดก็ได้ ซึ่งควรมีกฎหมายห้ามสามีข่มขืนภรรยา รวมทั้งกฎหมายที่ออกมาก็ไม่ค่อยเป็นธรรม ดูจะไม่มีการปฏิบัติจริงจัง การตั้งกลุ่มดูแลสตรีที่รับบาดเจ็บเสียหายจากความรุนแรง ทั้งนี้ที่สำคัญเกิดจากความรุนแรงกระจายทั่วไป รัฐบาลควรรับ

เป็นภาระเรื่องนี้ การเตรียมการเพื่อความรุนแรงต่อสตรีก็มักได้รับการให้อภัย ไม่มีการลงโทษ พรรคการเมืองและรัฐบาลมักไม่มีนโยบายสำคัญเพื่อการลดความรุนแรงต่อสตรี แต่มักตำหนิสตรีที่มีความประพฤติเป็นอิสระเสรี และที่สำคัญก็คือสตรีมักมีฐานะต่ำกว่าชายในด้านรายได้ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งทางสังคมและการเมือง ทำให้ต้องเป็นเบี้ยล่างชาย อุปสรรคเหล่านี้บ้างต้องแก้ระยะยาว แต่หลายเรื่องสามารถแก้ไขได้เร็วหากพรรคการเมืองและรัฐบาลมีนโยบายสำคัญเพื่อการลดความรุนแรงต่อสตรี หนึ่งรูปแบบการรุนแรงต่อสตรีที่สำคัญมากได้แก่การข่มขืนจึงควรมีเจ้าหน้าที่ทางสาธารณสุขเข้ามามีส่วนในการช่วยแก้ไขด้วย

การเสริมสร้างประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรมในสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ทุกสังคมมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาทางความเป็นธรรม การทำลายล้างสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความรุนแรง

การต่อสู้เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรมในสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีเนื้อหาสำคัญได้แก่ 1) การปกครองโดยกฎหมายและประชาชนมีส่วนร่วมทุกชั้นตอนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม 2) การประกันเสรีภาพพื้นฐานซึ่งมีอยู่ 3) อย่างไม่ได้แก่เสรีภาพในชีวิต การแสดงออกและการเลือกอย่างเป็นอิสระ แต่กล่าวถึงความสำคัญต่อสันติภาพแล้วความมั่นคงจะสำคัญกว่า 4) ความมั่นคงพื้นฐาน 6 ประการได้แก่ ความมั่นคงในชีวิตทรัพย์สิน ความมั่นคงในการทำงานอาชีพ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงในครอบครัวและชุมชน ความมั่นคงในสังคม และความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม รวมความอย่างสั้นก็คือต้องกินอิ่ม นอนหลับ อนาคตสดใส

การเสริมสร้างข้างต้นจึงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด ถือเป็นภาระสำคัญประการหนึ่งในการรักษาสันติภาพ ควบคู่กับการต่อสู้คัดค้านสงครามและความรุนแรง

ประเด็นซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันมากได้แก่ปัญหาความมั่นคง เพราะว่ามีให้เห็นต่างกันไป เช่นฝ่ายรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะมองเห็นว่าความสงบในประเทศเป็นความมั่นคง แต่ลูกจ้างพนักงานมีแนวโน้มเห็นว่าภาวะการว่างงานหรือการถูกคุกคามจากการว่างงานก่อความไม่มั่นคงทางการงานอาชีพ กระทบต่อสันติภาพของตนมากจำต้องต่อสู้ หรือเกษตรกรที่เผชิญกับภาวะวิกฤติราคาผลผลิตตกต่ำ เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ก็ไม่ยอมอยู่นิ่ง ความมั่นคงควรเป็นเช่นใดกันแน่

ในระยะหลังเริ่มมีความเห็นกันว่าควรที่จะเข้าใจความมั่นคงใหม่ที่ไม่ได้เริ่มจากดินแดนและการทหาร แต่เริ่มจากประชาชนและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องที่จะต้องทำให้ประเทศสงบก่อน ประชาชนจึงมีความสุข แต่เป็นเรื่องที่ต้องทำให้ประชาชนได้มีสันติภาพและความมั่นคงก่อน ประเทศจึงสงบและเข้มแข็ง และได้มีการขยายความมั่นคงออกไปในด้านต่างๆ ดังที่กล่าวแล้ว

อีกประเด็นหนึ่งคือกองกำลังสันติภาพควรเป็นแบบทหารหรือพลเรือน ที่แล้วมากองกำลังสันติภาพมักใช้กองทหารเป็นสำคัญ สันติภาพมักเกิดจากการใช้กำลังความรุนแรงกดความรุนแรงอื่นให้หายไปกลายเป็นความสงบ เช่นสันติภาพโรมันเกิดขึ้นจากแสนยานุภาพของจักรวรรดิโรมัน ในปัจจุบันมีผู้เทียบเคียงว่ากำลังอยู่ในยุคสันติภาพอเมริกันซึ่งความสงบในโลกนี้เกิดขึ้นจากแสนยานุภาพของทางการสหรัฐฯ มีคำถามว่าสันติภาพจะต้องเกิดจากกำลังบังคับเช่นนี้หรือ นักการเมือง

และนักการทหารรวมทั้งนักวิชาการจำนวนหนึ่งเห็นเช่นนั้น ดังนั้นสงครามโคโซโวที่เปิดฉากด้วยองค์การนาโตที่นำโดยสหรัฐฯ จึงเกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม เอกสารของมูลนิธิข้ามชาติเพื่อการวิจัยทางสันติภาพและอนาคตชี้ว่า สิ่งที่คุกคามสังคมหนึ่งอาจแบ่งเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) จากภายใน 2) จากภายนอก 3) เป็นโดยตรง และ 4) เป็นทางโครงสร้าง รวมแล้วก็มี 4 แบบด้วยกัน แบบที่หนึ่งเป็นแบบภายนอกและโดยตรง เช่น การรุกราน การครอบครอง การทำลายล้าง การแทรกแซง สงครามนิวเคลียร์ แบบที่สองเป็นแบบภายนอกและเชิงโครงสร้าง เช่น การคว่ำบาตรทางการค้า การทำสงครามเศรษฐกิจ สภาพสิ่งแวดล้อมพังทลาย วิกฤติโลก ความยากจน การพัฒนาอย่างไม่เหมาะสม ความไม่เสมอภาค แบบที่สามเป็นแบบภายในและโดยตรง เช่น การก่อการร้ายของรัฐและธุรกิจเอกชน กลุ่มขุนศึก สงครามกลางเมือง และการกดขี่ชนชาติส่วนน้อย แบบที่สี่เป็นแบบภายในและเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ความแปลกแยก ความแตกสลายทางสังคม กลุ่มมาเฟีย การคอร์รัปชัน ตลาดมืด ยาเสพติด การขาดศีลธรรม

สิ่งที่คุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงของสังคมดังกล่าวมีส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถแก้ไขได้ด้วยกำลังทหาร ส่วนใหญ่แก้ไขไม่ได้ และหากใช้กำลังทหารก็อาจทำให้เกิดเหตุการณ์เลวร้ายต่อไปอีก ดังนั้นจึงต้องมีวิธีป้องกันตัวหรือประกันความมั่นคงที่เป็นทางเลือกใหม่ (Alternative Defence) และใช้กองกำลังรักษาสันติภาพที่เป็นพลเรือนแทน

การป้องกันแบบทางเลือกใหม่ประกอบด้วยหลัก 10 ประการได้แก่ 1) มีกำลังเพื่อป้องกันตนเอง ไม่ใช่รุกรานผู้อื่น 2) มีอาวุธพิสัยใกล้และอำนาจทำลายล้างน้อยแต่เข้มข้น 3) พอเพียงสำหรับในหน่วยหนึ่งๆ เช่นในเขตเทศบาลหนึ่ง 4) ปล่อยให้เข้ากับแต่ละหน่วย 5) ไม่ขึ้นต่อการส่งกำลังบำรุงจากต่างชาติ 6) ไม่ส่งเสริมการค้าอาวุธ 7) ไม่มีอาวุธและยุทธศาสตร์ที่มีกำลังทำลายล้างสูง 8) ร่วมกับกำลังป้องกันและมาตรการความมั่นคงอื่น 9) บุคลากรจะต้องได้รับการศึกษาให้เข้าใจความเป็นปรีภักษ์ 10) ยึดมั่นในกฎระเบียบขององค์การสหประชาชาติ

คริสเตียน ฮาร์ลแมน ชี้ว่าการใช้กองกำลังสันติภาพที่เป็นทหารโดยศึกษาจากกรณีของกองกำลังสันติภาพองค์การสหประชาชาติได้เริ่มแปรจากกองกำลังสันติภาพที่ติดอาวุธเป็นกองกำลังสันติภาพแบบพลเรือนที่ไม่ติดอาวุธ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกองกำลังสันติภาพรุ่นที่สอง สถานการณ์การเมืองใหม่และความเป็นปรีภักษ์ในต่างๆ ซึ่งสามารถปะทุขึ้นเป็นความรุนแรง ดังนั้นการรักษาสันติภาพจึงต้องอาศัยการป้องกันล่วงหน้าด้วย และกองกำลังรักษาสันติภาพรุ่นต่อไปจะมีลักษณะก้าวหน้าและเป็นพลเรือนเพิ่มขึ้นตามข้อเรียกร้องใหม่

กองกำลังสันติภาพพลเรือนเรียกร้องให้มีอาสาสมัครจำนวนมาก และก็เป็นการเพิ่มบทบาทของประชาสังคมด้วย มีผู้เสนอว่าในปัจจุบันสถาบันสงครามได้สร้างคนงานแห่งสงครามหรือทหารขึ้นในทุกประเทศ น่าจะสร้างสถาบันแห่งสันติภาพและผลิตคนงานแห่งสันติภาพ (Peace Worker) ขึ้นควบคู่ไปด้วย และในที่สุดให้คนงานแห่งสันติภาพเข้าแทนที่คนงานแห่งสงคราม ซึ่งก็เป็นแนวคิดเรื่องกองทัพแห่งความไม่รุนแรงที่คานธีเสนอมากกว่า 60 ปีแล้ว

ในประเทศเยอรมนี มีการเคลื่อนไหวนำแนวคิดนี้มาปฏิบัติโดยการร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งทางศาสนา มหาวิทยาลัย เอ็นจีโอ รวมทั้งตัวแทนระดับต่างๆ จากหลายพรรคการเมือง มีแผนการที่จะสร้างกำลังสันติภาพพลเรือน (Civilian Peace Service) โดยให้รัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายและดูแลโดยเอ็นจีโอ ตามโครงการนี้จะรับสมัครและฝึกอบรมบุคลากรทั้งชายและหญิง เพื่อให้เข้าไปจัดการกับสถานการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้นในประเทศและที่อื่นของโลกอย่างเป็นระบบและสันติ

การศึกษาวิจัยและศูนย์ข้อมูลสันติภาพ

งานเสริมสร้างสันติภาพไม่อาจทำได้โดยอาศัยเรื่องทางจริยธรรมหรือความปรารถนาดีส่วนตัว แต่จะต้องมีองค์ความรู้ลึกซึ้งในหลากหลายสาขา ทั้งนี้เพราะโครงสร้างสังคมมนุษย์มีพื้นฐานและพัฒนาไปโดยอาศัยความรุนแรงมานับพันปี การเปลี่ยนวัฒนธรรมแห่งความรุนแรงเป็นวัฒนธรรมแห่งสันติภาพเท่ากับเป็นการพลิกโฉมหน้าอารยธรรมมนุษย์ ซึ่งก่อผลสะท้อนอย่างสูงต่อผลประโยชน์และความเคยชินของผู้คนจำนวนมาก การศึกษาวิจัยเพื่อให้เห็นโทษของความรุนแรงและดูทางในการสร้างสันติภาพเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความเห็นร่วมและความหวังใหม่นี้ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าขณะที่วิทยาศาสตร์ได้มีการขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว มีวิทยาศาสตร์ในเกือบทุกแขนงสาขาตั้งแต่วิทยาศาสตร์แห่งสงครามไปจนถึงวิทยาศาสตร์การกีฬา แต่ก็ยังไม่ได้มีการสร้างวิทยาศาสตร์แห่งสันติภาพขึ้นมาอย่างจริงจัง

การศึกษาวิจัยและการจัดทำศูนย์ข้อมูลทางสันติภาพ บทบาทสำคัญคงได้แก่สถาบันการศึกษาระดับสูง สถาบันวิจัย หน่วยงานรัฐ รวมทั้งหน่วยงานในบริษัทข้ามชาติ กลุ่มปฏิบัติการในพื้นที่ เช่นในตะวันออกกลาง ตีมอร์ตะวันออก แอฟริกา และประเทศยูโกสลาเวีย เดิมทีอุดมด้วยประสบการณ์และข้อมูล

เท่าที่ตรวจสอบดูจากรายวิชาที่สอนทั้งในระดับปริญญาตรีถึงปริญญาโทรวมทั้งโครงการวิจัย พบว่าการศึกษากับสันติภาพนี้มีทั้งที่เป็นแบบกว้างๆคือสันติภาพทั่วไป และศึกษาสันติภาพในแง่ที่สัมพันธ์กับสิ่งอื่น ได้แก่สันติภาพกับความ เป็นปรปักษ์ สันติภาพกับการพัฒนา สันติภาพกับความยุติธรรม สันติภาพกับโลกหรือระเบียบโลก สงครามปัจจุบันกับสันติภาพ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเรื่องการแก้ปัญหาคือความเป็นปรปักษ์ (Conflict Resolution)

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสันติภาพมีเนื้อสำคัญ ได้แก่ 1) สาเหตุแห่งความรุนแรง 2) ลักษณะและการกระทำแห่งความรุนแรง 3) ผลกระทบของความรุนแรง ซึ่งมีทั้งต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม และชีวิตจิตใจของผู้คน 4) การติดตามสัญญาณความรุนแรง 5) การแก้ไขความเป็นปรปักษ์ ซึ่งมีทั้งช่วงก่อนปะทุเป็นความรุนแรง ระหว่างการปะทุเป็นความรุนแรง เช่นทำสงคราม และหลังความรุนแรงที่ปะทุขึ้น เช่นการทำและรักษาสัญญาสงบศึก 6) การฟื้นฟูสภาพให้กลับ มาสู่ก่อนเกิดภาวะเป็นปรปักษ์หรือความรุนแรง ซึ่งอาจเป็นสภาพใหม่เพื่อป้องกันผลกระทบและไม่ให้เกิดความรุนแรง 7) สันติภาพและเงื่อนไขแห่งสันติภาพ 8) ค่าใช้จ่ายในการสร้างและรักษาสันติภาพ 9) ประวัติศาสตร์และการต่อสู้เพื่อสันติภาพ รวมทั้งคนสำคัญที่ต่อสู้เพื่อสันติภาพ 10) การเคลื่อนไหวและองค์การสำคัญทางสันติภาพในปัจจุบัน 11) ทางเลือกใหม่เพื่อสันติภาพ

สำหรับในประเทศไทยเคยมีการเคลื่อนไหวที่จะจัดตั้งสันติศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับสูง แต่ก็ไม่บังเกิดผลจริงจัง โดยคำนึงถึงความขัดแย้งแบบเป็นปรปักษ์มีแนวโน้มสูงขึ้นเนื่องจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจ-การเมือง-สิ่งแวดล้อม จึงควรที่จะรื้อฟื้นการจัดหลักสูตรและศูนย์ข้อมูลทางสันติศึกษาขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะมีประโยชน์มากในการลดความรุนแรงในสังคม ตัวอย่างเช่นการศึกษาเรื่องความรุนแรงในครอบครัวจะนำมาสู่มาตรการป้องกันและช่วยเหลือที่เหมาะสมขึ้น รวมทั้งการออกกฎหมายเพื่อการป้องปราม

ในปี 2543 นี้มีการประชุมเกี่ยวกับสันติศึกษาหลายครั้ง เช่นระหว่างวันที่ 15-18 มิถุนายนมีการประชุมเรื่องสันติศึกษาจัดโดยสมาคมนักการศึกษาเพื่อสันติภาพโลกระหว่างประเทศ (International Association of Educator for World Peace) ระหว่าง 8-13 กรกฎาคม การประชุมครูสันติภาพ เป็นการประชุมระดับโลกครั้งที่ 6 ของนักการศึกษาเพื่อสันติภาพ (the Sixth World Congress of Educator for Peace)

การศึกษาปฏิบัติและการพัฒนาบุคลิกแห่งสันติภาพ

ถ้ากระเบื้องอยู่ที่ใจ สันติภาพก็อยู่ที่ใจด้วย สันติภาพไม่ได้เกิดจากการมีองค์ความรู้เกี่ยวกับสันติภาพมากมาย แต่พื้นฐานแล้วอยู่ที่ใจซึ่งรักสันติภาพ

การศึกษาปฏิบัติเพื่อพัฒนาบุคลิกแห่งสันติภาพนั้นเป็นสิ่งจำเป็นในยุคปัจจุบัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งวัฒนธรรมความรุนแรง ศูนย์ควบคุมโรคเมืองแอตแลนตา รัฐจอร์เจีย ประกาศว่าความรุนแรงเป็นโรคติดต่อที่ต้องควบคุมเช่นเดียวกับโรคระบาดอื่นๆ การศึกษาปฏิบัตินี้อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภทตามที่นิยมแบ่งในปัจจุบัน ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาในระบบมีการเสนอให้จัดสอนสันติศึกษาขึ้นตั้งแต่ในระดับประถม เช่น ให้อุจจกจัดการกับแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน เพราะว่าความรุนแรงในโรงเรียนมีจำนวนไม่น้อย รวมทั้งการยกพวกตีกันของนักเรียนอาชีวะในประเทศไทยมีสาเหตุหนึ่งจากแรงกดดันของกลุ่มเพื่อน

การจัดสันติศึกษาในระดับโรงเรียนมีเนื้อหาสำคัญไม่ต่างกับในระดับมหาวิทยาลัยนักเพียงแต่ง่ายกว่า โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อ 1) เรียนรู้ทักษะในการป้องกันและลดทอนความรุนแรงในชีวิตและโลกของเรา 2) สร้างความเคารพและยอมรับความหลากหลายในโลกที่มีวัฒนธรรมผิดแผกกัน 3) สร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยทั้งทางกายภาพและอารมณ์ 4) ร่วมมือกันเพื่อช่วยแก้ปัญหาบริเวณที่เผชิญหน้าครอบครัวของคนเราด้วยวิธีสันติ 5) สร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ป้องกันไม่ให้ถูกทำลายจากการหากำไรและสงคราม

สิ่งสำคัญในสันติศึกษาได้แก่การสร้างสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและห้องเรียนใหม่ที่บรรยากาศแห่งความเอื้ออาทร ไม่ใช่การแข่งขันเอาเป็นเอาตาย ความวางใจไม่ใช่หวาดระแวง การยอมรับไม่ใช่การแบ่งพวก การนับถือซึ่งกันและกันไม่ใช่ดูหมิ่น ความร่วมมือไม่ใช่การให้ร้าย และการรู้จักลดทอนความเป็นปรีภักษ์ไม่ใช่สร้าง บรรยากาศในห้องเรียนแบบนี้ย่อมสร้างขึ้นมาในโลกที่ถือการแข่งขันเป็นสรณะและครูเป็นศูนย์กลาง

หากจัดบรรยากาศเช่นว่านี้ได้ นักเรียนก็สามารถเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการสร้างสันติภาพ ได้แก่ การรู้จักสื่อสาร การรับฟัง การแก้ปัญหา การตัดสินใจด้วยความรับผิดชอบ การเข้าใจแง่มุมมองที่ต่างออกไป การร่วมมือ การลดทอนความเป็นปรีภักษ์อย่างสันติ การทำสมาธิ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อการรักษาความกลมเกลียวในการสัมพันธ์ทุกระดับของมนุษย์

สำหรับการศึกษานอกระบบรวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นจะมีการจัดฝึกอบรมหรือประชุมสัมมนาในสถานประกอบการ และขบวนการเคลื่อนไหวต่างๆ การเข้าร่วมการเคลื่อนไหว การทำสมาธิ การสวดมนต์ก่อนนอนและการแผ่เมตตา ล้วนสามารถสร้างความสงบในใจของบุคคลได้

การสร้างบุคลิกแห่งสันติภาพนั้นอาจปฏิบัติโดยไม่ประพฤติผิดหรือกระทำบาปใหญ่ 7 ประการ ได้แก่ 1) รวยโดยไม่ทำงาน 2) ความเพ็ดเพลินโดยปราศจากความสำนึกผิดชอบ 3) ความรู้ที่ขาดหลักการประพฤติ 4) การพาณิชย์ที่ขาดศีลธรรม 5) วิทยาศาสตร์ที่ขาดความเป็นมนุษย์ 6) การสักการะที่ปราศจากการเสียสละ และ 7) การเมืองที่ขาดหลักการ การต่อสู้อย่างสันติแบบลัทธิยาเคราะห์ นั่นคือการดื้อแพ่งหรือดื้ออย่างสุภาพ การไม่ร่วมมือ

ในปัจจุบันได้เกิดขบวนการนักศึกษาใหม่ขึ้นในสหรัฐฯ ซึ่งเน้นการต่อสู้เรื่องการกีดกันทางผิว โรงงานนรก รวมความแล้วก็คือมีแนวโน้มที่จะเป็นขบวนการสันติภาพใหม่ขึ้น ระหว่างวันที่ 5-7 กุมภาพันธ์ 2543 เครือข่ายปฏิบัติการสันติภาพนักศึกษา (Student Peace Action Network) จัดประชุมสุดยอดนักศึกษาขึ้นที่กรุงวอชิงตัน

มีโครงการฝึกอบรมหลายแห่งเพื่อสร้างทักษะในการสื่อสารแบบไม่รุนแรง เช่นเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2543 สถาบันคานธีได้จัดขึ้นโดยให้ ดร.มาร์แชล โรเซนเบิร์ก เป็นวิทยากร ดร.มาร์แชลผู้นี้เป็นจิตแพทย์และนักสันติภาพได้สร้างศูนย์การสื่อสารแบบอหิงสา (Center for Nonviolent Communication) และเป็นผู้แต่งหนังสือเรื่อง “การสื่อสารแบบอหิงสา: ภาษาแห่งความกรุณา” (Nonviolent Communication : A Language of Compassion, 1999) ซึ่งเป็นการสื่อสารจากหัวใจ จากความรู้สึก ไม่ใช่เป็นการสื่อสารจากการวิพากษ์วิจารณ์ (Criticism) สารของการสื่อสารแบบอหิงสาคือการสื่อสารแบบไม่วิพากษ์วิจารณ์ โดยเห็นผู้อื่นเป็นเพื่อนทุกข์ มีความยากลำบากด้วยกันทั้งสิ้น

มีผลงานการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารและวัฒนธรรมของคนไต้หวันซึ่งประมาณว่ามีราว 5 แสนคน (David Smith and Jocelyne Costin) พบว่าการสื่อสารของคนไต้หวันเป็นภาษาท่าทาง เช่นสันติภาพใช้การจับมือ ความรักใช้มือแนบหัวใจ ดังนั้นการสื่อสารในชุมชนคนไต้หวันจึงต้องประสานสายตาและให้ความสนใจโดยตลอด ต่างกับคนทั่วไปที่เผลอตาไปที่อื่นหรือทำงานไปฟังไปก็ได้ ดังนั้นการสื่อสารของคนไต้หวันมีลักษณะเข้มข้น ตรงเป้า ใสใจ และสนิทสนม ด้วยความใกล้ชิดกัน เช่นนี้จึงถือว่าความลับ ความเป็นส่วนตัวนั้นเป็นสิ่งไม่เหมาะสม มีลักษณะด้านสังคม ทั้งนี้เพราะการร่วมส่วนทางข่าวสารก่อให้เกิดการรวมชุมชนคนไต้หวันให้เป็นหนึ่งเดียว วัฒนธรรมคนไต้หวันมีลักษณะใสใจ ใกล้ชิด นักถือกันและกัน สร้างความอันหนึ่งเดียวพร้อมกับความหลากหลาย กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมนี้ตั้งอยู่ใกล้ชิดกับค่านิยมสันติภาพ อันได้แก่การสนทนาอย่างเปิดเผยและทั่วทุกด้าน ความเป็นมิตรสหาย และการพึ่งพากันและกัน

อนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพตามอธยาตัยนี้พบว่าสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญ ดังนั้นก่อนอื่นจำต้องคัดค้านความรุนแรงในสื่อมวลชน ที่สำคัญได้แก่โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และในตอนหลังมีเกมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

ความรุนแรงในโทรทัศน์เป็นที่กังวลมานาน สมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association) ระบุว่าจากงานวิจัยหลายชิ้นแสดงว่า ความรุนแรงในโทรทัศน์ก่อผลต่อเด็กที่สำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ 1) ทำให้ชินชาต่อความเจ็บปวดและความทุกข์ของผู้อื่น 2) ทำให้เด็กหวาดกลัวต่อโลกแวดล้อม และ 3) ทำให้เด็กมีพฤติกรรมโน้มไปทางก้าวร้าวและก่ออันตรายต่อผู้อื่น แม้ความรุนแรงในภาพยนตร์การ์ตูนก็ก่อผลนี้ได้ ผู้ปกครองควรลดเวลาดูโทรทัศน์ของเด็กลงหันไปทำกิจกรรมอื่น เช่นกีฬา งานอดิเรก หรือสนับสนุนให้เด็กดูรายการที่เน้นการช่วยเหลือ การใสใจ และการร่วมมือ

แต่ดูเหมือนว่าความรุนแรงในโทรทัศน์รวมทั้งในภาพยนตร์จะเป็นที่นิยมสำหรับผู้ใหญ่ด้วย ดังจะเห็นว่าภาพยนตร์ประเภทแอคชั่นมักทำรายได้สูง ความรุนแรงได้กลายเป็นความบันเทิงและธุรกิจใหญ่ไป เหมือนกับการสร้างบรรยากาศสงครามขึ้นในบ้าน ดังนั้นจะต้องเปลี่ยนท่วงทำนองดำเนินชีวิตใหม่จากการบันเทิงในความรุนแรงเป็นการบันเทิงในสันติภาพ

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลมากประเภทหนึ่ง ที่จำหน่ายดีมักลงข่าวความรุนแรงหรือการแตกหักในหน้าแรก เป็นเช่นนี้ทั่วโลก ควรให้เนื้อที่ข้างในเสนอข่าวด้านสันติภาพ การปรองดอง การลดทอนความเป็นปรปักษ์ เพื่อถ่วงดุลกัน

ระหว่างวันที่ 3-5 มีนาคมมีนักหนังสือพิมพ์กลุ่มเล็กๆ จัดสัมมนาที่ประเทศอังกฤษเรื่อง “ระหว่างสงคราม การประชุมนักหนังสือพิมพ์สันติภาพ” เพื่ออภิปรายบทบาทของสื่อมวลชนและชุมชนระหว่างประเทศในยามเกิดความเป็นปรปักษ์ ผลงานของสำนักนี้ได้ที่ www.poiesis.org และยังมีเว็กรีกขอมหลายแห่งทำขึ้นเพื่อฝึกอบรมทักษะ

การสร้างชุมชนและโลกแห่งสันติภาพ

สันติภาพที่ยั่งยืนจะไม่ใช่จริง หากไม่สามารถสร้างชุมชนและโลกแห่งสันติภาพขึ้นได้ สังคมแห่งสันติภาพตั้งอยู่บนวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ ซึ่งได้แก่การเคารพในชีวิตและผู้อื่น การเป็นมิตรและการร่วมมือ การเท่าเทียมกัน การยอมรับความหลากหลาย ความเป็นชุมชน และการใช้วิธีอหิงสาในการลดทอนความเป็นปรปักษ์

การสร้างชุมชนแห่งสันติภาพเป็นการเปิดเผยให้เห็นพลังของประชาสังคม กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือพลังของประชาสังคมแสดงออกในการสร้างชุมชนหรือสังคมแห่งสันติภาพ มีการศึกษาของโรเบิร์ต กิลแมนเมื่อราวสิบห้าปีมาแล้ว แสดงถึงว่าภูมิปัญญาโบราณในชุมชนมนุษย์เมื่อครั้งเป็นนายพราน-นักเก็บของป่านั้นอาจนำมาใช้ในการสร้างชุมชนสันติภาพในปัจจุบันได้ในบางเงื่อนไข ภูมิปัญญาของชนเผ่าพันธุ์นั้นได้แก่ 1) การเชื่อมโยงและพึ่งพากันและกัน 2) ไม่มีบุคคลสำคัญ 3) วิธีสร้างระเบียบวินัยแบบอหิงสา จากภูมิปัญญานี้มนุษย์ในปัจจุบันสามารถใช้เป็นบทเรียนในการสร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงติดต่อกันอย่างใกล้ชิดซึ่งและความสัมพันธ์กับส่วนทั้งหมด การติดต่อสัมพันธ์นี้ ควรจะได้เชื่อมโยงทั่วทั้งโลกโดยไม่มีประเทศหรือเชื้อชาติมาเป็นเครื่องกีดขวาง ข้อต่อมาก็คือการกระจายอำนาจ การล้มเลิกระบบอำนาจแบบลำดับขั้นที่แตกได้ง่ายและสร้างเครือข่ายแบบกึ่งขึ้นต่อขึ้นมาแทน ท้ายสุดได้พัฒนาทักษะและเทคนิคในการป้องกันและการใช้อำนาจแบบอหิงสา ซึ่งคานธีได้แสดงให้เห็นแล้ว ชุมชนแห่งสันติภาพที่เป็นรู้จักทั่วโลกได้ชุมชนของพวกเขาที่นับถือนิกายอามิช ซึ่งได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหลายรัฐของสหรัฐฯ มีการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายโดยทำการเกษตรแบบดั้งเดิม และมีหัตถกรรมพื้นบ้าน ชุมชนอามิชนี้ปฏิเสธเทคโนโลยีสมัยใหม่และอยู่แยกออกจากสังคมใหญ่ เรื่องของชาวอามิชเป็นที่รู้จักทั่วไปส่วนหนึ่งเกิดจากการเป็นฉากในภาพยนตร์ฮอลลีวูดหลายเรื่อง

สำหรับชุมชนสันติภาพในเมืองไทยที่เด่นที่สุดได้แก่ชุมชนสันติอโศก ในบางด้านน่าจะสนใจว่าชุมชนอามิชที่ไม่แยกตัวออกจากสังคมใหญ่ หากเจตนาที่จะเป็นแบบฉบับวิถีดำเนินชีวิตแก่สังคมใหญ่ จึงเป็นที่ห่วงเกรงของผู้กุมอำนาจรัฐ จนเกิดเป็นคดีความ แต่ชุมชนสันติอโศกก็ยังคงดำเนินกิจกรรมของตนต่อไป โดยให้การประกอบอาชีพและประกอบธรรมด้าเนินควบคู่กันไป กล่าวได้ว่าชุมชนนี้เป็นแบบฉบับหนึ่งของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและชุมชนแห่งสันติภาพ น่าจะได้มีการศึกษาเพื่อสรุปภูมิปัญญาและบทเรียน เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและชุมชนสันติภาพต่อไป

เป็นที่สังเกตว่าชุมชนสันติภาพที่มีชื่อทั้งสองนี้รวมทั้งนักสันติภาพที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในศตวรรษที่ 20 คือคานธีอาศัยคำสอนทางศาสนาเป็นแกนยึดเหนี่ยวและพัฒนาทางจิตใจ ดังนั้นจึงอาจกล่าวในเบื้องต้นว่าการสร้างสันติภาพในโลกต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวและการพัฒนาทางจิตใจจากคำสอนทางศาสนาอย่างสูง และความมีใจกว้างทางศาสนาจะเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการสร้างสันติภาพในโลก

สำหรับการสร้างสันติภาพระดับโลกนั้น ที่พอเห็นได้ถนัดได้แก่การปรับปรุงองค์การสหประชาชาติให้กลายเป็นองค์การรักษาสันติภาพตามเจตนารมณ์เดิมอย่างแท้จริง ความล้มเหลวขององค์การสหประชาชาติอาจนำมาซึ่งสงครามโลกทำนองเดียวกับความล้มเหลวของสันนิบาตชาติ มีข้อเสนอในการปรับปรุงองค์การนี้หลายอย่าง เช่นการปรับทางโครงสร้างโดยเลิกสมาชิกถาวรที่มีสิทธิวีโตในคณะมนตรีความมั่นคง การเปลี่ยนแปลงทางการบริหาร เช่นการนับคะแนนเสียงโดยคิดเป็นภูมิภาค แทนที่จะคิดเป็นประเทศ และการเปลี่ยนแปลงทางการเงินเช่นจัดระบบการบริจาคเงินของสมาชิกใหม่ โดยคิดจากเป็นสัดส่วนจากรายจ่ายที่ใช้ทางทหาร ประเทศที่ใช้เงินทางการทหารสูงก็ต้องเสียค่าเป็นสมาชิกสูงตามไปด้วย เพราะหว่าค่าใช้จ่ายทางการทหารทำให้ค่ารักษาสันติภาพสูงตามไปด้วย

บทที่ 5

บทลงท้าย:

ขอให้สันติภาพมีชัยในโลกนี้

คณะนักดนตรีเดอะบีเทิลส์ของอังกฤษได้ประพันธ์เพลงที่มีชื่อเสียงคือ “ให้โอกาสแก่สันติภาพ” (Give Peace a Chance) เพื่อที่สันติภาพจะได้มีชัยในโลกนี้

ในการเตรียมประชุมเพื่ออภิปรายบทบาทของสหประชาชาติในศตวรรษที่ 21 ในสมัชชาใหญ่เดือนตุลาคม 2543 ได้กล่าวถึงโลกที่เติบโตทางเศรษฐกิจเร็ว มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น มีโอกาสใหม่ มีการพึ่งพากันและกันมากขึ้น ขณะเดียวกัน อาชญากรรม การค้ายาเสพติด การก่อการร้าย ภาวะมลพิษ โรคภัยไข้เจ็บ การเพิ่มของอาวุธ ผู้ลี้ภัยก็สูงขึ้นด้วย ช่องว่างทางความมั่งคั่งต่างออก มีภารกิจที่จะต้องสร้างเสถียรภาพจากความขาดแคลนและความหวาดกลัว เพื่อรักษาอนาคตของมนุษยให้ยั่งยืน

หากไม่มีความยุติธรรมก็ไม่อาจมีสันติภาพ ไม่มีสันติภาพก็ไม่อาจมีอนาคตที่ยั่งยืนของมนุษย์ ในเวลาอีกราว 30 ปีข้างหน้าจะเป็นช่วงวิกฤติระหว่างสงครามและความรุนแรงกับสันติภาพว่าฝ่ายใดจะชนะ เป็นเวลานับพันปีมาแล้วที่สันติภาพเดินตามหลังสงครามและความรุนแรง แต่ในปัจจุบันที่ประชากรอยู่เต็มโลก เมืองใหญ่อันตระการตาซึ่งเป็นศูนย์ความมั่งคั่งท่ามกลางความยากจนและสิ่งแวดล้อมอันพินาศเลื่อมโทรม อาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงอยู่ในคลังแสงทั่วโลก มนุษย์หมดโอกาสที่จะทำสงครามใหญ่อีกแล้ว สันติภาพหรือไม่ก็หายนะ ถึงเวลาที่จะต้องเปลี่ยนท่วงทำนองดำเนินชีวิต สร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ นักรบแห่งอหิงสา คนงานแห่งความไม่รุนแรง เพื่อว่าสันติภาพจะได้มีชัยในโลกนี้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์. 2543. **ศาสนากับทุนนิยม**. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์สมพันธ์ จำกัด.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช . 2540. **วัฒนธรรมคือทุน**. กรุงเทพฯ: บริษัท พี. เพรส จำกัด.

ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพ็ชร. 2538. **ประวัติการพลศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทินพันธุ์ นาคะตะ . 2543. **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: หจก. สหายบล็อกและพิมพ์.

ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟ้า และคณะ. 2540. **สังคมและวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยศ สันตสมบัติ . 2541. **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันทนีย์ วาสิกะสินและคณะ. 2541. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์**. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล (บรรณารักษ์). 2542. **มนุษย์กับสันติภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบัติ กาญจนกิจ และสมหญิง จันทูไทย. 2542. **จิตวิทยาการกีฬา แนวคิด ทฤษฎี สู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพิตรา สุภาพ. 2542. **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ไทยพัฒนาพาณิชย์ จำกัด.

อมรา พงศาพิชญ์. 2541. **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา พงศาพิชญ์. 2542. **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนทัศน์และบทบาทประชาสังคม)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

A Declaration of Human Responsibilities. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.acgc.org>.

A Timeline of Peace Activism. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.columbia.edu>.

A.J. Muste Memorial Institute. **A.J. Muste Memorial Institute: Pamphlet Series**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.nonviolence.org>.

Allen L. Hixon, M.D. 1999. "Medicine and Society: Preventing : Street Gang Violence" **American Academy of Family Physician**. April 15, 1999. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.aafp.org>.

American Bar Association, Commission on Domestic Violence. 2000. **Multidisciplinary Responses to Domestic Violence**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.abanet.org/domviol/mrdv/facts.html>.

Amnesty International. 1999. **1999 Annual Report: Amnesty International in Action**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.amnesty.org/ailib/aireport/ar99/aiaction.html>.

Anita L. Botti. **The Trade in Human Beings Is a Worldwide Scourge**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.commondreams.org>.

Arun Gandhi. **Grandfather Gandhi Peace Was His Way**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.cbu.edu>.

_____. **Nonviolence and Us**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.gandhiinstitute.org>.

Barbara Lochbihler. **Militarism and Globalization**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.wilpf.org>.

Boutwell and Michael T. Klare. 2000. "A Scourge of Small Arms." **Scientific American**. Retrieved June 2000 from the World Wide Web: <http://www.sciam.com/2000/0600issue/0600boutwell.html>.

Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, U.S. Department of State. 2000. **Thailand Country Report on**

- Human Rights Practices for 1998.** Retrieved February 26, 2000 from the World Wide Web: <http://www.state.gov>.
- C. Gerald Fraser. 2000. **Child labor an issues at Geneva 2000.** Retrieved from the World Wide Web: http://www.earthtimes.org/jun/socialsummitplusfivechildlaborjun30_00.html.
- Caitlin Talmadge. 2000. "For too long, the American drug policy debate has been limited to the poles of all-out war and complete legalization. It's time to find a middle ground." **Harvard Political Review**. Retrieved Summer 2000 from the World Wide Web: <http://www.hpronline.org/cover/talmadge.shtml>.
- Calendar of Anti-Nuclear Activist Events in 2000.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.wagingpeace.org>.
- Child Abuse and Neglect National Statistics (NCANDS). 2000. **Child Maltreatment 1998.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.calib.com/nccanch/pubs/factsheets/canstats.htm>.
- Christian Harleman. **Civilian Peace-Keepers - a Future Challenge.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.transnation.org/forum/meet/2000/peacekeepers.html>.
- Chuck Collins , Chris Hartman and Holly Sklar.1999. **Divided Decade: Economic Disparity at the Century's Turn.** Retrieved December 15,1999 from the World Wide Web: <http://www.ufenet.org>.
- College & University Peace Studies Programs.** (Update June 5, 2000.) Retrieved from the World Wide Web: <http://www.colorado.edu/peace/academic.html>.
- David Reilly. **Peace Through Corection: The Effect of Foreign Military Intervention on Democratization and War.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.members.aol.com>.
- David Smith and Jocelyne Costin. **What Can Learned About Peace from the Culture of the Deaf?.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.peacemagazine.org>.
- Domestic Violence and Children.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.famvi.com/othersts.htm>.
- Economic and Social Council, United Nations. 1999. **Commission on Narcotic Drugs.** Retrieved December 22,1999 from the World Wide Web: .
- Fran Schmidt. **Break the Cycle.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.kidspeacenet.com>.
- Frida Berrigan, 2000. "Merchants of Death Take No Holiday : Armed For Profit. **Nonviolent Activist.** March-April 2000. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.nonviolence.org>.
- Gandhi & King : A Season For Nonviolence.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.gandhiking.com>.
- Gary & Nora Callahan. 2000. **America's Drug War.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.november.org>.
- George Bush, al. **International War Crimes Tribunal: United State War Crimes Against Iraq.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.deoxy.org>.
- Global Ethics Education.** 2000. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.acgc.org>.
- Global Nonviolence Network.** 2000. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.mkgandhi.org>.
- Global Programme on Transnational Organized Crime.** 2000. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.uncjin.org/CICP/Folder/trans.htm>.
- Greed for Diamonds and Other "Lootable" Commodities Fuels Civil Wars.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.wbln0018.worldbank.org>.
- Greenberg Research Inc.2000. **The Global Report: ICRC worldwide consultation on the rules of war.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.oneworld.org/cfdocs/icrc/pages/reports/globalreport.html>.
- Greg Puley. **Codes of Conduct.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.peacemagazine.org>.
- Helen Power and Brian Dowrick. 1998. **Issues in Corporate Crime: An Introduction.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.webjcli.ncl.ac.uk/1998/issue2/power2.html>.
- Human Rights Watch Organization. **Woman's Human Rights.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.hrw.org/wr2k/wrd.htm>.
- International Law on the Bombing of Civilians.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.dannen.com/decision/int-Law.html>.
- International Peace Bureau (IPB). **International Peace Calendar.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.ipb.org/calendar.html>.

- Introduction to Human Rights Education.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www1.umn.edu/humanrts/peace/peaceedu/binder2.html>.
- Joanna Santa Barbara,al. **Towards a Non-Violent Society.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.pgs.ca./pages/pgsc/jsbtrnvs.html>.
- Jonathan Schell. 2000. **The Second Age of Nuclear Danger: Did the end of the Cold War mean the end of arms control?.** Retrieved from the World Wide Web: <http://bostonreview.mit.edu/BR25.2/schell.html>.
- J-P Sartre. **Russell Vietnam War Crimes Tribunal.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www2.prestel.co.uk>.
- Karl Grossman. 2000. **Master of Space.** Retrieved February 2000 from the World Wide Web: <http://www.afsc.org/pwork/0200/0220.htm>.
- Liza Featherstone. **The New Student Movement.** Retrieved May 15,2000 from the World Wide Web: <http://www.thenation.com>.
- M.K. Gandhi Institute for Nonviolence. 2000. **Blunders of the World.** Retrieved November 4,1999 from the World Wide Web: http://www.cbu.edu/Gandhi/html/8_blunders.html.
- _____. 2000. **About Mahatma Gandhi –The Blunders of the World** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.gandhiinstitute.org/8blunders.html>.
- _____. 2000. **Season for Nonviolence Special Event: Workshop on Nonviolent Communication.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.gandhiinstitute.org>.
- Majid Tehranian .2000. **Dialogue on Civilizations: A New Peace Agenda for the New Millennium.** United Nations NGO Conference on Globalization, September 15-17, 1999. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.wilpf.org>.
- Mark Dowie. 2000. **The Corporate Crime of the Century.** Retrieved from the World Wide Web: http://www.motherjones.com/mother_jones/N79/dowie.html.
- Mark Shepard. **Mahatma Gandhi and His Myths.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.markshep.com/nonviolence/Myths.html>.
- Martin Kelley.2000. **Why a Military?.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.nonviolence.org>.
- Matthew Rothschild. **War Criminals? Who Us?.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.commondreams.org>.
- Michelle Ciarrocca. 2000. **Missile Defense: A False Sense of Security.** Retrieved June 3, 2000 from the World Wide Web: <http://www.afsc.org/pwork/0200/0218.html>.
- National Center for PTSD Fact Sheet. **PTSD and Community Violence.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.ncptsd.org>.
- Nigel Dickinson and Still Pictures. **The Dictatorship of Debt.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.oneworld.org>.
- Paul Heinbecker. **Peace Theme : Human Security.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.peacemagazine.org>.
- _____. **Blunders of the World.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.peacemagazine.org>.
- Paul Lansu. 2000. **World Without Violence Excerpt In Search of a Definition.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.gandhiinstitute.org>.
- Peace Action : 40 Years of History.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.webcom.com>.
- Peace News : for Nonviolent Revolution.** Retrieved from the World Wide Web: <http://www.webcom.com>.
- Press Release, United Nations. 2000. "Tenth Crime Congress To Convene in Vienna from 10 to 17 April 2000)" **Background Release:CRIME/V/1.** Retrieved 2000 from the World Wide Web: <http://www.uncjin.org>.
- _____. 2000. "UN Congress Discusses Worldwide state of crime and Criminal Justice" **Press Release:CRIME/V/4.** Retrieved 2000 from the World Wide Web: <http://www.uncjin.org>
- _____. 2000. **Press Release Crime/V/14.** Retrieved April 15,2000 from the World Wide Web: <http://www.uncjin.org>.
- Ralph Nader. 2000. "Crime Wave: Sure Nickle-and-Dime Criminal Acts Are Down, But What About The Big-Money

- Corporate Lawbreakers?." San Francisco Bay Guardian , May 15, 2000. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.commondreams.org/views/051500-108.htm>.
- Robert Gilman. **The Wisdom of the Tribe**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.context.org>.
- Robert Borosage. **No Justice, No Peace**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.polisci.mit.edu>.
- Robert Sherrill. 1997. **A Year in Corporate Crime**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.thenation.com/issue/970407/0407sher.htm>.
- Royal-Thai-Police. 1995. **The Statistics of Reported Crimes of Thailand During Jan. 1995-Dec. 1995**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.police.go.th/stat38.html>.
- _____. 1998. **The Statistics of Reported Crimes of Thailand During Jan. 1998-Dec. 1998**. Retrieved from the World Wide Web: http://www.police.go.th/stat_41.html.
- _____. 1999. **The Statistics of Reported Crimes of Thailand During Jan. 1999-Dec. 1999**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.police.go.th/stat42.html>.
- Salim Muwakkil. 2000. **By Any Measure The U.S. Is Losing The War On Drugs**. Retrieved June 5,2000 from the World Wide Web: <http://www.commondreams.org/views/0605000-101.html>.
- Sanderson Beck. 2000. **Nonviolent Action Handbook**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.san.back.org/NAH1-Nonviolence.html>.
- Satyagraha**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.mkgandhi.org/stgbook/titheenth.html>
- Sean Gonsalves. 2000. **Drug War Advocates Are Immune To Facts**. Retrieved May 23,2000 from the World Wide Web: <http://www.commondreams.org/views/052300-105.htm>.
- Sipri Arms Transfers Project. 1999. **The 31 Leading Suppliers of Major Conventional Weapons, 1994-1998**. Retrieved June 18, 1999 from World Wide Web: http://www.projects.sipri.se/armstrade/atstup93_97.html.
- Sipri Yearbook 2000 : Armaments, Disarmament and International Security**. Retrieved from the World Wide Web: <http://editors.sipri.se/pubs/yboo/pr00.html>.
- Small Arms : they cause 90% of civilian casualties**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.globalissues.org/Geopolitics/ArmsTrade/SmallArms.asp>.
- Statement of the Pugwash Council:7-13 September 1999,Rustenburg.South**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.pugwash.org>.
- States 1999: Selected School Violence Research Findings**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.ncsu.edu/cpsv/eoto99.htm>.
- Stephen R. Covey. 2000. **Principle Centered Leadership**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.mkgandhi.org/mgmnt.htm>.
- Taking 'Anarchy' With Chomsky**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.thenation.com>.
- The Association of World Citizens. **As Citizens of the World**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.worldcitizens.org>.
- The Great Peace March : A Timeline of Peace and Justice Events**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.salsa.net/peace/timeline.html>.
- The Great Peace March**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.salsa.net/peace/timeline.html>.
- The NGO Committee on Disarmament. **Diplomatic and Peace-Related Events 2000**. Retrieved June 21,2000 from the World Wide Web: <http://www.igc.apc.org./disarm/calender.html>.
- The Non-Violent Society**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.mkgandhi.org>.
- The Office of the Secretary of State, Resources ,Plans and Policy U.S. Department of State. 2000. **International Affairs (Function 150) Fiscal Year 2001 Budget Request :Summary and Highlights of Accounts**. Retrieved February 7,2000 from the World Wide Web: <http://www.fas.org>.
- The Russell-Einstein Manifesto; Issued in London, 9 July 1955**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.pugwash.org/about/manifesto.html>.
- The Secretary-General Office, United Nations. 2000. **United Nations reform : measures and proposals, The Millennium Assembly of the United Nations : Thematic framework for the Millennium Summit**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.un.org>.

- The Stockholm International Peace Research Institute (Sipri).2000. **Sipri Yearbook 2000 : Armament, Disarmament and International Security**. Retrieved from the World Wide Web: <http://editor.se/pubs/yboo/pr00.html>.
- The Transnation Foundation for Peace and Future Research.2000. **Blueprint for Alternative Defence** (Pressinfo#93 May 10,2000). Retrieved from the World Wide Web: <http://www.transnation.org>.
- Tom Paulson. 1999. **Shipyard shooting:Workplace violence becoming epidemic**.Retrieved November 4,1999 from the World Wide Web: <http://www.seattlepi.com/local/work04.shtml>.
- U.S. Arms Control Profiles. 2000. **Thailand: Proposed Sales Table, Yearly Arms Sales Table**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.fas.org/asmp/profiles/thailand.html>.
- U.S. Department of State. 2000. **International Affairs (Function 150) Fiscal Year 2001 Budget Request: Summary and Highlights of Accounts by Appropriation Subcommittees**. Retrieved from the World Wide Web: http://www.fas.org/asmp/profiles/aid/fy2001_fmfm.htm.
- U.S. Senate. **International Law on the Bombing of Civilians**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.dannen.com/decision/int-law.html>.
- Global Nonviolence Network**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.mkgandhi.org>.
- UNESCO's Office of Public Information, United Nations. 2000. **Global Launch of the International Year for the Culture of Peace Celebrated worldwide**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.unesco.org>.
- UNESCO's Office of Public Information, United Nations. 2000. **International Year for the Culture of Peace 2000**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.unesco.org>.
- UNHCR Statistics. 2000. **Refugees and Others of Concern to UNHCR : Overview-First Quarter 2000"**. Retrieved May 31, 2000 from the World Wide Web: <http://www.unhcr.ch>.
- United Nation Institute for Disarmament Research (UNIDIR). 2000. **The New Security Debate**. Retrieved from the World Wide Web.
- United Nations. 1997. **Milestones in United Nations History**, February 5, 1997. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.un.org>.
- University of Minnesota. **Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide , 78 U.N.T.S 277, entered into force Jan. 12,1951**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www1.umn.edu>.
- University of Minnesota. **Declaration on the Right of Peoples to Peace, G.A. res. 39/11, annex, 39 U.N. GAOR Supp. (No. 51) at 22, U.N. Doc. A 39/51 (1984)**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www1.umn.edu>.
- Violence on Television**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.apa.org>.
- Virginia Rasmussen.1999. **Globalization: Remarks on the Issue of Conflict, Prevention and Resolution (Panel)**. United Nations NGO Conference on Globalization, September 15-17, 1999. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.wilpf.org>.
- WHO Violence Against Woman Information Pack**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.who.int>.
- William D. Hartung and Michelle Ciarrocca. 2000. "Star Wars II: Here We Go Again" **The Nation**. June 2,2000. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.commondreams.org/views/060200-103.html>.
- Winners of the Nobel Prize**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.almaz.com/nobel/peace/html>.
- World Trade Organization. 2000. **GATT Corporate Crime**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.gatt.org/bushprcorpcrime.html>.
- www.peaceday.org's Calendar of Events**. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.peaceday.org>.